

Cetatea Moldovei

Revistă lunară de probleme actuale, literatură și critică

Director: GH. A. CUZA

S U M A R

ARTUR GOROVEI	O nebunie
G. TUTOVEANU	Reînfoarcere
GH. N. CÂRȚU	Copiii primăverii
ION BUZDUGAN	Vinerea pătimilor. Înviere
G. BEZVICONI	Cavalerul Pavel Gore
TH. SIMENSCHY	Cugetări
PETRE STATI	Amurg. Dedicății
EUSEBIU CAMILAR	Țiganii
CONST. GORAN	Laudă vieții. Unei frumoase
DIMITRIE GHERASIM	Tratamentul prizonierilor în conflictul actual
D. IOV	Acasă
Z. A. GEORGESCU	Moartea lui Miss
MAGDA ISANOS	Când cel iubit...
CONSTANTIN TURCU	Schiturile de sub Ceahlău: Sahastru și Cîrăbucu
TANA MUGUREL	Din carnetul unui ofițer de pe front
GRIGORE ȘTIRBU	O scrisoare
GH. UNGUREANU	Câteva date inedite despre poetul V. Alecsandri
DUMITRU BACIU	Lui Octavian Goga
MIHAI CONSTANTINESCU	Isidor Gall
G. A. CUZA	Floriile
N. GRIGORAȘ	O biserică din Iași zidită în 30 de zile
EUSEBIU CAMILAR	Viața la Iași
DIMITRIE GHERASIM	Cronica externă
G. A. C.	Cronica iudaică

ÎNSEMNĂRI: Aniversarea zilei Führerului. — Asasinatele dela Katyn. — Conferința d-lui Nichifor Crainic la Iași. — Sibiuul, inima Ardealului. — Cântă iarăși cucii. — Care sunt „filosofii cei adevărați”. — „Țara” din Sibiu, să ne dăruiască fapte și nu vorbe! — Cu ce ne pierdem vremea... — Mulțumire.

RECENZII. — BIBLIOGRAFIE.

I A Ș I

BIBLIOTECA 24.306
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL IATRA NEAMȚ

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Inscrisă sub Nr. 1108 din 7 Martie 1941, la Tribunalul Iași, Secția III-a

A P A R E L U N A R

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Profesor univ. *Gh. A. Cuza*

Iași, str. Codrescu, 5

Telefon 1664

SECRETARIATUL DE REDACȚIE :

Eusebiu Camilar

I a ș i

Str. Săulescu, 19

DELEGAT CU CONTROLUL :

Dr. Jean I. Ghiulea

București, str. Răspântiilor, 9

Telefon 2.73.07 și 4.28.13

ABONAMENTE

IN ȚARĂ :

Pe un an	lei 800
Pe 6 luni	lei 450
Pe 3 luni	lei 250
Pentru instituții	lei 1000
Abonament de sprijin	lei 2000

IN STRĂINĂTATE :

Pe un an	lei 1000
--------------------	----------

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Director: GH. A. CUZA

O NEBUNIE

Vestea se lățise, ca fulgerul, în tot orașul. O săptămână încheiată nu se mai vorbise despre altceva, decât despre fuga lui Nicu Volbură.

— Om în toată firea, și să facă așa prostie!

— Dacă vă spuneam eu că-i tâcnit...

Cam așa îl judecau bărbații. Iar femeile, mai guralive, mai greu iertătoare, găseau vinovată tot pe fata colonelului.

— Auzi dumneta, să-l scoată din minți, om bătrân, că doar nu mai este copil, un om la patruzeci de ani, să-l facă să-și lese nevastă și copii!... D'apoi dacă-i trebuia bărbat, să-și fi găsit vr'un ofițeraș, și să se fi dus la mama dracului, să vânture țara cu el.

Și fiecare, după mintea lui, judeca pricina și osândeă, când pe Nicu Volbură, când pe Silvia Teodorescu, fără ca nimeni să-și fi dat seamă ce s'a petrecut în sufletele acestor două ființi, care, călcând peste toate prejudecățile lumii, și ascultând numai de îndemnul inimii lor, au făcut o poznă așa de mare.

Nimeni nu vroia să creadă că eu nu știu de urma lor, și dacă spuneam că nici despre fuga lor nu am știut, decât când toată lumea a afirmat-o, nu mă credeau nici atâta.

Din câte-mi spusese el, ca prieten din copilărie, nu puteam bănuî că sfârșitul va fi așa de zgomotos. Dacă ar fi fost vorba numai despre el, tot aș mai fi crezut că ar fi în stare să facă o nebunie, deși — poate — nu aș fi mers cu gândul până acolo, că dragostea îi va întuneca mintea întru atâta, încât să întindă un vâl nepătruns peste un trecut îndelung sub care se acoperea

o viață de cinste și cumpătare. Dar când era la mijloc, nu o femeie măritată, nu o văduvă, ci o fată de șaptesprezece ani, plăpândă ca o floare, o fată care se rușina și se făcea roșie ca bujorul, când te uita la dânsa... Asta mă punea pe gânduri. Mă încredințam, acuma, că nu poți pătrunde sufletul unui om, ori cât ai crede că-l cunoști de bine, și că ești în drept să te aștepti la cele mai nechibzuite fapte, din partea acelor pe cari i-ai socotit cei mai chibzuți dintre oameni.

Nevastă-sa, m'a primit cu ochii înlăcrămați; îmbătrânise cu zece ani, într'o singură noapte; băiatul, un băiat de treisprezece ani, stătea înfipt pe marginea unei canapele, și se uita la mine cu o prive duioasă, în care se citea mai mult compătimire pentru durerea mamei, decât suferința lui însuș; fetița, un drăcușor de nouă ani, răsfoia o carte cu gravuri, pe care le găsea mai interesante decât nenorocirea care se abătuse asupra familiei.

Când am sărutat mâna rece și moale a nevastei lui Nicu, am simțit un fior care m'a cuprins, ca și cum atingerea ei mi-ar fi comunicat tremurul ce o stăpânea. Apoi s'a așezat pe un scaun, și stăpâninduși plânsul, și-a șters ochii cu batista parfumată.

Câteva clipe am tăcut amândoi.

Eu nu știam cum să încep vorba, iar dânsa parcă ar fi avut a-mi bănuî ceva.

În adevăr, cele întâi vorbe ale ei, au fost acestea :

— Dumneata ai știut ce se pregătește, și nu m'ai prevenit.

Părea că i se sfârșește glasul. Ducându-și, din nou, batista la ochi, mai zise, cu glas dojenitor :

— Nu ne-ai fost prieten, nici lui, nici mie.

Apoi se sculă de pe scaun.

Ce puteam să-i răspund ? Și la ce i-ar mai fi putut folosi orice i-ași fi răspuns ?

Într'un târziu, după ce am vorbit cu băiatul, despre școală, după ce fetița mi-a arătat gravurile, din cartea ei, măsa m'a chemat în odaia de lucru a barbatu-său, și luând de pe birou un caet gros, legat în piele verzie, mi l-a înlins ținându-l cu groază în mâna ei, și întorcându-și capul în altă parte, ca și cum nu ar fi îndrăznit să-l privească, mi-a zis :

— Eu n'am curajul. Citește dumneata... Dar să nu-mi spui nimic... Nu vreau să știu...

Era „Jurnalul“ prietenului meu, povestirea, zi cu zi, a vieții lui întregi.

Mulți ani, dearândul, erau îngrămădiți pe filele acestea, în care se zugrăvea, fără niciun încunjur, adâncurile unui suflet zbuciumat, și pe care, după ce le-am cetit, și le-am înțeles, n'am mai condamnat pe prietenul meu, ci l-am compătimit.

Dintre cele multe scrise, cu slova lui neegală, uneori mărunță și liniștită, alteori mașcată și bătaioasă, aleg numai o parte care mi se pare mie că-l lămurește mai bine :

5 Mai

„Treceam pe stradă. Înaintea mea veneau două femei, legându-se în mers, și adăpostindu-se de razele slabe ale soarelui, sub niște umbreluțe cu dantelă albă; aș fi putut face prinsoare, că nu-s din orașul nostru. Fără să vreau, mi-am dus mâna la musteață, părându-mi foarte rău că astăzi nu m'am ras. În adevăr, erau două străine. Una, care părea să fie mama celeilalte, era mai bine făcută, cu un început de bărbie și cu o ispită de încrețitură pe sub ochi, ceiace mă făcea să ghicesc că Doamna a trecut de patruzeci de ani. Cealaltă, mai răsărită, cu mijlocul subțire pe niște rolduri rotunde și cărnoase, călcând mai ușurel, cu pași mărunți și săltăreți, ca o vrabie, era mult mai simpatcă și mai atrăgătoare. Deasupra pieptului rotund și plin, răsărea un gât alb și grăsuț; ochii mari, umbriți de niște gene lungi și gura mică, cu buze rumene și bune de sărutat.

Când am trecut pe lângă dânsese, amândouă m'au privit cu oarecare interes. Privirea fetei, însă, m'a pătruns nu știu cum, și când m'am uitat în urma ei, și i-am zărit gâtul gol, m'a prins o poftă grozavă să i-l sărut. Am rămas multă vreme privind-le cum se depărtau, și mi-am simțit sufletul cuprins de un dor de dragoste... Până ce am ajuns acasă, am repetat, de nenumărate ori, aceste versuri, pe care nu știu de unde le cunosc :

Le printemps vient de naître,

Je sens partout mon être

Un feu nouveau;

Chaque femme qui passe

Me trouble et tout s'efface

De mon cerveau.

Să fie oare și la mine, efectul primăverii ?“

6 Mai

„Am dat de rostul necunoscutelor mele, de ieri. E nevasta Colonelului Teodorescu. Cea tânără e fata lor. Erau pe stradă, și când am salutat, fata a întrebat pe tatăl său, cine sunt eu.

E curios lucru, aceiași poftă de ieri, de a-i săruta gâtul, m'a prins și astăzi.

Cătră seară, eram cu nevastă-mea în balcon. Amândouă au trecut pe trotuar, și fata s'a uitat la mine. Privirea ei m'a ars, și am simțit un fior prin inimă, și parcă m'a răcit peste tot. Trebuie să mă fi schimbat la față, când m'a întrebat nevasta mea cine sunt domnele; am mințit, și i-am spus că nu știu“.

10 Mai

„De câteva zile simt un mare gol în inima mea. Toate trec pe dinainte-mi fără a mă impresiona în altfel, decât doar că contribuie să-mi mărească jalea.

Și sunt așa de singur, pe lumea asta !...

Când viu acasă și intru în odaie, nevasta care e totdeauna ocupată cu ceva, parcă nici nu mă vede, așa stă de indiferentă; nici nu-și ridică măcar privirea asupra mea. Și eu visam atâta fericire în căsătorie...

Sunt plictisit...”

16 Mai

„Colonelul și cu nevastă-sa ni-au făcut astăzi vizită.

De obicei eu fac foarte greu cunoștință cu cineva: mi-i silă să-mi înmulțesc numărul „prietenilor“. Totuși, vizita lui Teodorescu mi-a făcut plăcere. Nevastă-mea nu voia să-i primească, dar am apucat a li ieși înainte, încât n'a avut încotro.

El pare un om cumsecade; ea, mi-a făcut o impresie mai puțin bună. Primul lucru ce m'a întrebat, cucoana Colonelului, o fost dacă jucăm pocker. E pasionată pentru cărți. Au stat un sfert de ceas la noi, și ne-au pus în curent cu toate cacealmalele pe care le-a făcut de când s'a măritat. Bine înțeles, a fost vorba numai de cacealmalele dela pocker. El nu poate suferi cărțile, și are o singură pasiune: Silvia, fata lui.

Când vorbea de Silvia — și vorbea cu atâta dragoste de ea — eu o vedeam cu sânul rotund și șoldurile cărnoase, îi vedeam gâtul alb ieșind, ca o spumă, din umerii grăsuți, și simțeam sângele năvălindu-mi în inimă“.

18 Mai

„Când le-am zărit de departe, am trecut pe celălalt trotuar, și când le-am ajuns, bătrâna s'a oprit și mi-a recomandat pe Silvia.

Nu știu dacă mi-a părut numai, sau în adevăr și-a lăsat mâna într'a mea, ca și cum i-ar fi plăcut să i-o strâng. Dar eu am simțit atâta plăcere atingând aceasta mână moale și mătasoasă, și mi s'a părut că picură atâta fericire în sufletul meu, încât mi s'au umezit ochii și parcă un nod îmi stătea în gât.

Și-mi venea să-i duc mâna la gură, și să i-o sărut, să i-o sărut...”

19 Mai

„Nu știu ce să mai gândesc.

Să fie aceasta «iubire», sau începutul unei boale? Iubesc, oare pe copila aceasta zburdalincă, de care mă despart toate barierele din lume: și vârsta și situația mea socială, că doar sunt însurat și am copii!

Cum aș putea s'o iubesc? Aș fi ridicul.

A fost un vis, care va dispărea ca toate visurile; a fost o îmboldire a simțurilor mele prea ascuțite, poftă de lucru nou, necunoscut, care poate determină niște acțiuni explicabile, pentru un om care duce viața într'o provincie ca aceasta.

Nu; patima nu-mi poate întuneca rațiunea, întru atâta. Eu am altă menire. La patruzeci de ani nu te mai poți întoarce pe vremea când faci prostii pentru o privire a unei Silvii oarecare”.

26 Mai

„A fost cu mă-sa la noi.

O săptămână întreagă nu mă mai gândeam la dânsa, parcă s'ar fi șters până și amintirea ei din mintea mea, și deodată am simțit cum se aprinde flacăra, numai cât i-am atins mâna. Și aceiași poftă grazavă de a-i săruta mânilor și gâtul și ochii și gura... Dacă închid ochii, o văd aidoma precum era atunci când am întâlnit-o întâia dată: o văd săltând în mers, ca o vrăbie, și gâtul cel de marmură, și buzele purpurii...

Patima care mă arde, nu poate să-i fie străină. O simte. I-o spune privirea mea; i-o spune vibrarea întregii mele ființe, care i se va fi strecurând, ca un curent electric.

După ce au plecat, am rămas gânditor. Mă simțiam străin în casa mea, alături cu nevasta și copiii. Ea, observând o schimbare în mine, mi-a pus mâna pe umăr și m'a întrebat, glumind: ești trist că a plecat coloneleasa?

Nu i-ar fi putut trece prin minte că m'a întristat plecarea fetei".

1 Iunie

„Când am intrat în salon, m'a lovit un miros greu de tutun și de aer stricat. În jurul unei mese, patru cucoane jucau poker. Toate fumau și le spânzurau țigările în colțul gurei, iar scrumul îl întindeau, cu mânicile, pe postavul verde.

Mi-au făcut o impresie așa de uricioasă!

Colonelul nu era acasă, și Silvia, răzimată de ușorul ferestrei, se uita în grădină.

Eram de prisos în casa aceasta; eram o sarcină pentru gazdă care nu știa cum să mă distreze.

— Eu am să stau de vorbă cu domnișoara, am răspuns la protestările colonelesei, care se căina că am să mă plictisesc.

Silvia s'a bucurat de atenția ce i-am dat, am văzut eu bine asta, după ochii plini de recunoștință cu care mi-a mulțumit.

Am trecut în antret, ca să-mi arăte ultimul număr din „The Studio“.

Silvia suferă de singurătate. Tată-său care o adorează, stă toată ziua la cazarmă, iar mă-sa aproape nu există pentru dânsa. Biata copilă, cu câtă gingășie și-a deschis către mine inima! Și mă loveau drept în suflet, ca un ciocan, cuvintele tânguioase: „Pe mama n'o văd până la dejun; se scoală târziu, pentru că se culcă târziu; după dejun se duce la poker, și nu vine până la masă; uneori o așteptăm flămânzi, până cine știe când. După masă, iar la cărți. Eu rămând cu tata, dar el e obosit, mai cu samă acuma, în timpul concentrărilor, și se culcă devreme. Ca să ies pe stradă cu mama, trebuie să facă un sacrificiu; și când o văd așa de pasionată, renunț și la această singură plăcere“.

Câtva timp n'am putut să-i mai vorbesc. Ea rămăsese cu privirea ațintită în pământ, iar eu o priveam cu înduioșare. Îi înțelegeam durerea așa de bine și mi se pare că sufletul meu s'a contopit cu al ei.

Când s'a uitat la mine, a zâmbit așa de dulce, și cu vârful degetului și-a șters o lacrimă.

Atunci n'am putut să-mi stăpânesc pornirea, și luându-i mâna i-am sărutat-o, apăsându-mi buzele de carnea care-i ardea ca focul.

Ea n'a făcut niciun semn de împotrivire, și rumenă pe față și tremurând, a plecat, și parcă ar fi fost amețită, așa i se împleteau picioarele.

Când am ieșit în stradă, nu mai eram emoționat, și am început a râde. Nu știu pentru ce eram așa de vesel: să fi fost, oare, mulțumirea sufletului, că am repurtat o victorie, făcând părtașa patimilor mele o copilă nevinovată, sau să fi fost mulțumirea nervilor care, prin sărutarea ce am pus-o pe mâna Silviei, s'au descărcat de pofta care-i stăpânea, încă decând am văzut-o întâiași dată ?

Cine ar putea să știe ?"

13 Iunie

„Nu poate să fie durere mai mare, pentru un om, care simte, și care și-a făcut un ideal în viață, decât să fii nevoit a-ți târi zilele lângă o ființă cu care nu ai avea nimic comun sufletește.

Între mine și nevastă-mea este o prăpastie gata să ne înghită, ca un balaur din povești.

Nu ne-am sfădit niciodată; nu am avut măcar o discuție mai aprinsă, și cu toate acestea suntem așa de străini unul altuia. De atât amar de vreme eu n'am izbutit a o face să se apropie de mine, să mă înțeleagă și să mă cruțe. A rămas un sloiu de ghiață, care nu se topește alături de mine, flacăra dogoritoare a unei vieți deapururea nestânsă.

Și mă cuprinde, uneori, atâta jale, când mă uit în urmă și-mi privesc atâta viață risipită !

Și mi se răzvrătește toată firea, împotriva mea însumi, când mă văd așa de înlănțuit de niște minciuni convenționale, care-mi pun stavilă fericirii. Pentru ce să ascult mai mult de glasul răgușit al unei pretinse morale: care-mi cere să jefesc totul: plăcere, liniște sufletească, poate viața chiar, numai pentru ca să mă pot numi un om virtuos și să nu ascult de glasul argintiu al inimii, care mă îndeamnă la o viață de fericire, pe care încă parcă n'am gustat-o, și pe care așa de lesne ași putea s'o ating !

Trebue să-mi fie judecata întunecată de prejudecăți prost-tești, ca să mai stau la gânduri.

Copila asta e o comoară. Suntem așa de potriviți, și sufletele noastre sunt așa de apropiate... Și cu toate acestea să fim urgisiți a trăi, pe totdeauna, așa departe unul de altul !“

18 Iunie

„Ca să cucerești inima unei femei, când ești om în toată firea, înșurat de-atâta vreme, nu e lucru extraordinar ; în fiecare zi gazetele înregistrează, la fapte diverse, aventuri de acestea. Dar, în aceleși condițiuni, să devii stăpânul inimii unei fete, care să ți se deie roabă... asta nu mai este un lucru comun.

Am întrebat-o, în glumă, dacă vrea să fugă cum mine. Drept răspuns, mi-a astupat gura cu sărutările ei fiebinți ca jăratecul, și mi-a șoptit, așa de duios : „Te rog haide... vom fi atât de fericiți“, și nu am mai putut scăpa de dânsa, până nu i-am făgăduit că vom pleca împreună, să pribegim prin lume.

Ea a luat în serios propunerea mea. În fiecare zi îmi scrie, câte de două ori, întrebându-mă când plecăm, rugându-mă să nu mai întârzii, căci fiecare ceas e un veac de chinuri pentru dânsa.

Și, la urmă, pentruce nu ași face nebunia aceasta ? E destul de monotonă viața, ca să avem dreptul la o variație. Dacă ea ține, cu orice preț, să aibă o aventură, pentruce să las pe altul să tragă foloasele

Mă gândesc la nevasta mea, ce va face când va primi vestea că am dispărut cu Silvia.

Ar suferi, de sigur. Suferința ei, însă, nu ar fi durerea femeii care iubește și se vede părăsită ; nu m'a iubit nicio dată, încât conștiința poate să-mi fie liniștită : nu fac nicio victimă.

Va suferi egoismul ei. O femeie respectată de toată lumea, pe care toți o credeau fericită în căsnicie, și care, ea singură, se credea o matroană, să vadă că-i ia locul o fluturatecă de fată, pe care nimeni nu o băga în seamă, o ființă fără nicio importanță, pe care o trata ca pe un copil... Asta are s'o supere. Dar pentru un egoism atât de strâmt, să renunț la o plăcere ? Și la urmă, plătesc și eu cu aceeași monedă : egoism pentru egoism. Eu îi sunt necesar pentruca să treacă, în ochii lumii, drept femeie măritată, să aibă totdeauna un paravan în dosul căruia să se poată adăposti de toate nevoile vieții, și atâta tot.

Și numai ca să aibă dreptul ca un altul să nu-i tulbure liniștea, să fie robul egoismului ei ? Doar viața e atât de scurtă.”

.....

Cu aceste cuvinte, se sfârșea scrisul prietenului meu.

Cele patru zile câte au trecut până când a dispărut cu fata colonelului, se vede că le-a întrebuințat cu pregătirile plecării, și nu a mai avut timp să-și scrie întâmplările vieții.

Trecuseră zece zile dela întâmplarea asta, fără a se fi putut da de urma fugarilor. Lumea începuse a nu mai vorbi despre acest eveniment, care făcuse senzație. Nevastă-sa, care la început, declarase că de rușine nu va mai putea ieși pe stradă, începuse a da câte o fugă, pe la înserate, la câte o prietenă. Colonelul, pe care-l cuprinsese o furie nebună, în prima zi, acum se mai liniștise și se sfătuia cu avocații, cam cât timp ar trebui să dureze divorțul lui Volbură, care va trebui să eie pe fiică-sa de nevastă, lucru ce nu-l prea supăra, pentru că Volbură era om bogat ; numai coloneleasa, care nu se tuburase nici dela început, nu-și mai bătea capul nici acum.

În noaptea aceea, pe când mă pregăteam să mă culc, aud o bătae în geam. Cine să fie la o vreme așa târzie după miezul nopți ? Deschid ușa cam nemulțumit, și pe cine să văd ?... Prietenul meu Nicu Volbură.

Am rămas cu gura căscată, uitându-mă la el.

Trecând pragul, foarte liniștit, mi-a strâns mâna și s'a așezat pe un scaun, fără a-și lua pălăria de pe cap.

Eu am încuiat ușa cu grăbire, ca și cum m'ași fi așteptat să-mi văd odaia năvălită de toată lumea pe care fapta lui o pusese în fierbere, și apoi, venind în dreptul lui, mi-am încrucișat brațele pe piept, și privindu-l drept în ochi, am început să clatin din cap.

El porni a râde, cu multă poftă, și mă dojeni :

— Ce te uiți așa la mine, ca un prost ?

Pe urmă am început să vorbim. Adică, la dreptul, el a vorbit și eu l-am ascultat, pentru că nu mi-a dat nicio clipă de răgaz la vorbă.

Ca încheiere, mi-a spus aceste cuvinte :

— Am adus-o înapoi, la tată-său, și m'am întors și eu la casa mea. Să nu crezi tu că poți găsi o femeie mai de seamă decât alta ; toate sunt la fel. Cine ți-a spune că una-i drac și

alta-i înger, să nu-l crezi ; toate-s draci și toate-s îngeri, după cum știi tu ce să ceri dela fiecare. Fata asta credea că de acumă trebuie să cuget cu creierul ei, să respir prin plămâni ei, să fiu, mă rog, o parte din ea însăși. O zi, două, a mers și aceasta ; la urmă a început să mă plictisească, și probabil că a început a se plictisi și ea, și când i-am propus să ne întoarcem fie care de unde am plecat, și-a făcut geamantanul în cinci minute.

Când a plecat, Volbură mi-a zis :

— Ascultă-mă ! viața este o mare prostie, nu trebuie s'o luăm în serios.

Noapte bună...

ARTUR GOROVEI

REÎNTOARCERE

Oraşul meu e numai o grădină :
Salcâmi albi ning floarea pe cărări,
Şi din adâncul cerului, pe zări
Coboară 'ncet o magică lumină...

Dar fiecare casă e-o ruină
Cu ziduri negre, crunte 'nfiorări,
Cu geamuri oarbe — amare disperări,
Şi streşini frânte, roase de rugină...

Pătrund măhnit pe uliţile sparte,
Cu nori de praf, şi triste şi deşarte,
Că nu 'ntâlnesc nici umbra unui vis...

Şi toat' această' aprinsă feerie,
Chemând şi-acum perdutu-mi paradis,
Imi pare-un nimb măreţ, pe-o agonie.

Dar peste toate dealurile — aceste,
Pe larg de şesuri, prin adânc de văi,
Şi pe câmpia cu pârindu 'n clăi,
Eu am trăit o aprigă poveste...

Și plopîi albi, cu soarele pe creste,
Și de prin turle glasuri de văpăi,
Mă cheamă iar, ca 'n dragostea dintăi.
Și-aceiași vrajă 'n cântecul lor este...

Aici, nu fac un pas und' să nu fie
Și-un strop din viața mea, o nebunie,
Și-atâtea doruri au aflat ecou

Și gându-mi pururi n'a simțit cătușă...
Orașu-mi sfânt se va 'nălța din nou
Ca fenixul din propria-i cenușă.

G. TUTOVEANU

COPIII PRIMĂVERII ¹

Pe la Sf. Ilie, lelița Zenovia căzu greu bolnavă. Stetea în pat de vr'o 5 zile. Venise pe lume „Căcila” și după cât se spunea, din această pricină trebuia să stea culcată încă multe zile. Era slabă și se tot văita de șăle. Lelea Ifimția și cu Măriuca Natului, moașele satului, numai lângă ea steteau. Copiilor din vecini și mai ales lui Georgieș li se părea că tot vesele erau, deși mama lui suferea. Era ceva în ochii mici și pierduți în fundul capului ai celor două femei, ce tot juca în ei, odată cu zâmbetul obrajilor. Și tot una două, luau șăpul cel mare cu holircă de pe dulap și-l „pupau” cu rândul, gâlgâind și înghițând cu năbușite cogâlțuri.

— I'n mai dă și tu Zanovie, o îmbia Măriuca Natului, două cuieșoare di iestea cu camfură, că-ți ie ca cu mâna. Dă, că-ți face bine tare, și nu te lua cu durerile facerii, că așa-s păcatele „pe bgieciile fimei”.

Mama le asculta și mai în silă, mai de plăcere, da de-o dușcă păhărelul cu licoarea gălbuie, ce mirosea a fel de fel de arome, de cuișoare de camfură, de salcie, de săcărică și de alte mirodenii. Pe urmă parcă-i mai îngăduia.

Georgieș stetea mai mult pe-afară, prin grajdii și pe drum și plângea de se scutura cămeșa pe dânsul. O vedea pe mai-că-sa slabă și galbenă la față și cu glasul firav și ofilit ca un

1. Fragment de roman.

fir de ață. Și cu cât durerea era mai mare în inima băietului, cu atât par'că mai nepăsătoare se arătau toate, chiar și mama. Mai întâi nu-i mai îngăduiau să doarmă în patul cel mare, ci îi făcură o pătună pe laiță.

Ura de moarte pe cele două fimei, care steteau tot lângă maică-sa și-l scoteau amuș, amuș din casă, curat ca pe-un câine :

— Stai, mai du-te la treabă ori la gioacă, măi coldușule, nu sta tot aici lipcă, în sufletul nostru.

Ura și arătarea mică din leagăn, care țipa răgușit și într'una și-i luase acum și locul lângă mama.

Veneau la ei mulțime de femei în „rodenie“ și-i aduceau cu toatele câte un șip de holircă ceartă, o găină friptă, zahăr ori turtițe dela dughiană și nelipsitul blid cu plăcinte calde, umplute cu brânză îndulcită, cu zahăr și scorțișoară. Și toate aveau grija „Căcilei“.

O luau în brațe, o purtau prin casă, o prindeau de năsucul lătăreș ori de obraji galbeni-roșietici și-i potriveau basmăluța albă cu spițuri pe la capete. Iar spre Georgică se îndreptau rar de tot și numai în treacăt :

— I-ra-a da ț'o crescut băietu, tu Zanove, mucerăne — ptiu, ptiu... parcă amu-l văd cum bățăluia în leagăn și nu suferea fașa și iacă-tă-l amu-i de mărș la școală“.

Grițarii roșii de aramă, strecurați în palmă, îl îmbunau îndată, apropiindu-l cu sfială de leagăn.

— „Pupă mâna, mătuș'ta și dză bodaproste, nu sta ca un bohodgei, îl dojenea mamă-sa dintre perini.

El „pupa“ mâna osoasă și aspră de crăpăturile muncilor grele de gospodină și pe urmă o sbughia pe ușă, fudul că-i sunau grițarii în buzunar la bondiță.

Devenise sâmburele strânsurii copiilor de pe Paragină și toți căutau să-i lingusească prietenia. El, umflându-se ca un curcan în piene, le arăta banii de aramă, fudul că la ei în casă e o neîntreruptă sărbătoare.

Intr'o Sâmbătă dup'amiază, țipau învăluite moașele :

— Stai degrabă s'o îmbrăcăm, că merem la popa“.

„La popa“, însemna, la botez. A venit nănașul Ion, un om scurt, gros și îndesat ca un hușan, îmbrăcat cu mintean lung și cu ciobote „police“, cu cămașa scurtă și încrețită des și tot una dintr'un capăt într'altul și a venit și nănașa Parasciva, cu

cămeșoiul cu mâneci largi, cu pui mari de mărgele, cusuți „peste mână” și cu fusta de „pliș”.

Se vedea că trebuia să se întâmple ceva însemnat, de vreme ce au venit nănașii, gătiți ca de Duminică.

Aveau să se ducă la botez. Lelica Măriuca Natului a luat-o în brațe pe „Căcilă”, a înfășat-o în pernița ei și a încins-o cu fașă nouă și astfel au pornit-o pe pârâu, cu toții, la popa.

În cerdacul mare al părintelui George, era cristelnița și după ce a turnat aghiazmă în ea, a mutat-o în bucătărie, începând a citi dintr-o carte, toate rugăciunile botezului.

Georgică nu s'a putut lămuri de ce-a fost întrebat „nănașu” și nănașa ori de se leapădă de satana, da numai ce s'a pomenit că încep toate ocinașele și mai ales una pe care o auzea el des dela tat'su și o spunea și el pe negândite. Apoi „Crezul”.

„Cred într'unul Dumnedzău, Tatăl a tot țiitorul cerului și pământului, văzutele tuturor și nevăzutele...”

„Căciluța” a fost desbrăcată și cufundată de trei ori, unsă cu mir și învălită în „crijma” albă a nănașilor.

După ce a mai spus părintele și alte rugăciuni, i-a pus numele de Agapia, iar pre nume mai desmierdat „Gacița”, după numele „sfincii dzâle de astăzi” și mai ales după lelica Gacița „ciabureanca” lui Căbuță Baboru, mălușa lor din „Fundoaia”... „Căcila” urla cu învinețiri de spaimă și de frig. Nicio dată n'avea să uite gângania ceea cu fața de purcică, cu mâinile și picioarele inelate de grăsime și bățaluind cu strigăte disperate în mâna părintelui Gheorghe!!

I se părea atât de „hădă”, încât nu-și putea închipui de ce-o poartă toți în brațe, o împopoțânează cu tot felul de po-doabe, când ea era numai un boț de carne, mai urâtă decât diavolul.

Și se gândea de multe ori, cum ar face să poată vedea cocostârcul cela, care-o adus-o ș'o lăsat-o pe scăunoaia de pe casă, unde-a găsit-o mama.

Avea să-i spună să și-o ia înapoi, că el nu poate dormi pe laiță, așa cum dormea în patul cel mare, lângă mama.

Numai Hanea, vecina durdulie, îl mângâia tot mai mult pe Georgică:

— Cine-i țiiganu Hanii?... Și-i răspundea:

- Eu.
- Cine-i cu ochii de cărbune?
- Eu.
- Cine pleacă cu mine la America?
- Eu....
- Cine vrea bomboane umplute?
- Eu...
- Eu... răspundea băietul tot mai zorit și mai înfrigurat după tiocușul cu bonboane.

Și așa devenea mai bun și mai îngăduia alte 5-6 nopți, ca noua venetică de „Căcilă“, să doarmă în pat la maică-sa, în locul lui de mai înainte.

Pe spărhatul din tindă fierbeau forfotind două oale, dzama cu toșmagi cu tăiței și cu stelute aurii, făcută din găinile tăiete și cutăite de cărdul de cumetre, iar în cuptorul larg, dedesubtul hornului se coceau plăcintele burduhoase și pânilor lungi. Duminică avea să fie cumătria „Căcilei“.

O botezase „Gacița“, după lelica Gacița, sora mamei, care se măritase după băgica Căbuță, tata prietenului lui de joacă, Mihăilă.

Moașele, Iftimia și cu Măriuca Natului, legate napoi cu basmale albe, nu mai puteau de învăluite. Erau roșii la obraz și în ochi le pălpăia aceeași flacără albastră a holircii.

Indată după slujba dela biserică, după ce-au tras clopotele de ieșire, pe poarta mare, larg deschisă, începură a veni rând pe rând femei, gătite cu tulpanele mari, pestrițe, cu țurțuri de mătase și cu coșărcuțele deamâna, vârfuite de plăcinte. Era după cât și-aduce aminte el, o cumătrie de „fumei“ în lumea mare a satului căci numai taică-su și nănașul cu bădgica Mihăilă Natu, erau dintre bărbați.

În casă nu mai stăpâneau cu vorba bărbații. Păreau mici și umiliți, față de glasurile țâvlite ale muieretului.

Mămuța Zenovia tot în pat stetea, între perini mari, roșii și albe, dar lăută și schimbată cu cămeșa cu pui pe sub încrețală și cu basmaua albă pe cap. Li ședea atât de bine mamei, încât lui i se părea că femeie mai frumoasă ca ea nu-i pe lume. Privind când la „Căcilă“, când la musafiri, în ochii mamei pluteau toate fericirile pământului.

Fură poftiți și cumătrii și vecinii. Iohan a Roșului și Iohan a lu Vențel, cu cele trei fete lungi și bălane.

Masa era în toiu, păhăruțele cierbinți imblau din mână 'n mână, date de norocul „Căcilei” și de sănătatea părinților, când începură „obliceele”.

Fură aprinse luminile cumătrilor și lelica Măriuca Natului luă cocuța în brațe, o desfășă din perna nouă, adusă de cumetri și apoi o puse încetul, ținând-o cu amândouă mâinile, în vânuța cu apă caldă. Atingerea apei o făcu să tresară apoi începu urletul ascuțit și din ce în ce mai speriat: Î-ué-i-ué... i-uée...

Pe urmă se liniști, dar începu din nou când fu pusă în pelincele albe și înfășată în darurile nănașilor.

Povestea cocuței fu spusă tot de șăgalnica moașă, Măriuca Natului. Zicea că vine dede parte de peste nouă țări și nouă mări și a nimerit în casa asta, la adunarea asta vestită și 'ntreba cinstita masă:

— „Cine-a audzit, cine-a vădzut ș'a cunoscut pe chiaburii chiaburilor, din satul băutorilor, pe Ion și Paraschiva, cumătri cei vestiți, cu cai suri și moșii și herghelii și turme de oi, de vaci și de boi și cu jirezi de galbeni bătuți, năui nouți, cu zimți deși di cii împărătești cum ți-i drag ca să-i privești”.

Mesenii strigau că se află aici la adunarea asta cinstită în capul mesii.

Moașa Măriucă întinse atunci „prunca” înfășată, rostindu-i îndemnul darului: „Poftim, cinstite cumătru mare, să nu vă cie cu supărare, o fată mare, pe care la apa Iordanului ați ținut-o, cu rugăciuni ați blagoslovit-o, cu daruri scumpe ați giuruț-o. Cum ați știut a o boteza, să știți și s'ajungeți a o-și cununa, cu bucurie și veselie.

Și mai poftim ș'un păhărel de cinste, să-i dea Dumnezeu un car de minte. Cum li-ți gusta, în pungă-ți căta, în herghelie-ți intra și ce v'a trage inima i-ți da și nici de cucoana moașă nu-ți uita”!

Veselia era în toiu. Cumătrul cel mare și cumătra, ținând-o în brațe, îi strecurară sub pernă, bănuții de argint, trecând-o apoi din mână în mână, la cumătri și cumătrele cele mici, căci toți își spuneau cumetri, într'asa o zi mare. Fiecare îi da darul și nu uita nici de moașă.

Pe urmă ieșiră afară cu scaldătoarea și o turnară la rădăcina unui pom, după obicei, să crească înaltă ca pomul.

Toți ieșiră afară și scaldătoarea fu dusă în chiuiturile ascuțite ale femeilor.

Cumătrul cel mare le cinsti pe toate cu paharul cu „palimă” și apoi masa începu de capăt.

Zile dearândul, după cumătrie, lui Georgică îi răsunau în urechi vorbele potrivite cu meșteșug ale moașei și tot repetând câte de două trei ori, le-a prins cred că pe toate în minte. Apoi dă Doamne bine! Nu mai scăpa biata mamă de descântecul lui. Ba le repeta cu toate ceremoniile la joacă cu băieții, înșirându-le la mese închipuite ca la cumătrie.

„Căcila” plângea des și mama, necăjită, o legăna pe apucata, printre cele treburi.

O legăna și el și se uita cu tot mai curioasă mirare la boțul înfășat. Pielea ei vânătă dela naștere începuse a se face roză, mânuțele mici și grăsulii ca niște pernuțe începură a flutura în aer și pentru întâiaș dată o văzu că într-o zi, pe când o lega începu a zâmbi la dânsul. Mirarea și noulatea îl zăpăciră:

— Mamă, mămuță, vină și uită-te numa cum râde Căcila, uite ce frumușel râde!

„Căcila” începuse să-i fie dragă lui Gheorghieș. O legăna des și stetea lipcă lângă maică-sa, atunci când o desfășa, când o scalda și când o înfășa.

Aveau acum prilej nou de joacă. Leagănul era lung și larg și el descoperise un colț, unde se așeza și prinzându-l cu amândouă mâinile de toartă, îl smunea înainte și înapoi, legănând cocuța, se lăgăna și el, ca într'un scrânciob.

„Căcila” era prietena lui de joacă, atât timp cât nu țipa. Căpătase însă glas puternic și ascuțit și orice mică neplăcere o drâmboia și când începea, mămă tată, a plânge, îi lua auzul!!

Atunci o lăsa să urle și fugea la joacă afară în pomi ori în pârâu.

Mama îl dojenea cu asprime și cu glas înduioșat:

— „N'ai milă nici inimă, s'o lași să plângă așa tare să-raca și să n'o lengeni. N'ai milă nici ca de-un câne măcar că-i soră-ta”.

El, ca s'o îmbuneze, o lua cu întrebările:

— Mamă, când a crește mare Căcila, o să ne jucăm pe-afară? Nu pot sta atâta cu ea, vezi cât îi de mândru afară!!

Ș'așa din întrebare în întrebare, strecurându-se pe ușă, fugea cât îl țineau picioarele, căci afară îl chema din toate adâncurile lui, soarele...

+ + +

Ei n'aveau șură mare ca alți gospodari din sat și nici casa nu era gata.

Dar casa mai putea aștepta ea încă mult și bine, că nu era de sărit în apă, da șura, șura nu!!! Pânea cea albă și toată strânsura era făcută gănuiește în jurul casei, prin pomi, după grajdii și prin grădină, de se irosea așa fără rost și-i rupea inima lui taică-su.

— Ce-oiu face oiul face — da să știu că-mi vând boii ieștia și trebe să-mi fac șură!!

Și începu șura.

Tata se duse într'o zi gela Măidan, în sus, să arvonească niște bârne. Noaptea târziu se întoarse mort de trudit, dar cu mulțumirea ce i se putea citi în ochi.

— „Am arvonit bârnele și lețurile. Scândurile de berluit puicul și podul grajdului, le-oiu tăia eu la cerăstău la Vârvata din niște butuci ce-i avem duși acolo de mult.

Mai greu ne-a ci de draniță, da și asta oiul lua-o eu dela Humor“.

Și bârnele fură aduse acasă, cu o clacă mare de i s'a dus vestea...

Intr'o dimineață de pela sfârșitul lunii lui Cuptor, porniră spre Maidan el cu tata, în teleaga cu boi și cu Murga legată de perinocul dinapoi a osiei. Dar în dealul Ciuncilor avea să-i aștepte alte telegi, cu boi și cai, venite la clacă.

Mama le puse vr'o șapte pâni și două ocă de holircă ceartă, ca să aibă cu ce „omeni“ pe clăcași la încărcat bârnele, unde era greul mai mare. Trecură peste moara Liufului, până unde știa el drumul și peste Vârful Câmpului o luară spre stația cea mare a Cacichii. După un scurt popas, șirul lung de telegi, ca niște găjuli ale pământului, înșirate pe pânza albă a „șușălii“, o porniră spre satul de unde se scoate sarea cea mare pentru oi și pentru vite și unde se face „huscă“ aleasă.

Era numai ochi și întrebări.

— Tată, ce-i acolo pe munte, ca un țol galbăn pe un tăpșan ?

— Acolo-i Dalul Sărat, de unde scoate sarea.

— Se scoate sarea ? repeta el. Da dincolo ce biserică mare e ?

— Biserica Sf. Marii, unde vin Nemții, știi tu, la Santa Maria mică de trec cu proțasia prin sat pi la noi !!

— Tată, mândru sat e aiesta ; tare aş vrea să stăm noi aicea !... Rămânea fără răspuns.

În curând trecură la stânga în spre maidan. Sat împrăștiat pe sub coastă, înșirat pe marginea drumului, o casă ici și alta dincolo, pe sub râpi și *tihărăi*, de te mirai cum mai stăteau în așa pustietate „țiparii” ceia.

Se popriră la o poartă înaltă de scânduri, cu troițele deasupra ei și cu grămezi mai de bârne lungi. După ce tat'-su plăti tocmeala, începu încărcatul.

Câte-o bârnă, două, puneau clăcașii, cântind pe ascuns și pe înfundate : că nu ș'or omorî „gitele” de dragul nu știu cui.

Tata tăcea, dar credea el că suferea mult în adâncul lui și-l dureau tare vorbele nesocotite.

Totuși, s'au încărcat toate bârnele și leațurile, numai căpriorii au mai rămas.

Dealul Liuzului l-au suit cam greu, tot în patru, dar și cu multă voie bună. Indemnați de șipurile cu licoare verzue, pe care o cumpărase încă la Pârteștii de Sus, oamenii sileau vitele la deal, povestind fel de fel.

Alături de gitișoare, făcându-se că agiută și ei la tras, se opinteau degeaba în fața dobitoacelor. Când intrau ei în Ciunei, pe țarina satului, intra și „Neagra” în sat.

Pe drumul de lângă pârâul lui Gavrilă, lângă gardul de nuele, bârnele lungi, drepte ca niște lumânări dela nuntă, se înșirau, clădite unele peste altele, și pârându-i totuși de departe cu niște „țâbricuri” în cutia lor albastră-roșetică. Tata căutase și meșteri dulgheri tot la Măidan. Dar un bătrân tâmplar, care părea starostele lor, cu o bardă mare în mâni, îl sfătui să tocmească pe prietenul lor Marcu, zis Splioncaru dela Vatra Ilișeștilor dela Băltoc, care ședea pe ulița ce dă „In Doisprece”. Astfel tata îl tocmi pe Marcu.

Multe obicei se mai la un început ca acesta de șură. Lo-

cul stropit cu aghiazmă de mama, cu smocul de busuioc dela Iordan. Marcu, după ce dădu de dușcă un șip de-o jumătate, începu a măsura lungul șurii.

Puse pietrele în cele patru cornuri ale temeliei, îngropă „pițula“, creastă cruci în cele patru bârne, ca să alunge știma și să nu ceară cap de om, trase apoi tălpile și astfel începu cioplitul.

Cu barda grea în stânga, cu tăiușul lat ca un fier de plug, începu a ciopli în patru muchi, bârnele temeliei.

Măsură tălpile pentru grajdul de două rânduri pentru „puicul“ pâinii și pentru aria șurii, dăltui borțile pentru „cățaii“ amnarilor, pregăti amnarii lați, cu cățaii lor ca niște dinți galbeni de mămăligă și începu a netezi în lat costoroabele și argelele.

Incheie păreții pe lat și pe lung și se duse la crâșmă. Georgieș, cu cârdul de băeți și mai ales cu Mihăilă a lui Petrea lui Nicuță, umbla de pe o bârnă pe alta, număra pașii, măsurând lungimea și lățimea și apoi petreaceau pe sub grinzile puse deacurmezisul, sus pe butucii de pe fundament.

Marcu luă toți „grițarii“ pentru lucru și mai ceru vr'o 6 lei argint înainte.

Și cum se duse atunci la crâșmă, dus a fost. Locuia Marcu pe o uliță gloduroasă la Iliești dela Boltoc mai la vale, el, maistru dulgher ales peste nouă sate din partea locului, într'o hardughie prizărită și joasă cu o tindă humuită și dată cu lut galben amestecat cu baligă de vacă pe jos și „căsuța“ strâmtă cu horn pestriț, avea două ferăstruice mici și chioare, blănite cu gulere albaste pe la grumaze și cu ochii cât unghia.

Acoperișul era ferfeniță de hrentuit și cu dranița putredă prin care ieșea fumul prin toate părțile.

Acolo l-a prins Georgică cu tat'-su într'o Luni dimineața. Au luat-o prin pădurea Botrinei pe cărarea din fundul Bălăucei și au ieșit la Băltoc.

Marcu zăcea pe cuptor, cu bolohanul învălit în petică și pus sub brâu și galbăn-livid la față. Numai pletele lungi negre și ochii cărbune mai arătau că e viu.

— „Două săptămâni dge capăt, a băut, bagi, și n'are-un heler de zăranie.

Nu știu dacă o gălit ori nu cu lucrul la mneata, da amu o

luat arvoană și dela Petrea lu Cioltan din Stupca. Vai dge noi și dge noi, că mă bagă în pământ cu rușânea.”

— „Da ce tu fumei, grija ta-i să te frământă ? Eu le-am făcut eu le-oi desface. Beau mult ? Da ce, beu banul altuia ? Beau banul meu și cine ce treabă are cu mine ?”

Badea Nicolai, luându-l cu buna, îl tot momea să vie să ridice șura, măcar din amânari și să-i bată căpriorii și s'o le-țuiască cum trebuie, că de drănițit se va găsi el cine s'o drănițească.

Mai cu bună, mai cu sfadă, făgăduindu-i șipul cu „șlibo-viță”, în cele din urmă îl îndoi să se îmbrace și să pornească iară la treabă.

Peste dealul Brăstii, pe la grădina lor cea dela Rădiu, coborîră în jos la „prăpănată” la Șmoigăr Chioru. Aici dădu fliușcă după fliușcă și mai luară ș'un șip su' brâu apoi ieșiră cu chiu cu vai, să înceapă lucrul.

Meșterul lucra în doi cu băgica Constantin Oanea, un moșneag lung și deșirat, adus ca o coromâslă și cu pletele surii-încălcite. Bea de stângea și el ca și Marcu. Bădia Nicolai, călărind pe Murga, se repezi până la Condorachi Oanea, s'aducă pe Constantin.

Il găsi tocmai bine și astfel cu chiu cu vai, după amiază, putură porni claca de ridicat șura. Oamenii fură chemați de grabă de Petrea uncheșului Ștefan, de Ion și Georgică, care zburau dela unul la altul, desculți și cu capul gol, poftindu-i cu vorbe ceremonioase la clacă.

— Băgi, o dzîs, tătuța să faci bine să vii pân' la noi oleacă, la o țâ' dge clacă dge rădăgicat șura. Fă bine băgi și nu ne lăsa, Dumnedzău să-ți agiuce. Apăi amu mă duc, mai rămâneți cu sănătate.

Oamenii se minunau de vorbele adânci și îndrăznețe și făgăduiau cu toții.

În curând ograda se umplu de oameni, care cu toporul, care cu barda, care cu pari și cu „țapine”, și Marcu, trezit cu moare de pepeni, îi încetase vătămătura și era pară de foc. Împărțea oamenii câte patru, cinci la colțuri, la amnare, la puic și la grajdii, le dădea parii și țapinele și în scurt lucrul începu. Marcu striga, îndrepta ici, făcea semn de dat mai jos dincolo și în scurt șura se ridică în patru muchii, cu bârnela întinse ca

niște ciolane pe trupul lor fără carne. Sprinten ca o veveriță se aburca pe amnari în sus la costoroabe, prinzându-le scoabe mari și ascuțite. Fură ridicate apoi și grinzile lungi și grele, puse deacurmezul și arătarea nouă se întări pe zecile de picioare ale amnarilor.

Pe urmă veni cîntea și gustarea din belșug, ca să nu fugă belșugul din șură.

— Apă mulțămăsc, bage Nicolai, întărea Iosub a Martinoaei, să dăie Tumnedzău să cie tot plină cât îi ci șă-i trăi.

— Și gite 'n grajdii fără număr ș'avem și noi parce ge-o gițică ge pomană, îl întregi Petrea lui Nicuță.

— Eu m'aș mulțami și cu'n mneluț dgi cei dgi pi grădgină, se amestecă Anton a lui Tătârīgă, cu vorbe late ca opincile lui din picioare.

— Da nu sārăciți omu, bre cealhăilor, că nufma' dge cerut sânceți buni...

— Dă Doamne să am dgi unde da, îi potolea gospodarul, că le-oi da la toți câte o coadă...

Apoi îi cinsti cu pahare pline de holircă ceartă cu săcărică și îi omeni cu bucăți de pâne și hartamul de purcel fript.

Seara se lăsa de pe vârfurile pădurii, așternându-și velințele surii peste sat. În zare, spre asfințit, se vedeau ca niște bețe de chibrit, argelele și costoroabele întinse.

Bucuria noutății îl stăpânea pe Georgică, cu toată înfrigurarea.

Constantin și cu Marcu hodiniră într'un stog de fân, în pătula scobită ca într'o vizunie de urs. Li auzea bodogănind tare până târziu noaptea, când peste ochi și suflet cobora vālul somnului.

Căpriorii, doi câte doi, fură ridicați și începu lețuitul. Cu fiecare zi se adăuga ceva nou și se umplea și sufletul băetului de-o mândrie necunoscută.

Aveau în sfârșit și ei șură în rând cu cei mai de seamă chiaburi și nu trecea două trei vorbe, ca să nu pomenească cu toți de ea:

— Da unde's oile, băete...?

— A... aici dgi la vale dge șură.

— Unde-ai pus coșarca cei nouă?

— Pe aria șurii, tătuță...

— Du-te, măi Gio, în șură și adă v'o două surcele, îl îndemna mama.

Șură și iar șură, la toți în minte și 'n inimă.

Iar ea, în văzduh, semeată, cu vârful lețuit, se înălța acum, arătare până la cerul lui Dumnezeu, răzând tot mai veselă cu dinții albi și ascuțiți ai leăturilor.

„Tătuța“ nu mai putea de grijă.

— „Iar o să se ducă fleuceșii și flișcarii iescia, dacă nu le aduc dranița!“

Și porni din zori la Humor, cu carul cu boi și cu Murga. În două trei rânduri fu adusă și dranița.

Costantin o geluia cu cuțitoaia pe scăunoaia lungă, și apoi o așeza cu rânduială în clitul înalt.

Marcu după ce trase o jumătate de dușcă, porni drănițitul.

Fața dințată a hăizașului se deschidea tot mai mult și se înveselea din zi în zi și în curând parcă trecu după coamă, pe cealaltă parte a muntelui alb.

Scândurile late și lungi berluiră pereții înalți și grajdul fu căptușii cu bârnuială roșietică.

Apoi Vasile Țiganul, deșirat și pletos, îl unse cu lut frământat cu paie, după ce îl împetrișă cu puricii de fag.

Petrea lui Ștefan a Pincii, vărul tătuții, venea des pe la ei. Le ajuta la tăiet șască, la cătat de vite, la rânit și așternut și-l cincăia mereu pe văr'su să facă o clacă de bătucit aria șurii. Și nu scăpă tătuța până nu tocmi pe Foca și pe Trifan, într'o Joi, ca să le cânte flăcăilor cari umplură de cu sară cu două căruțe aria, cu lut hleios de pe imășăl.

Hora se învătea când domol și mărunțel, cu strigături trăgănite de joc în doi, când valurile sălbatece ale unor „ciocârlii“ frământate cu bătuta ciobotelor morșănești, îndemnate de strigături. Georgică le sorbea cu ochii, făcând seara târziu răboșul zilei, care pe cine a giucat, ce-a strigat, pe cînd l-a ghiontit ponciș cu vorba ori strigătura.

Aria hleioasă și hopuroasă, deveni netedă ca pânza pietruită a drumului celui mare.

Șura își deschise părțile înalte cu belșug în joc, în cântec și în inimi.

Petrea lui Nicuță Coceanul era maistăr de lemn.

— Maistăr dela Hârlău, strică bun și face rău, îi zicea tătuța, căci erau deodată. Holteiseră împreună. Știa mânuî oleacă barda, oleacă gealăul, dar mai mult cu cuțitoaia lucra câte-o greblă, o furcă de tras, un răscol dela căruță ori o săniuță de-amâna. Toată ziua fugea Georgică deacasă cu cuțitoaia, când nu-l vedea Petrea, ciopliind fel de fel de lemne, închipuind mori de vânt și de apă, scaune și mese, furci cu roată și mai ales cărucioare cu coșuri, făcute din roți întregi, tăiate din gălătuși de fagani ori frasinii, aleși dintre lemnele dela „trunchiu“. Le potrivea bine rotunzimea, borteia inima lemnului cu sfredelul și după ce-i puneă osia ș'o proptea cu'n cui să nu iasă, îi așeza coșul de scânduri și proțapul. Toate degetele îi erau ciocârtite de tăieturi de bardă ori cuțit și numai bine deslega unul ca tămăduit și hop... că era încrestat altul. Și așa tot legat la mână era. După ce umplea coșul cu fel de fel de unelte, făcute mai mult de Mihăilă a lui Petrea o lua razna pe uliți, unul în coș iar celălalt la proțap, ori amândoi înhămați drept cai și punând și pe Saveta cei mică sora lui Mihăilă a lor în coș.

Scârțiau roțile de-ți lua auzul și stârneau toți câinii satului dela ei deacasă pân' la Pod, ori pe uliță până 'n Șălivăț.

Li necăjea rău însă căruciorul, că nu putea „cârni“ de oiște la cărniturile drumului și în fuga mare, caii trebuiau să se proptească deodată, dacă nu vroiau s'ajungă în vre'un gard, duși fără vrere de „vântul“ ce-l făcea carul.

Mihăilă hotărî să-i facă o osie cu inimă, care să poată încârni ca osiile căruțelor adevărate.

Și scoase inima și osia dinainte, îi dăltui mijlocul și făcu apoi borta pentru cuiu, în care trecu inima căruții. Pe urmă îi făcu și „cruci“ ca la căruțe de doi cai și oiște cu proptitori, îi puse leuci și orcicuri, încât era o adevărată minune.

Se țineau băeții de ea, droaie, ca după țătrari și Adam a lui Iosub și Loisa cea mică și burduhoasă și Solovăstru și Ilie a lui Greluș și Lichira a Lăpanului, încât nu putea trece nimeni pe ulițele strâmte, când o porneau lălăind.

Pe „Imășel“ era locul „săcălușului“.

Fiștecare trebuia să sape din gropnițele din părăul lui Florea, câte-un hălțau mare de hlei moale și cleios, să-l frământa ca aluatul și pe urmă să-l toarne la grămada cea mare. Mihăilă a

lui Nicuță, ca mai mare, pregătea „săcălușul“, frământa lutul laolaltă, îl făcea ca un mălai, în patru muchii și călca apoi „borta“ din mijloc cu călcâiul, potrivit să rămână la celălalt capăt, fundul ca o foiță subțire.

Puneau patru, mână la mână, îl întorceau cu teava 'n jos și-l izbeau apoi cu toată puterea de fața pământului, netezită mai dinainte. Aerul prins în umflătura mare, făcea explozie, ieșind în sus și desfăcând în mii de sdrele pojghița de pământ, care pocnea mai dihai ca săcălușul.

Fețele „tunarilor“ erau stropite și plesnite cu mii de lipituri de hleiu, care-i loveau atât de tare peste obraz, de uneori le crapă pielea și curgea sânge, ca după o tăietură adâncă.

Ce-are a face. Nimic nu i-ar fi poprit dela plăcerea săcălușului. Când i se da drumul, trebuia să fie o tăcere de mormânt.

Impușcătura plină lovea întâi dealul Șălivățului, Rădiul apoi Dealul Brăstii și alte dealuri, cărora le răspundea în mii de bubuituri prelungi și depărtate „Pădurea cea mare“.

Prăbăluiau ei așa cu mintea cam până unde s'ar fi auzind săcălașul. La hotărîre, tot Mihăilă era mai tare.

Ceilalți nu prea puteau pune capăt depărtărilor, deoarece nu cunoșteau decât vr'o câteva sate de prin prejur:

— „Eu cred că s'o auzit până la Liuzi și la Brașca, zicea Adam.

— Ba până la Cacica și Maidan, întărea Georgică, arătând în susul munților, căci fusese pe-acolo cu tat'su.

— Ce Cacica, ce Măidan, sărea Mihăilă, eu pun rămășag pe orice vreți, că s'o audzât până la Humor la amnează dincoace la Rădăuți înspre Asfințit și până hăt la Șcheia spre Răsăritul soarelui, ori la Burdujeni. Se mirau toți de cunoștințele lui asupra pământului. Și rămânea pe-a lui Mihăilă.

După ce obosea capelmeșterul, le porunca să facă puștile și canoanele cele mici.

Fiecare își închipuia plăcinta, a călca la mijloc după cum văzuse și o izbea ca pe-o lespede de pământ. Huia satul de pârăiturile lor.

Lutul frământat de-atâtea mâni, ales de grunzuri și bețe, devenea ca o pastă moale și plăcută.

Așezați jos turcește, cu cuțitașe de lemn și bețe ascuțite,

porneau fabrica cea mare a olăriei, a roților de tărăboanță, a târlei de oi, a caselor cu oale, a grajdurilor de vite ori a coțeturilor de porci și găini. Fiecare-și închipuia gospodăria, o hotărnică, îi puneă gard, pomi, îi făcea fântâna nedeslăpită de gospodărie, căra apă s'o umple, îi puneă lanț și ciutură, ghiz-dele și vârtej și-apoi totul era lăsat în sama Sfântului Soare, ca să le întărească și să le dăie viață.

Desbrăcați în pieile peticite de hleiu și pălituri, săreau apoi în iazul mare, făcut tot de ei în părâu.

Iazul era ceva sfânt pentru cârdul gânsacilor de pe Paragină, cu hârlețe și sape, cu țaruși de răchită; se făcea „iezitul“, un fel de dâmb înalt din mal în mal și astfel apa părâului se strângea, ridicând „hâlboană“ până peste capul bobocului.

Apa, strânsă din mal în mal, trecea peste gardul lui Florea și a lui Iosob, îi uda fânul cosit și căpițele, omul mai blăstăma și-i batjocorea, dar văzându-i atât de mulți și văzând că numai se încarcă de bucluc cu atâta băiețaraie, îi lăsa pe urmă în plata Domnului.

Săreau ca broaștele cu toți în baltă, de se vărsa apa din covata ei plină, peste maluri, dădeau cu capul pe sub apă, înotau ca broaștele pe pânțe, se lepăiau pe spate și pe-o dungă, până se îngroșa apa ca „cîrul“ de mămăligă de glod și-i făcea negri de zoaie.

— Stați amu pe mal să se limpezească, le porunceă Mihăilă hăldanul, ca să ne putem clăti.

Apa lăsată 'n pace, își limpezea undele și-i clătea apoi de scursurile măloase.

— Să nu-i dați drumul iazului, Doamne ferește, că-i mare păcat. Vă ie știma iazului și vă îneacă. Zău așa, noa că eu am văzut-o într'o noapte, știma iazului, cum îmbla lungă ca o răchită și albă ca o zăludă, se jura Mihăilă Zăbălosu, strângându-i roată în jurul lui.

Spaima îi cuprindea pe toți și păzeau iazul ca ochii din cap, visând noaptea știma și duhurile apei.

Părâul drag de odinioară, cu florile „găinilor“ și cu „giorele“, cu iarba verde și hleiul săcălușilor, devenise părâul știmei și frica îi cuprinsese pe toți.

Nu ieșeau noaptea afară, ori să întârzie pe uliță, Doamne

fereste. Frica și sfiala dedemult nu l-au părăsit pe Georgică niciodată.

Când trecea mai târziu pe cărarea moale ca o piele, în sat ori la pădurea cea mare, se grăbea să nu însereze pe undeva departe. Iar dacă înopta puțin, grăbea pasul, privind sus la zărilor roșii ale apusului, făcând mereu cruce și fluerând vr'un cântec ori joc, din toate puterile.

Fluerul și Sfânta cruce îi erau tovarăși lui Georgică pe cărare, scoțându-l pe nerăsuflăte la deal, la lumină spre poartă.

GH. N. CÂRȚU

VINEREA PATIMILOR

Cucernic cântă clopotele
Sub bolta întunerică,
În murmur tainic șopotele
S'adună la biserică.

Suspină depărtările,
Rupând tăria somnului:
Prin noapte duc cărările
Către Lăcașul Domnului.

De tămâierea florilor
Pe câmp e mirodenie:
Cu trandafirii zorilor
Tot satul e la denie...

Inchină toți plocoanele
De sufletul părinților,
Și plâng, de sus, icoanele
De patimile sfinților.

Ard stelele făcliilor
În jurul Iairului:
Bătrânii cu copii lor
Ascultă viața Mirelui...

Se 'naltă semnul Crucilor...
Și lumea-și plânge patimile:
— Pentru supliciul muncilor,
O, Doamne sfinte iartă-mi-le!

Din buze, ca tăciunile,
Șoptind, plând Magdalínele:
Se 'naltă rugăciunile,
Din inime — suspinele...

Iar când răspund cântările
Ertarea Răstignitului:
Suspînă lung oftările,
De patima Iubitului...

Se duc la spovedanie
Și-și spun amarul, jalele;
Iar preotul ia danie,
Iertându-le greșalele...

Și 'n inimi, maci de candelă —
Lumina-și mistue durerea:
Voi, Cetelor Arhanghele,
Sunați din clopote — Invierea!

INVIERE

Picură 'n seară
Mir de lumină :
Alba Fecioară —
Strajă 'n colină...

Stele din cer
Crucilor-pază ;
Suliți de fier,
Suliți de rază...

Cad de pe cruce
Albele mâini :
Cine își duce
Cununa de spini ?...

+ + +

Cântă cocoșii
Tainica veste :
Zorile roșii
Sângeră 'n creste...

Murmur de șoapte
In depărtări :
Tremură 'n noapte
Torți, pe cărări...

Cresc pe colnice
Albi pelerini,
Prind să furnice
Umbre 'n grădini...

+ + +

Picură 'n zare
Mir de lumină:
Albe Fecioare
Trec prin colină...

Lespedea albă
Lângă mormânt:
Giulgiu în salbă,
Albul veșmânt...

Glas trâmbițează
Straja a patra:
Inger de pază
Străjue piatra...

+ + +

— Unde, vai, unde?
Unde l'au dus" ?...
Glas le răspunde:
„Nu e Isus" !...

Umbra Lui suie
Pe albe lumini:
In cărăruie
Cununa de spini...

Plâng cu suspine,
Că l'au furat...
— „Pleacă, streine:
El a 'nviat" !...

CAVALERUL PAVEL GORE

Pavel Gore este unul din reprezentanții cei mai însemnați ai Basarabiei, ca om, fruntaș al culturii și al vieții obștești locale, și, în sfârșit, ca scriitor-istoric, deși pe acest teren regretatul român n'a utilizat nici în parte incomparabila sa erudiție.

Pavel Gore a fost primul, dar și ultimul Cavaler a Basarabiei. Prin studierea trecutului, el a ajuns la o concepție medievală și impunătoare a ideii cavalerismului, de neam și de blazon. Astfel, el a devenit unchiul heraldist al Basarabiei, dar și al țării întregi. Intr'o activitate de Cavaler autentic, Gore căută să-și găsească un sprijin moral. El visa o consolidare a cavalerismului în Basarabia, prin înființarea unei Asociații a Leului Negru.

Regretatul fruntaș basarabean se trage dintr'o veche familie răzeșească din Moldova, ajunși la diferite boierii puțin însemnate. Cel dintâi reprezentant al acestei familii, care merită atenția noastră, este tatăl lui Pavel Gore, care a trăit între anii 1839—1909. El a fost notar public la Chișinău, dar s'a manifestat mai cu seamă ca redactor al părții neoficiale a „Buletinului Regional al Basarabiei“, ziar prin care Gheorghe Gore a contribuit mult la popularizarea literaturii românești, în Basarabia.

Pavel Gore s'a născut la 37 Iulie 1875 la Chișinău. A absolvit liceul la Nicolaev, iar Facultatea de drept la Peterburg. La 1905, a fost judecător de pace în județul Orhei, unde a fost ales deputat al nobilimii. Acest județ era o cetate a romanismului, fiind condus de naționaliști ca Mihăiță Teodosiu,

Pavel Dicescu, Mihail Lazo, Vasile Anghel și alții. Gore s'a căsătorit cu fata lui Teodosiu. El a fost ales președinte al Comitetului de redacție al Societății Moldovenești, președinte al Comisiunii Arhivelor din Basarabia, director de Muzeu. La 1912, Pavel Gore a cerut la autocărmuirea locală — la zemstvă, — introducerea limbii românești în școli. În timpul războiului mondial, el a condus Crucea Roșie. La 20 Martie 1917, a fost ales președinte al Partidului Național Moldovenesc, iar la 16 Mai — al Societății Culturale Moldovenești. Deasupra casei sale din Chișinău, a fâlfâit, dentru prima oară, tricolorul românesc și tot el s'a adresat cel dintâi, la Congresul învățătorilor mulțimii, cu aceste cuvinte: „Frați Români!”

Academia Română s'a onorat, alegându-l la 7 Iunie 1919, membru onorar al ei. El a fost președinte al Comisiei Monumentelor Istorice și al Ligii Culturale din Basarabia. A mai avut încă multe distincții, dar nu ele ne interesează în prezent.

— „Mi-aduc aminte — scrie Pavel Gore — de prima manifestare a naționalismului meu. Era în 1889, la Nicolaev, unde am fost mutat din Chișinău, la liceul clasic local. La o lecție de istorie, profesorul amintind de Români, a spus că sunt urmașii ocnașilor romani și că Dacia era o Siberie pentru Roma. M'am înfălbântat și am intrat cu profesorul într'o discuție aprinsă, dovedindu-i că în Roma antică, puterea musculară omenească era corespunzătoare electricității din actualitate, adică motorul general, și că Romanii utilizau în felul acesta pe ocnașii lor, iar Românii se coboară din legionarii lor, care cucerau teritorii noi pentru Roma... Apoi, sub imperiu exilul exista ca pedeapsă pentru cei politici, nu însă pentru criminali. A fi urmaș a lui Ovidiu, nu-i rușine!”

Aceste manifestări specifice sufletului de Român a lui Pavel Gore, ne interesează în deosebi.

Fruntașul basarabean nu se împăca de loc cu epoca politicianismului. Iată ce scrie despre Gore, prietenului său, mult regretatul Sever de Zotta :

„Marile lui calități deveniseră în noua viață națională — al cărei ritm grăbit nu putea să-l urmeze cu enormul balast de principii, în parte învechite, deși fusese chiar unul dintre principalii ei creatori, — tot atâtea cursuri, și neputând să-și mai găsească acomodarea cu oamenii noi, cu metode neobișnuite,

Pavel Gore se retrase neînțeles, în marea lui bibliotecă. Dar societatea românească nu voia, în justa apreciere a marilor lui calități, să se lipsească de concursul lor în noua ei formare, nici de nimbul meritat, care înconjura meritele aceluia care știa să stea drept și să vorbească deschis în fața regelui și a miniștrilor. Zadarnice însă, au fost diferitele încercări de a-l scoate din izolarea lui voită, spre a-l pune să continue în activitatea politică, brusc întreruptă, fără vina lui, în vara anului 1917, când era în fruntea partidului național-moldovenesc. Uzanțele, sectarismul, compunerea, concesiunile partidelor, nu conveneau acestei firi intransigente, în ce privește principiile, etica și morala, iar excepții făcea numai cu puține figuri reprezentative ale vieții noastre politice, ca Iorga, Matei Cantacuzino, Mărzescu, Mehedinți și alții, de al căror sincer patriotism manifestat în forme occidentale, la care ținea mult, era convins“.

Deși retras din arena politică, totuși Pavel Gore aștepta să fie numit Comisar General al Basarabiei. Intre ciornele din din arhiva sa, am descoperit proiectul său de apel, către cetățenii Basarabiei, la o eventuală numire.

„Sarcina mea principală — scria Gore — consta în aceea, ca silințele tuturor cetățenilor, în grija de binele țării și egal de ordinele administrațiilor civile și militare, în limitele legalității, să meargă mână 'n mână cu aspirația binelui obștesc.

„Splendida Basarabie, reunită cu Patria-Mumă, trebuie cât de repede să devină un exemplu strălucit al legalității, ordinii și dreptății și, totodată, un factor de cultură.

„Indulgent față de cei care, în lupta pentru binele obștesc, vor comite mici abateri, deoarece numai acei care nu fac nimic, nu greșesc, voi fi necruțător cu oamenii necinstiți și speculanți și voi ști să aplic toată rigoarea legilor față de cei care consideră că în prezent a sosit timpul să pescuiască în apă turbure.

„Cetățeni ai Basarabiei, vă chem la muncă, la muncă cinstită și sinceră“.

La 1922, Pavel Gore scria lui Sever de Zotta, că Take Ionescu dorea să-i propună—după sugestia lui Nicolae Iorga—ministerul Basarabiei. Dar prietenul său, Vladimir Herța, i-a atras atenția lui Take Ionescu, că este convins că Gore nu va primi această propunere.

Pavel Gore, fără a fi autorizat oficial, a avut un rol im-

portant în prezentarea Basarabiei, străinilor. Iată ce scria el, nouă ani după Unire :

„Au trecut nouă ani, de când Basarabia a revenit iarăși sub stăpânirea națională românească. În acest răstimp, mai mulți străini, dintre care unii oameni politici sau de știință însemnați, au vizitat Basarabia, ca să se convingă la fața locului despre starea adevărată a lucrurilor din această provincie nenorocită. Personal, am făcut tot ce era în putința mea, ca să arăt acestor străini, starea reală și adevărată a lucrurilor, în ce privește istoria și etnografia Basarabiei. Mulți ofițeri străini, profesorul Martonne¹ și alți reprezentați cu care am avut prilejul să mă pun în contact, au văzut la mine cărți, documente, hărți geografice și altele, privitoare la drepturile indiscutabile ale României asupra Basarabiei, ascultând cu cel mai mare interes și cu o atenție neobișnuită, pentru mine, toate deslușirile necesare“.

Această activitate, marele cărturar nu o consideră decât o simplă datorie de Român. Pentru cercetarea trecutului Basarabiei, el propunea instituirea unui cerc special de studii, care să publice o amplă monografie a provinciei. Aceste sugestii nu s'au realizat până în prezent.

Am publicat protestele lui Pavel Gore, împotriva colonizării Basarabiei cu elemente străine. Era un adversar al metodelor politice și lupta fățiș împotriva politicianismului dezastruos din trecut.

Întârziind la gară, unde trebuia să-l întâmpine la 1919, pe profesorul Nicolae Iorga, Gore se scuza :

„Imi pare rău că n'am reușit să vă văd la gară, dar cai nu am și nefiind «democrat» la putere, nu am nici automobil“.

Mai mult decât operele lui tipărite, ciornele diferitelor documente ce le-am publicat în Noembrie 1927, în revista „Din trecutul nostru“, din Chișinău, ilustrează sentimentele neuitatului patriot Pavel Gore. La 3 Februarie 1923, el scria :

„Pretutindeni soldatul român a ras cu bainoța tenciuiala străină și, curățind suprafața, a deschis și a arătat lumii întregi, frescuri vechi, adevărate românești...“

1. Autorul lucrării : *La Bessarabie*, Paris, 1919. A sprijinit acțiunea delegaților români la conferința păcii din Versailles (I. Pelivan : *I. Inculeț și Conferința de Pace din Paris*, revista *Viața Basarabiei*, 42, 11-12, 1940.

„Așa a luptat fără nici o deosebire de partid sau clasă, sub conducerea Marelui nostru Conducător, poporul întreg, în clipele grele, pentru existența și independența lui. Vom fi numai loiali, drepți și sinceri, dacă ne vom aminti în momentul de față despre Augustul nostru Rege, care a dat Națiunii și chiar lumii întregi, dovezi strălucite de abnegație nemărginită și de tărie sufletească neclintită, și despre Augusta noastră Regină, care în zile negre a știut să fie o adevărată consolatoare a suferințelor și cea mai zeloasă tămăduitoare a durerilor ostașului nostru“.

Pavel Gore a murit la 8 Decembrie 1927, la Chișinău. El a fost înmormântat lângă biserica „Sf. Ilie“, unde o modestă cruce de lemn străjuiește uitarea. Ultimul salut a venit să-i aducă academicul Ștefan Ciobanu, prietenul marelui dispărut, care arătase, — că atâta lipsă de atenție nu s'a observat nici măcar la înmormântare unui comisar de poliție!

„Dar atâta știință fără nevoie de a se arăta și atâta valoare disprețuind a se dovedi înaintea judecătorilor pe care-i dă vremea, nu se va mai întâlni în acea țară“ — a scris Nicolae Iorga, despre Cavalerul Pavel Gore.

G. BEZVICONI

CUGETĂRI

— Toți se cred pricepuți în treburile altora și se grăbesc să dea sfaturi înțelepte ; dar puțini sunt aceia care știu să se ajute singuri la nevoie.

— Toți vizionarii, toate spiritele de elită, au avut soarta Casandrei : n'au fost înțeleși decât prea târziu.

— „Totul curge și nimic nu rămâne“ : această lege veșnică, formulată de Heraclit, se aplică și la legăturile noastre cu prietenii, cunoscuții și cu tot ce avem mai scump pe lume. Totul dispăre ca și cum n'ar fi fost.

— Uităm prea adesea că lumea nu începe și nu se sfârșește cu noi.

— Unele ființe ar putea servi de exemplu omului în ceea ce privește anumite însușiri ; de ex. credința cânelui, hărnicia albinelor, etc. Nu totdeauna și invers.

— Ura, invidia și teama ne paralizează energia și ne distrug fericirea.

— Ușor ne entuziasmăm de-o idee nobilă, dar greu o punem în practică.

— Viața este o carte a înțelepciunii, deschisă pentru toți ; dar puțini știu să citească în ea.

— Principalul nu este când te scoli și când te culci ; ci activitatea pe care o desfășori și folosul pe care-l aduci în acest răstimp.

— Adesea e mai imoral să spui un adevăr decât o minciună.

— Adevărurile primite deagata, fără a fi verificate de experiență, sunt ca o teoremă nedemonstrată.

— Adesea aflăm în viață târziu lucruri pe care alții le știau de mult.

— Sunt adevăruri care nu pot fi spuse nici odată, de pildă părinților de către copii, profesorilor de către elevi, binefăcătorilor de către cei ajutați, înțelepților de către proști și în general celor superiori de către cei inferiori.

— Lumina adevărului ne învâlue de pretutindeni ; trebuie numai să-i deschidem ferestrele sufletului nostru.

— Pentru fiecare din noi acelaș adevăr are altă valoare, potrivit cu experiența ce-o avem.

— Oricât ne-ar ajuta semenii noștri, numai Dumnezeu, prin noi înșine, ne poate ajuta cu adevărat.

— Cu cât vom da societății mai mult decât primim dela ea, cu atât ne vom fi împlinit mai bine menirea în această lume.

— Deprinderea de-a disprețui, de-a bate sau de-a chinui animalele este o caracteristică a mentalității europene. Asiaticii, mai ales Hindușii, respectă animalele, pentru că le consideră ca pe niște frați inferiori, cu acelaș suflet.

— Viitorul va putea amplifica după voe anumite facultăți sufletești, de pildă memoria, inteligența, voința, întocmai cum se pot amplifica azi sunetele într'un aparat de radio.

— O imagină frumoasă, reflectată într'o oglindă strâmbă, apare urâtă ; tot astfel o însușire care se oglindește într'o minte perversă devine defect.

— A judeca pe alții după noi înșine înseamnă a le atribui propriile noastre păcate sau merite. Este o greșală.

— După cum mulțimea l-a condamnat pe Isus, dar l-a ertat pe Baraba, tot astfel adesea omul superior a fost hulit, iar cel nemernic a fost lăudat de contemporani.

Uneori istoria se ia după judecata contemporanilor.

— E mai preferabil să faci un bine, decât să-l primești.

— Adesea binele ce ni se face este pentru noi un izvor de suferință, iar răul un început de izbândă.

— Chiar și omul cel mai decăzut simte nevoia de-a fi bun față de o ființă pe care-o îndrăgește.

— Binele și răul prezintă adesea aspecte contrarii ; la fel cei buni și cei răi.

— Sunt oameni buni și răi din fire și oameni buni și răi din interes.

— Cele mai alese însușiri : frumusețea, bunătatea, inteligența, devin defecte, când sunt rău întrebuințate.

— Răstriștea și fericirea sunt cele două pietre de încercare a caracterului.

— De obicei lipsa de caracter nu-i decât o formă urită a instinctului de conservare.

— Adesea cei mai lipsiți de caracter sunt tocmai aceia care vorbesc mereu de el.

— Caracterul omenesc este asemenea unei prisme cu multe fețe, unele frumoase, altele urâte. Unii din noi văd numai pe cele frumoase, alții numai ceea ce-i urât. Iată de ce acelaș om are și prieteni și dușmani, care pot fi deopotrivă de sinceri în aprecierile lor.

— Caracterul și frumusețea n'au nici o legătură între ele. Exemplul clasic în această privință ni-l dă Socrate și după el un lung șir de oameni aleși.

— Fiecare poartă în caracterul său propria sa răsplată și propria sa osândă.

— A fi lipsit de caracter înseamnă pentru mulți a nu te potrivi cu ei.

— Caracterul omenesc e atât de schimbător, încât nu-l poți judeca decât în clipa decisivă ; însă de cele mai adesea ori atunci e prea târziu.

— Caracterul se călește în răstriște și slăbește în fericire.

— Caracterul trebuie judecat numai după faptă.

— O carte bună este aceea pe care o isprăvești de citit cu părere de rău și pe care o recitești cu plăcere. Însă criteriul acesta nu e infailibil.

— Să ne alegem cu multă băgare de seamă cărțile și mai ales oamenii cu care avem legături ; căci acesta este mediul sufletesc în care trăim și de el atârână în bună parte soarta noastră.

— În toate acțiunile omenești există două feluri de motive : unele aparente, altele ascunse. Sarcina cea mai grea a istoricului este să le deosebească și să determine rolul fiecăruia din ele.

— După cum există o ereditate biologică, tot astfel există una spirituală, deopotrivă de importantă.

— Întregul nostru fel de-a gândi și de-a privi lumea ce ne înconjoară este o moștenire directă dela Greci și Latini. Civilizația noastră europeană este asemenea unui edificiu imens, a cărui temelie a fost pusă în antichitate, al cărui plan general a fost schițat de antici și al cărui material este exclusiv de proveniență greco-latină.

— Civilizația modernă este produsul a doi factori, care mai întâi s'au suprapus, pe urmă s'au contopit în chip indisolubil : cultura greco-latină și creștinismul.

— Clasicismul cere gândire. El nu se adresează mulțimii, ci celor aleși. Pentru clasicism, ca și pentru filosofie, se potrivesc cuvintele lui Virgil, citate de Kant : *ignavum fucus pecus a praesaepibus arcent*. (Georgica, IV, 168).

— Clasicismul ca și filosofia, are două feluri de admiratori : unii care nu-l cunosc, dar care-l speculează și trag profit din el ; alții, adepții tăcuți și favorizați ai Minervei și ai Muzelor, care studiază cu pasiune minunatele capodopere ale antichității, fără a primi nici o răsplată materială în schimb. De obicei glasul autorizat al acestora este înăbușit de zbieretul interesat al celorlalți. Se repetă povestea lui Apollo și a lui Marsyas ; numai că Marsyas rămâne nepedepsit.

— Toate formele de guvernământ sunt bune în sine : și republica și regalitatea și didactura, cu variatele lor aspecte, după timp și loc ; însă rezultatele lor, bune sau rele, atârnă de cei care conduc.

— Geniul unui conducător poate duce spre culmile gloriei chiar și pe un popor care se află la marginea prăpastiei.

— Cel care conduce destinele unui neam trebuie să fie asemenea unui căpitan de corabie : să înfrunte cel dintâi primejdia, să părăsească cel din urmă locul.

— Cel mai ușor se conduce o țară și un război din cabinet sau din cafenea.

— Conștiința este călăuza noastră sigură, judecătorul drept, care nu poate fi corupt, nici înșelat ; este straja pusă de Dumnezeu la răspântia binelui și a răului.

— Nu jurământul leagă pe om, ci conștiința ; de aceea nu trebuie constrânsă.

— Unii contrazic din instinct, alții din dușmănie, foarte puțini din convingere.

— Măreția eternă a creștinismului este c'a înlocuit justiția prin iubire, pedeapsa prin ertare.

— Adesea crimele sunt rezultatul unor nedreptăți, pe care societatea nu le-a înlăturat la timp.

— Crimele „morale” ar trebui să fie pedepsite la fel ca cele... „imorale”.

— Mai mult valorează o critică obiectivă, decât o laudă nemeritată.

— Destinul este alcătuit din ereditate, mediu și întâmplare. Inteligența unită cu voința poate abate cursul lui.

— Destinul influențează faptele noastre, iar acestea îl influențează la rândul lor. Fapta și destinul se succed ca inelele dintr'un lanț.

— Chiar și acei care nu cred în destin, sunt totuși robii lui. Ei nu se deosebesc de ceilalți decât numai prin faptul că nu-i simt povara.

— Omul superior joacă bine cu zarurile rele pe care i le aruncă soarta ; cel de rând joacă adesea prost chiar cu zarurile cele mai bune.

— Soarta noastră atârnă în primul rând de caracterul nostru și al acelora în mijlocul cărora trăim.

— E inutil să ne pasionăm, atunci când discutăm asupra unor evenimente al căror curs nu-l putem schimba și nici măcar prevedea.

— Indestructibil este lanțul cu care soarta ne leagă de existență ; lanțul acesta, nevăzut, se numește dorință.

— Dorința supremă a înțeleptului : a nu dori nimic.

— Pe cât suntem de sensibili la nedreptatea ce ni se face, pe atâta suntem de indiferenți față de nedreptatea pe care o sufăr alții. Cât timp vom fi astfel, nu va exista dreptate în lume.

— Sonda aruncată de religie, de filosofie, de știință, dă invariabil de acelaș abis : Dumnezeu.

— Bunătatea lui Dumnezeu este infinită și se împrăștie, ca și lumina, peste tot ce există ; însă de ea ne putem folosi numai în măsura în care o lăsăm să pătrundă în sufletul nostru.

— Dumnezeu nu e nici „sus“ nici „jos“, nici „aici“ nici „dincolo“ ; astfel de noțiuni sunt relative și legate de spațiu, care-i o iluzie. Dumnezeu e în noi.

— Dumnezeu are o singură însușire eternă: *existența*. Creațiunea lui are și ea un singur atribut permanent: *devenirea*. Din acest atribut rezultă toate însușirile lucrurilor și ale ființelor.

— Nimic nu ne arată mai bine înfinita frumusețe a Dumnezeirii și a creațiunii ca știința. De aceea un învățat ateu este un paradox.

— Universul întreg, în timp și în spațiu, apare înaintea lui Dumnezeu cum ne apare într'o rază de soare o puzderie de fire de colb. Fiecare fir de colb poate reprezenta o stea sau un sistem planetar. Intreaga fâșie de colb în lumina soarelui poate fi comparată cu o nebuloasă. Tot ce se petrece într'un univers ca acesta, în timp și spațiu, e văzut dintr'odată de Dumnezeu, cum vedem noi dâra de colb în raza de lumină.

— Oricât l-ar întrece contemporanii pe omul superior, datorită împrejurărilor, distanța care-l desparte de ei rămâne veșnic aceeași.

— Și încruntarea și zâmbetul norocului sunt trecătoare. Să rămânem statornici în hotărârile noastre și 'n idealul pe care-l urmărim.

— Superioritatea și personalitatea rămân aceleași în toate împrejurările; la fel mediocritatea și incapacitatea.

— Pe cât de profund simțim propria noastră durere, pe atât de nesimțitori suntem adesea la suferința altora.

— Există două feluri de-a suferi o durere: cei nobili tac și o ascund în sufletul lor; cei de rând o trâmbițează peste tot și vor ca toată lumea să ia parte la mâhnirea lor, uitând de propriile ei necazuri.

— Monotonă ar fi existența fără durere; din suferință isvorăște înfinita simfonie a sentimentelor care onorează pe om.

— Ascunde-ți durerea și nu căuta s'o adaogi la durerile altora. Toți suferim și toți ne închipuim că numai suferința noastră există pe lume.

— Educarea altora trebuie să pornească dela aceia care

au fost în stare să se educe pe ei înșiși. (S'ar putea însă obiecta că și medicii sunt adesea în stare să vindece pe alții, dar nu se pot vindeca pe ei).

— O educație desăvârșită trebuie să urmărească două scopuri, care par a se exclude : să desvolte la maximum personalitatea fiecăruia și să-l facă tocmai prin aceasta cât mai folositor societății în care trăiește.

— După cum altoirea face dintr'un copac sălbatic un pom roditor, tot astfel școala transformă pe un copil de rând într'un om ales.

— Sunt oameni foarte energici în aparență, care însă nu fac nici o treabă. Ei sunt asemenea șuvoaielor de munte, care dispar tot așa de repede cum au apărut.

— Când faptele sale bune sunt imitate, când pe drumul ce l-a deschis prin suferință și jertfă se înșiră coloanele nesfârșite ale celor ce rătăcesc prin întuneric și năzuesc spre lumină, — atunci omul ales atinge ținta supremă și devine erou.

— Cea mai nobilă faptă este ertarea. Ea liberează conștiința celui vinovat de povara remușcării și distruge efectele faptei săvârșite de el.

— Mai presus de legile omenescii, mai presus chiar de justiția imanentă este legea supremă a ertării.

— Cu cât ne dăm mai bine seama de existența noastră, cu atât ea este mai reală. Ea încetează cu lipsa de gândire, cu inconștiența, cu somnul, cu moartea.

— Existența este singurul atribut al lui Dumnezeu. Toate celelalte attribute sunt ale materiei. Ea nu există, ci devine. Ea e asemenea unui râu, care curge din veșnicie în veșnicie ; Dumnezeu e ca un ocean infinit și veșnic liniștit.

— Care-i oare adevărata tragedie ? moartea sau nașterea ?

— Există două feluri de-a lua contact cu realitatea : direct, prin propria experiență, și indirect, prin pățaniile altora.

— Experiența este bunul nostru cel mai prețios, plătit cu viața pe care am trăit-o și adesea cu prețul fericirii.

— Valoarea unui adevăr atârna de experiență.

— Cele mai multe experiențe căpătate în viață sunt dureroase; lecția ce ne-o dă existența este dură și amară. Omul de rând se revoltă; înțeleptul se resemnează.

— Ca lumina unei stele îndepărtate, care a dispărut de mult, astfel este opera unui om ales, care străbate veacurile.

— Nu trebuie judecată fapta după om, ci omul după faptă.

— Din fapta bună răsare altă faptă bună; iar fapta rea dă naștere la altă faptă la fel. Și fapta bună și cea rea formează o lungă serie, ca sămânța din care răsare planta care la rândul ei va produce semințe la fel. Seria faptelor rele poate fi oprită prin ertare sau uitare; seria faptelor bune, prin nerecunoștință.

— Omul superior caută prilejul și se pregătește pentru el; cel de rând așteaptă ca norocul să-i vină singur, fără să-l cheme prin vreo sfortare.

— Adesea după vorbe mari urmează fapte mici.

— Fericirea și nenorocirea își pierd cu atât mai mult din putere, cu cât sunt așteptate un timp mai îndelungat. Tot astfel și când se repetă prea des.

— Mizeria acestei lumi va dispărea atunci când fericirea noastră va atârna de acea a semenilor noștri, întocmai după cum fericirea copiilor alcătuește bucuria părinților.

— Mulți dintre aceia pe care-i compătimim sunt mai puțin nefericiți decât par.

— Ce e fericirea? Dacă ni s'ar oferi nemurierea, însă ni s'ar cere în schimb să părăsim o ființă scumpă, care dintre noi ar consimți la prețul acesta?

— Artistul și poetul văd frumosul pretutindeni; iar când nu-l întâlnesc, îl creează. Așa face și compozitorul.

— Analizarea și explicarea amănunțită a operelor de artă și literare adesea le strică frumusețea, întocmai ca desfacerea unei jucării de către un copil. Și sentimentul care rezultă e acelaș.

— Pentru cei mai mulți libertatea de gândire înseamnă libertatea de a gândi numai ceea ce le convine lor, indiferent de efectele ce le-ar avea și trecând peste sentimentele și interesele națiunii căreia aparțin.

— Cea mai mare piedică în calea gândirii independente este tiparul.

— Gândurile negre, și tot cortegiul de neliniști și de suferinți ce le însoțesc, dispar prin muncă încordată călăuzită de un ideal.

— Chiar și la oamenii cei mai superiori principalul nu este ceea ce spun, ci ceea ce gândesc.

— Atenția la fapte, la vorbe și mai ales la gânduri, este cea mai sigură călăuză pe drumul spre desăvârșire.

— A gândi bine și a exprima gândirea într'un chip frumos în vorbă și 'n scris: iată idealul educației antice, pe care școala modernă l-a pierdut din vedere.

— Pentru a fi fericiți trebuie să fim bogați în gânduri bune și frumoase.

— Știința viitorului va isbuti să stăpânească gândurile și să le conducă după voință. Azi ne stăpânesc și ne conduc ele pe noi.

— Gelozia este față de iubire ceea ce-i mătrăguna față de crin.

— Cum vrem ca omul superior să fie înțeles de contemporanii săi, când până și aceia care-l iubesc îl socotesc o ființă ciudată.

— Numele unui geniu este pentru el o glorie mai mare și mai durabilă decât toate onorurile și titlurile ce i se dau în

viață sau după moarte. Pe mormântul lui Voltaire stă scris numai atât : *Ci-gît Voltaire.*

— Pe oceanul agitat al vieții cei mai mulți vâslesc la întâmplare ; numai cei aleși se îndreaptă hotărâți spre o țintă anumită.

— Cine are lumină interioară, acela, chiar când greșește ținta, n'o pierde din vedere și năzuește mereu spre ea.

— Realitatea este o iluzie ; numai iluzia este reală.

— Să nu distrugem iluziile cuiva, decât atunci când îi sunt primejdioase sau când îi putem da în schimb ceva mai bun.

— Când vorbim de infinit, ne gândim la timp și la spațiu. Cauza pentru care nu le putem concepe este că nu există.

— Înțeleptul care trăește în mijlocul celor orbiți și rătăciți e ca o încăpere luminată în bezna nopții.

— Înțelept este acela care cunoaște timpul și locul fiecărei acțiuni.

— Sunt două feluri de oameni inteligenți : unii, puțini la număr, judecă bine lucrurile înainte de a se întâmpla ; alții, cei mai mulți, judecă înțelept abia după ce s'au întâmplat. Cei dintâi sunt urmașii lui Prometeu ; ceilalți, fiii lui Epimeteu.

— Nu bătrânețea dă înțelepciunea, ci experiența unită cu învățătura.

— Cei mai buni învățători ai înțeleptului sunt proștii ; greșelile acestora sunt izvorul înțelepciunii lui.

— Cele mai mari greșeli în viața de toate zilele și cele mai mari nenorociri în istoria omenirii le-au pricinuit nu proștii, nici înțelepții, ci oamenii inteligenți.

— Inteligența fără caracter și caracterul fără inteligență sunt deopotrivă de nefolositoare.

TH. SIMENSCHY

AMURG

Un paloș răsturnat pe-un clin de aur —
Spre iazul serii soarele-a pornit,
Din spata lui, văpaia a sbughit
In largi crâmpieie, peste vârf de plaur.

Pământul — mamă tuturor și faur —
Nu mai trezește niciun auit.
Culege ochiul lunii aiurit
Scânteii din poleiala de-adiniaur.

Asemeni cu matasa diafană,
O dulce tresărire de caval
Își fulgue lumina, de pe vrană.

Tristețile, ca iarba din livadă, —
De ici și colo strânse val de val,
Sub coasă de argint au prins să cadă...

DEDICAȚIE

Mi-i inima cu mintea, viori de umbră pline...
Apusul zilei clare, pe lume-a semănat
Reflex de nestimate... și totuși nu știu cine
Gândirea spre 'ntuneric ni-o poartă ne'ncetat.

Aprind atâtea candelă singurătății vane,
Râzând de 'naripare cu sete de-aiurări,
Iar dacă vreau ca dorul să plece 'n alte zări,
Tăcerile dau iureș de amorțeli avane.

Atunci rechem icoana trecutului să-mi dea
Risipa unui zâmbet ceva mai fericit...
Ea singură mlădie o floare de-azalee,
Lumină din lumină, pe gândul meu cernit.

PETRE STATI

ȚIGANII

Era rău de trăit în cotuna Țiganilor. Răbdau copiii de foame până se îngălbeneau. Și, dacă nu pui spatele la muncă, de unde să ai făină și lapte pentru plozi? E adevărat că mai bine-i să rabzi până ți-or crăpa ochii, decât să tragi la sapă cu câțiva bani pe zi, pe ogorul chiaburului.

Zilele de vară încep la patru dimineața și se sfârșesc la opt seara.

Oricum, ai un suflet care trebuie păstrat, îngrijit ca lumea. Decât să-l usuci în arșița câmpului, mai bine-l ții colo la umbră, ca pe o pasere rară și-i cânti din scripcă...

Asta era socoteala tuturor Țiganilor de subț pădure. Erau slabi și se înegreau cu fiecare zi petrecută în cântare de scripcă și foame.

Dar Claban s'a săturat de viața asta. Intr'o zi a pus piciorul în prag și-a bătut, tare:

— Măne, mergem la muncă!

Femeea s'a uitat speriată la dânsul, iar băiatul cu pânțelele gol a sbughit-o afară pe ușă: pentru că niciodată Claban nu bătuse încă cu piciorul în prag...

După ce și-a pus pe cap pălăria mare, neagră, și și-a încins cureaua, adăugă:

— Vom cumpăra o vacă. Auzi? O vacă...

Dar asta era de necrezut: o vacă pe ulițele Țiganilor? O vacă, întreagă, cu coarne, cu pânțe, cu picioare...

Țiganca închise ochii și-i strânse cât mai tare, să nu-i fugă vedenia. Va-să-zică vor avea o vacă! Ei, atunci s'ar schimba

lumea. Ar fi în rând cu gospodarii aceia din vale, care râd de dânșii. Ar țesela-o în fiecare zi de două-trei-ori, i-ar pune clopot la gât și fir de lână roșie în coarne și 'n coadă, să n'o deoache ochii sgâțiți de ciudă ai celorlalți țigani...

Și Claban s'a ținut de cuvânt.

Dar pentrucă totuși, a munci pe ogorul chiaburului, era peste puterile lui, a doua zi plecă în lume cu scripca subțioară.

La despărțiri, oamenii necăjiți nu plâng. Strâng dinții și își iau rămas bun scrâșnind și arătând cu mâna spre un dușman nevăzut care le paște norocul.

Așa a făcut și Claban.

— Nu te boci, muere... N'o să mă ia dracul. Ai grijă de plod...

— Dar când vii? îl întreabă muerea.

Claban ciocăni cu degetul în curea:

— Atunci când o să-mi fie chimirul plin.

Și s'a uitat o clipă drept înainte, la vedenia tulbure din gândurile lui...

„O vacă...” spuse el eșind.

Țiganca s'a uitat după dânsul o bucată de vreme, până s'a pierdut între cele două dealuri și se vedea mic cât un corb, în sumanul lui negru. Soarele țâșni cu toate puterile peste cotuna țăganilor. Intra prin ochiurile rotunde de geam, prin crăpăturile ușilor: Tot așa cum intra și la ceilalți oameni, aleși, curați la față, colo în vale.

Dar casele acestora, cu prispe unse cu bălegar de oaie, cu pereții văruiți, erau demult goale; oamenii erau chiaburi și căruțele lor încărcate cu bogății trebuiau împinse mai cu vreme, dacă vroiau să ajungă departe. Oamenii plecau la câmp cu noaptea în cap. Pentrucă buruienile cresc peste noapte și fură hrana păpușoiului.

Se vede că acolo în deal soarelui îi plăcea să rămâie mai mult. Acolo, copiii somnoroși îi luau razele în mâni. Țiganul acela bătrân, moșul Iuțan, lua scripca în zori și eșea să cânte. Și știa un cântec străvechi, poate mai bătrân decât toate lucrurile din lume. Când cânta, cu ochii închiși, vedea undeva departe, un șir de căruțe cu coviltire, pe o stepă fără hotar, în mersul domol al cailor. Și scripca îi spunea la ureche despre o viață de altădată, viața înaintașilor purtați din loc în loc. Fo-

curile s'aprindeau în amurguri în preajma satelor, colo între corturi. Și 'ncepeau jocurile acelea sălbatece și scripca vorbea mai repede, mai tare, la urechea lui.

Moșul luțan rămânea după aceea vreme lungă cu arcușul în mână, cu scripca alături; vremea aceea trecută îl chinuia amarnic și gemea noaptea prin somn. Și abia aștepta să se facă ziua, să cânte. Alte nopți se ridica din bulendre și cânta în bordei, pe 'ntuneric, până la ziua.

Ceilalți țigani se trezeau în colibe de nuiete unse cu humă și bălegar — și ascultau tăcuți în întuneric. Nimeni nu întreba de ce o fi cântând așa moșul luțan. Pentrucă toți știau. Numai chiaburii din vale spuneau bunăoară că țiganului aceluia bătrân i s'a urât trăind și nu mai are somn din cauza bătrâneții. Alții spuneau că el cântă așa ca să nu-și audă mațele ghiorăind.

Iar soarele, fără să-i pese, împărțea în cotuna țiganilor mai multă lumină ca oriunde. Bunăoară în băltoaca aceea unde se înfundau porcii și copiii țiganilor, ca și în fântâna săracă, în dimineața când s'a dus Claban în lume, era o comoară de aur și argint.

I-a apucat acolo o iarnă cumplită — și ei și-au strâns căruțele în cerc și s'au zgribulit lângă focuri. Întâi au venit străjerii satului cu o poruncă dela primar, să pornească numai decât mai departe. Ba, i-au amenințat cu bâtele.

Țigani, în lunga noapte de viitor, s'au coborât în sat pe furiș și-au pus mâna pe câte ceva: oi, porci, găini. Pentrucă erau învățați cu furtișagul care le-a fost totdeauna cântec de leagăn și tovarăș.

A doua zi a venit la ei popa și le-a cerut să se dea în legea creștină. Că dacă vor primi să fie botezați, satul le va da un loc pe imaș, să-și ridice bordeie.

Ei aveau dumnezeii lor. Întâi a fost o mare sfadă care a ajuns până la topoare. După aceia, șatra sa rupt în două.

Vre'o treizeci de căruțe porniră prin vifornită, tot spre Răsărit. Altele, vr'o douăzeci, au rămas pe deal și cei rămași au primit chiar în ziua aceia botezul. Oamenii din sat se grăbiră să le fie nași. A fost o sărbătoare nemaivăzută în jurul

ciubarelor în care țiganii, goi, cu cercei și salbe în urechi, intrau până la gât în apa amestecată cu ghiață. Dar unuia i s'a năzărit umbra unui mare păcat. Era un flăcău voinic și cel mai bun meșter în mănuitul ciocanului. Când i-a venit rândul să intre în apă, s'a bătut cu pumnul în frunte și-a răcnit. Apoi s'a zvârlit pe cal și în galop strașnic s'a prăpădit în viforniță pe urma celorlalți. Astfel a răsărit colo pe deal cotuna țiganilor. E mult de-atunci. În cimitirul satului țiganii își au cotuna lor, mai aproape de mărăciniș, în afară de umbra cireșilor unde putrezesc numai chiaburii. Și-i bogată în cruci cotuna țiganilor.

Au trecut multe vieți de om din ziua când satul le-a dăruit o bucată de imaș să-și ridice bordeie. Bunicii lor și-au înstrăinat inecele, salbele. Viața aceia de pripas a rămas departe numai în amintirile lor, ca o pată galbenă. Au intrat argați la nași și chiar de a treia noapte au sărit gardurile înapoi la bordeiele de nuiele.

Munca pe arșiță e grea și fără răsplată. Apoi pădurea, când își întindea umbrele în asfințit, băga în sufletele țiganilor o spaimă necunoscută. Sărăcia s'a întins ca o pecingine peste viața lor. În biserica satului nu intrau niciodată; acolo veneau chiaburii cu îmbrăcăminte albă, curată, cu mustățile bine răsucite. Dumnezeuul căruia îi vânduseră înaintașii era străin de ei și cerea să fii om avut. Cerea mai cu seamă, să vii în fața lui cu îmbrăcăminte bună și curată iar ei n'aveau. Femeile lor nu torceau, nu țeseau.

Și au murit rânduri peste rânduri de oameni; au venit alții și s'au dus și aceștia. Cimitirul țiganilor cu cotuna lui, se îmbogățea și el în cruci.

Duminica, porneau câte trei să cânte la horă, în sațele învecinate. Se întorceau seara târziu cu gurile încleiate de băutură, cu câțiva bani în fundul pungilor.

Femeile umblau prin păduri și căutau bureți. Pânea lor de toate zilele erau hribii și hulubițele roșii pe care le tăiau mărunț și le uscau în cenușă, pentru iarnă. Câinii lor jigăriți, coborau în puterea nopții la cuibarele gospodarilor. Mâncau ouăle și se întorceau la bordeie lingându-și boturile. Uneori țiganii îi suduiau cu un fel de ciudă amestecată cu răs:

„Mânca-v'ar jigăraia... O duceți mai bine decât noi“...

Dar gospodarii urcară într-o duminică cu parii, cu furcile,

să le omoare câinii. A fost o adevărată bătălie atunci între țigani și chiaburi.

— Ne mânâncă avutul... strigau aceștia; or să ne ducă la sapă de lemn!

Și zvârleau cu furcile, cu parii, în urma javrelor care s'ascundeau șcheunând între picioarele țăganilor.

Abia după ce câțiva câni au fost sparți cu furcile și se târau cu mațele după ei, au înțeles țăganii legătura dintre soarta lor și a cânilor. Iar când flăcăul acela cu capul gol, băiatul crâșmarului, a prins cănele lui Claban și l-a spânzurat de-o răchită deasupra fântânii sărace, țăganii au smult pari și s'au repezit asupra chiaburilor. Satul întreg venise atunci să ucidă câinii țăganilor. Era țiپăt mare și soarele se îneca în asfințit.

La urmă, unul a pus foc unui bordei. Dar satul a sărit și-a stins vâlvătaia, spunând:

— „Pentru câni... Dați-i dracului“!

Și chiaburii se coborîră încet la gospodăriile lor.

Veni noaptea și moșul Iuțan n'a mai avut astâmpăr până la miezul nopții. A cântat din scripca lui soioasă mai cu foc decât niciodată și-a lăcrămat cântând. Ii spunea la ureche cântecul acela mai vechi decât toate lucrurile, despre rătăcirii fără hodină, în stepe fără hotar. „Iată, spunea cântecul; vezi șirul acela de căruțe în mers domol? Sunt neamurile tale de altădată... Numai voi v'ați oprit pe loc. Voi v'ați vândut sufletul unui Dumnezeu străin care nu vă primește decât îmbrăcați în alb. Dece nu plecați și voi? îl întreba cântecul la ureche. În alte părți e soare mai mult și altfel de oameni. Voi nu trebuie să stați pe loc“...

Iar moșul Iuțan mânuia arcușul și asculta dojana cântecului. Il înneca plânsul și cântecul nu-și mai oprea dojana.

Pe la miezul nopții intră în bordeiul lui, femeia lui Claban. A stat în întineric tăcută și-a ascultat până la capăt. Dar ei, cântecul acela îi spunea alte lucruri; îi povestea despre necazurile ei decând a rămas singură.

...Pe un drum colbăit vedea un țăgan mergând tăcut, cu scripca subțioară, spre satul de pe deal. Apoi, iată-l în crâșma satului, rozând un colț de pâine la o masă. Dar ce-i cu oamenii aceștia? Ei vin clătinindu-se și se uită o clipă, cu ochii tulburi, la Claban al ei.

„Cântă, țigane“... strigă unul, bătând cu pumnul în masă.

Claban sare ca împuns cu acul, își pune scripca subț bărbie. Și doina lui pornește grea, bogată și grea ca o toamnă lungă. Și se înclină Claban asupra scripcii ca asupra unei minuni adormite, cum se 'nclină nourul asupra apelor.

Oamenii aceia chiuesc din rărunchi și cer cârciumarului băutură. Apoi Claban se oprește. Iată: oamenii aceia beți vără mânilor în chimire. Și Claban întinde pălăria lui neagră, mare și banii zboară și zornăesc în pălăria lui.

Țigăncii îi vine să țipe de bucurie... Claban pune banii în chimir lângă ceilalți, strânși prin alte crășme, pe alte meleaguri. Acum, iată-l mergând grăbit spre târg. Țiganca înflorește de bucurie în întuneric: oborul geme de atâtea vite florene, cu pulpele grele de lapte... Și, în gândul ei, se sfătuește cu Claban:

„Nu pe asta. Nici pe asta... Uite, cea floreană de colo“... „Costă prea mult, răspunde Claban; dar hai să încercăm“! Țiganca stă lângă ușă în întuneric și ține ochii strânși. Dacă i-ar deschide acum, floreana aceia cu pulpa grea de lapte s'ar risipi ca o vedenie...

Iar moșul Iuțan cântă, cântă înainte...

Deodată, toate coardele au plesnit. Ginița lui Claban deschide ochii — și vedenia s'a risipit. Țipătul coardelor rupte au apucat-o de inimă și-a strâns-o, tare.

— Moșule... spune ea înaintând prin întuneric.

A venit la bordeiul bătrânului să-l întrebe ce crede despre plecarea lui Claban. Au trecut două ierni de când s'a dus și nu mai dă nici un semn de viață.

— Moșule... repetă ea; când vine oare?

Moșul Iuțan scapără din amnar să aprindă opaițul. Afară urlă câinii lihnii de foame.

— Are să vie; numai decât are să vie... răspunde moșul Iuțan suflând în iască.

— Crezi că are să aducă o vacă? mai întreabă Ginița. Moșul suflă în iască și se preface că n'a auzit întrebarea. Pentru că nici el nu crede în minunea asta. Și-apoi, el n'ar fi vrut în ruptul capului să vie Claban cu o vacă de funie. Pentru că asta ar însemna să se bage rob la viața aceia, să muncească pentru ea, așa cum fac cei din vale, chiaburii. Nu. Claban va veni așa cum s'a dus: cu punga și cu mânilor, goale. După ce

se va sătura de colindat lumea, i se va urâ de scripcă și de lume și va veni înapoi cum s'a dus. Asta era credința lui. Dar era înțelept și nu putea spune muerii ce crede el. Deaceia adaugă aprinzând opaițul:

— Se prea poate. O vacă nu-i mare lucru... Dacă strânge bani... Da întreaga cotună râdea pe 'nfundate de vorbele Giniței, oridecâteori se lăuda ea cu bărbatul dus să facă bani în lume. Mai ales țigăncile la bureți în pădure, râdeau în gura mare:

— Proasta... O să se întorcă mai rău de cum s'a dus!

— Auzi: ci că are s'aducă o vacă. Doar s'o fure de undeva... Și din zi în zi toate se uitau la Ginița cu un fel de ciudă: dacă vine, totuși, cu vaca de funie? Și se sfătuiră cap la cap să-i zică Giniței: „Vaca lui Claban“.

Mai spre toamnă au ocolit-o deabinelea. Ea intra singură în pădure să caute bureți. Bocea în siguranță și-i răspundeau văgăunile. Și cu cât bocea mai tare, i se părea că aude clopote bătând în toate străfundurile codrului. Țigăncile celelalte ascultau și-și spuneau una alteia:

— Auziți: bocește Ginița.

Dar altele, mai negre pe cerul gurii, râdeau:

— Ba, rage vaca lui Claban...

Intr'o inserare când s'a întors cu traista cu bureți, a găsit pe prag un șarpe vânăt, încolcit. Cu ochii holbați s'a uitat pe geam în bordei să-și vadă copilul. Și, când a țipat, toate scripcile cotunei se opriră deodată. Țigani veniră într'un suflet și omorîră șarpele, după aceia l-au îngropat într'un mușuroiu de furnică. Băiatul, mărișor, al Giniței, zăcea în mijlocul bordeiului cu pântecul umflat, cu ochii zgâiți. Peste noapte a murit.

Ingropăciunea lui a fost tristă. Oamenii din vale, când treceau țigani cu mortul, azvârleau topoarele și alergau la poartă, cu gurile gata să râdă. Femeile spuneau:

— Dumnezeu să-l ierte!

Dar bărbații răspundeau peste porți:

— Să-l ierte. Dar țigani n'au Dumnezeu...

Și lângă crucile sărace, în cotuna lor de cimitir, țigani au înfipt încă o cruce, mică.

Ginița s'a coborît în sat și s'a tocmît la lucru. A tras la sapă trei zile, în arșița grozavă, alături de oamenii aceia cu fața curată care râdeau de ea peste ogoare. Povestea lui Claban cel

dus ca să se întoarcă cu vaca de funie ajunsese și în sat și tot satul râdea :

„Vaca lui Claban s'a dat la lucru“...

„Vezi să nu pască păpușoi“...

Dar a treia zi seara Ginița s'a întors în cotuna țiganilor cu legăturica de făină. A făcut o mămăligă mare cât roata carului în ceaunul lui moșu Iuțan și a chemat toată țigănimă să mănânce de sufletul mortului.

Ei... Dar oamenii aceia negri, nespălați, erau grozav de flămânzi. Și Ginița mai făcu o mămăligă, mai mică. Apoi amărății luă răscricile și și-le potriviră sub bărbii. Se aplecară asupra lor ca asupra unor minuni adormite. Cântecul de jale spunea la ureche : „Porniți în largul lumii, porniți... Ce stați aici să vă uscați ca frunzele, ca bălegarul ? E vremea să porniți“...

De când sta cotuna lor acolo, n'a fost atâta cântec de jale. Niciodată cele peste o sută de scripci nu s'au strâns până acum la un loc să cânte împreună. Veniseră acum parcă mânite de aceea putere necunoscută care adună paserile în cârduri, înainte de plecarea lor. „Să plecăm“... spuneau glasurile plângând. După aceia țiganii au rămas tăcuți și negri sub întunericul care venea. O putere mare îi ținea strânși la un loc, pe prispa Giniței.

Din sat urca până la dâșii zgomotul muncii. Scârțiau carele, mugeau vitele, lătrau câinii. Țiganii pleacă câte unul cu capul în pământ, par'că speriați de zgomotul satului din vale. După aceia s'a înoplat deabinelea și Ginița vorbea singură în bârlog.

„Azi-mâne... O să vie cu vaca floreană“...

Și toată noaptea a tresărit prin somn și-a sărit să se uite afară. Pentru că i se părea că aude vaca mugind la prag.

Moșul Iuțan lucra de zor la o ragilă. Trebuia s-o isprăvească mai repede ca să coboare în sat s'o vândă.

În ultima vreme, o teamă ciudată puneă stăpânire pe dânsul, de câte ori lua scripca în mână. Arcușul se îndârjia parcă, de câteori îl puneă pe strune și încerca să cânte. Cântecul hărăia întâi cu îndărătnicie, ca un câne rău. Apoi se înmuia și plângea ca un copil bătut. „Du-mă“! spunea plânsul vioarei; du-mă de aici“... Și se îmblânzea copilul acela al cân-

tecului și se însenina la față ca o boltă cerească. Incepea să râdă printre lacrimi și să bată din palme de bucurie.

Sculele parcă umblau singure între degetele moșului Iuțan, făurind ragila. Și zâmbetul înflorește pe fața lui neagră, cu mustățile lungi aplecate asupra lucrului.

Ceilalți țigani, dela răsăritul cotunei, umblau grăbiți pe lângă bordeie; copiii umblau pe imaș în cete și căutau potcoave. Cei trei căluți vineți, cu coastele ieșite, pășteau bahna sub pădure. Țigăncile porniră câte trei în lungul drumurilor, s'adune cuie și șuruburi căzute dela carele gospodariilor.

Apoi în inima cotunei începu să cânte ilăul și foiul începu să răsufle grăbit.

Asta se făcu în mare taină. Nu s'au sfătuit. Dar ca și când ar fi vorbit unul cu altul, țigani știau că la noapte, cel mult mâne dimineată, vor porni în lume. Și umblau din ce în ce mai grăbiți și râdeau scurt. Acum își dădeau seama că nimic nu-i leagă de cei câțiva pari și de brațul de nuiete al colibelor.

Ce bine-i când n'ai vite la casă! Bunăoară vacile acelea grele care abia se mișcă. Ce s'ar face cu ele acum? Caii și câinii sunt adevărații tovarăși ai celor care umblă. Adevărații frați la bine și la rău. Câinii vin în urma căruțelor sute și mii de poște, cu limba scoasă. Și își găsesc de mâncare pe marginea drumurilor. Iar caii... un braț de fân poți găsi în oricare câmpie. Fântâni sunt pe toate meleagurile. Vacile sunt adevărații stăpâni ai săracului. Trebuie să te bagi rob la coada lor, pentru o gură de lapte. Vacile te leagă de pământ și nu te mai poți mișca în voie...

Așa spuneau gândurile lor, în bătaia ilăului. Și cele patru ciocane subțiau fierul și-l îndoiu, roșu ca focul, în potcoave pentru cei câțiva căluți rebegiți. Da, caii... Și aducându-i la vale spre colibe, le mângâiau coamele sărace: „Hai, smeule, hai“... Și căluții săraci sforăiau pe nările umede și întrebau ceva cu boturile întinse, cu urechile speriate. „Hai, smeule, hai“... Satul din vale a văzut forfoteala cotunei și spunea în glumă:

— Se duc țigani la coasă.

— Pe dracu... spuneau unii; unde-i mai bine decât aici? Era spre seară și foiul și ilăul cântau înainte.

Moșul Iuțan coborî în sat cu ragila subțioară. Bătu la câteva porți și o vându unei gospodine. A pus banii în chimir și a

urcat dealul, repede. Oamenii îi spuneau: primarul țiganilor. Pentru-că la orice gâlceavă era el tras la răspundere. Acum îl întrebau:

— Incotro, primarule?

Moșul Iușan nu le răspundea nimic. Dar în gând spunea:
„In lumea noastră“...

Numai Ginița lui Claban nu știa ce să facă. Bărbatul îi era dus în lume. „Dacă vine mâne? Dacă vine la noapte“? Și spunea moșului Iușan:

— Să-l așteptăm și pe el. Poate vine la noapte... Ar fi păcat.

Dar ceilalți țigani, mai cu seamă femeile, spuneau:

— Să rămâie să-l aștepte. Vrea doară să se facă gospodină. Și Ginița a strâns dinții spunând:

„Am să-l aștept“...

Și sta pe prag cu mâinile în poală.

+ + +

Dece nu se întâmplă ceva? se întreba Ginița lui Claban. Ce bine ar fi dacă peste noapte ar veni cineva să le fure caii, sau să tragă o ploaie cu cumpănă, măcar trei zile și trei nopți dearându-l.

Dar cerul era senin și stelele ardeau sus, cu nepăsarea lor măreață. De ce nu se întâmplă ceva care care să împiedice plecarea țiganilor? Și-i veni un gând, ca o ispită, ca o mătă vânăta la pândă.

Acum, iată, s'au strâns cu toții la coliba lui Iușan și vorbesc, toți deodată. Moșul Iușan face semn cu mâna și spune:
„Bine, bine. Odată cu cântatul cocoșilor, la ziuă“...

Vasăzică vor pleca la ziuă. Ginița stă pe prag și gândul acela îi răsare întreg înaintea ochilor. Se întinde pe prag și ține ochii strânși, cum face totdeauna când îi vine în gânduri Claban cu vaca de funie. Forfoteala cotunei se liniștește pe încetul. Numai Iușan în coliba lui stă de vorbă cu scripca. Rareori trece câte o umbră întunecată pe lângă bordeiul ei, pășind repede. Dar ce-i asta? Bărbații s'au strâns grămadă și s'au despărțit apoi, apucând la vale spre sat. E târziu și cântă cocoșii de miezul nopții. Bărbații coboară în sat să-și jefuiască nașii înainte de plecare. Se face tot mai întuneric; o umbră

mare, fără sfârșit se întinde pe calea laptelui. „Acum“... Gândul acela a sărit speriat și a răsunat ca un zurgălău la urechea Giniței. Ea alunecă ușoară pe lângă bordeie și picioarele o duc singure spre pripoanele cailor. Ține cuțitul strâns lângă inimă. Nu trebuie decât trei lovituri date cu putere, sub gâtul cailor. Și gata. Țigani nu vor pleca de fel sau își vor amâna plecarea.

Dobitoacele sforăiesc cu boturile în pământ și Ginița a ridicat cuțitul. Dar i-a fost milă...

Se așează în genunchi lângă pripoane și taie funiile. Apoi trage după dânsa cei trei cai necăjiți, spre pădure. Știe ea o văgăună adâncă. Îi va lega acolo și se va întoarce la colibă pe furis.

După o jumătate de ceas s'a și întors. De vale cântă cocoșii ca de undeva din fundul pământului. Ginița pune zăvorul și stă cu capul în ochiul de geam. Totul tace în cotună, numai moșul Iuțan nu mai sfârșește vorba cu scripca lui.

După aceia vin umbre în fugă, mogâldețe mari, cu saci pe umeri: se întorceau cei duși să-și jefuiască nașii. Moșul Iuțan se oprește o clipă; apoi cântă din nou, afară lângă colibă.

Cineva strigă pe înfundate:

„Adă caii“...

Câteva umbre pornesc pe îmaș. Scârțâie cele câteva căruțe scoase din șoproane, gata de înhamat. Cotuna întreagă se adună la coliba lui Iuțan, cu saci pe umeri, cu traiste mari la gât. Gata de ducă. Ginița își pierde răsuflatul când s'a apropiat omul acela și a bătut în ușă cu vârful ciomagului:

„Hei! Mergi sau nu“?

Dar n'așteptă răspunsul și plecă grăbit înapoi la ceilalți.

Forfoteala se face mai mare când se întorc cei duși după cai. Ei au adus numai bucățile de funie care se vedea bine că au fost tăiate cu cuțitul. Se aud câteva suduituri vrăjmașe. După aceia a început ploaia cu cumpănă. Tună în cer și trăsnește în păduri. Țigani se risipesc cât mai repede în colibele rotunde ca niște cușme negre.

Ginița doarme legănată de visuri. Vede nopțile de iarnă fără sfârșit când tremurând de frig ea și Claban se încălzeau unul de altul. I se face mai dor de Claban și înnegurate gândurile ei îl strigă: „Claban, vino mai repede“... Să vie gol, flămând, ostenit, numai să vie mai repede, până ce nu pleacă țigani...

Afară gălețile lui Dumnezeu toarnă valuri de apă pe pământ.

Odată cu răsăritul, caii ascunși în pădure s'au întors singuri și-au nechezat cu boturile întinse spre ușile cotunei. Funiile veneau după ei ca niște șerpi vineți.

În ziua aceia spre seară, Ginița a coborât alunecând prin hârtoape tot la vale spre inima satului. Știe ea un gospodar care umblă prin târguri până departe sub munți. Poate a auzit de Claban...

Vede în ogradă căruța plină de glod proaspăt: semn că gospodarul abia s'a întors dela târgurile lui. Strigă la poartă. Latră cânele și gospodarul iese afară cu capul gol, cu mămăliga în mână.

— Ce-i, femeie? o întreabă venind spre poartă.

Deodată se oprește și se bate peste frunte:

— Aaaa... Tu ești femeia lui Claban...

Ginița e gata să plângă și să rădă:

— Ce știi de el? întreabă ea repede, sărind pârleazul în ogradă.

— Cum, nu știi?... întreabă gospodarul mirat; dar au trecut vre-o șapte — opt luni...

Ea a înțeles dintr'odată de pe fața lui. N'a mai întrebat decât atât:

— Cum a murit?

Omul se uită la cer, stupește într'o parte, țâțâește din buze și se'ntoarce să-și sfârșească masa. Din prag mai spune:

— Era om bun, săracul...

Ginița tremură de frig și fuge cu basmaua 'n mână prin glodurile până la genunchi. La jumătate de cale se oprește și se uită lung la cotuna din vârful dealului. Apoi se întoarce iar și bate și strigă la poarta gospodarului. Un gând îi spune: „poate chiar el l-a ucis, ca să-i ia vaca sau banii!...”. Dar gândul a fost ca un fulger și s'a trecut ca un fulger.

Acum ea plânge în gura mare pe prispă și omul o ia de mână și-o duce spre poartă.

— Taci, femeie, taci! Câți nu cad jefuiți la drum... Îți spun și eu ce am auzit de pe la alții...

Ea merge acum prin glodurile păraelor revărsate și vede înaintea ei două păsări mari, roșii ca sângele, alunecând peste gloduri.

Nu-i mai ese din gând ce i-a spus muerea omului: „Vacă i-a trebuit, vacă a găsit“...

Dar n'a mai auzit când a adăugat: „Poate nu-i adevărat“; poate n'a murit. Ii plină lumea de țigani...

...Oare de ce strigă oamenii și arată pe dealuri, spre cotună? Unde fuge satul cu căldările în mâni, strigând? Clopotul de furtună bate repede. Unul spune pe lângă urechea ei: „Ard țigani“...

Dela marginea satului se văd colibeze arzând ca niște făclii. Intunecimea se face tot mai neagră. Ginița aleargă la deal. Ajunge și dă mulțimea la o parte cu coatele. Toți întreabă:

— Unde-s țigani? Unde-au fugit țigani?

Coliba ei s-a prăbușit tocmai acum. Adică scrumul acoperișului de stuh a căzut între parii aprinși.

— Au dat foc. Au pus foc și-au fugit...

— Puteau să aprindă satul... spun oamenii.

Bate vântul în întuneric și snopii aprinși se urcă la cer ca niște păsări de flăcări. Fețele oamenilor se uită sus la cer, urmărind snopii aprinși. Vântul bate mai puternic. Flăcările zburătoare coboară în codru. Altele cad în mii de scântei deasupra satului. Oamenii fug la vale prin râpi, strigând: „foc... foc“... Ginița rămâne singură între tăciunii care o privesc cu mii de ochi roșii.

Câteva clipe numai, că după aceia pornește spre Răsărit. În fugă, poalele ude ale fustei foșnesc lovindu-i-se de picioarele goale. Cele două păsări roșii ca sângele zboară înaintea ei, tot înainte, pe urma celorlalți țigani. Știe bine că-i va ajunge.

Pentru că atunci când focurile mari se urcau vâjâind la cer, luminând împrejurimile până sub păduri, ea a văzut un șir de mogâldețe grăbindu-se să treacă peste hotarul de lumină albăstrie, în întunericul cel negru ca păcura.

Erau cei din urmă țigani ale căror catrafuse îngrămădite în saci, le îngreuiau fuga.

După o săptămână, Claban se întorcea cu vaca de funie.

A cântat pe la bălciuri și prin crâșme doi ani și o vară. Dar a pus ban lângă ban, lețcae lângă lețcae și s'a dus într-o Joie în obor și-a cumpărat vaca aceia cu țâțele umflate de

lapte. Apoi, cu scripca subțioară, cu pălăria mare, neagră, pe ochi a pornit spre casă cu floreana de funie. Nu putea uita cum urca prețul boierul acela burdăhănos și cum el nici că s-a lăsat. A scos miile și le-a pus gospodarului în pungă:

— Na, bade...

— S'o ții sănătos... i-a urat gospodarul.

Hei... Cine va fi ca el în cotuna țiganilor? Va face întâi un șopron și pe urmă un grajd mic. Țiganii ceilalți se vor uita cu ciudă prin gard (va face și garduri...) cum mulge el cele patru țâțe umflate... „Mă voi prinde cumătru cu popa și cu primarul“... gândea el pe drumul acela mare. „Apoi o să cumpăr o palmă de pământ, să ar și să seamăn grâu și păpușoi“... Și în închipuirea lui se vedea ridicându-și o casă mare, albă. Se oprea câteodată și se bătea peste mână. „Halal de tine, țigane“... Și râdea tare, mângâindu-și vaca. „Ginița... striga el, vin cu vaca de funie“...

Apoi se gândi că vacii îi trebuie un nume. Și-i va pune un nume frumos. Fără să-și dea seama, se trezi îndemnându-și vaca la drum: „Hăis, Ginița“...

Hei, cine va mai fi ca el în cotuna oropsită a țiganilor? Mai târziu oamenii din vale își vor da seama că are mână și cap de gospodar și vor cinsti cu dânsul câte un păhar, Duminica la crăsmă. „Neam puturos“... spunea el cu gândul la țiganii lui. Stau și se usucă de foame. Nu cumva să vie să-mi ceară lapte...

Dar vițelul!... Vaca e a fâta și-i va face la toamnă, cel târziu în postul Crăciunului un bouț țințat. Il va vinde cu chila.

Ba nu, îl va lăsa să crească. Mai bine să vândă lapte și să mai cânte pe ici colea pe la horă și să-și cumpere un car. Un bou și-o vacă. Li va înjuga și va merge la câmp cu flori la pălărie. Țâncii lui negricioși vor merge numai în car. Va semăna și în și cânepă. Va avea cămăși albe. Ce, adică Ginița lui nu ar ști cum să coase altife? Așa își amesteca gândurile cu pașii, pașii cu gândurile, Claban cu vaca în funie, în drum spre casă. Hei, de-ar fi știut el...

A auzit dela niște drumeți că a fost foc mare în sat la dânsul, dar Claban și-a spus: „De bunăseamă au ars chiaburii“...

Și întrebă:

— Și-a ars tot, tot?

— A ars o margine de sat până 'n pământ... au răspuns

drumeții la hanul acela în inserare. Claban a pornit mai repede. Dacă au ars gospodarii, pagubă 'n târg! Iar dacă au ars țigani, ce-i a bate câțiva pari și a împleti câteva nuiele? Într-o zi, satul țiganilor se poate ridica la loc, poate mai frumos ca înainte...

„Haide, vacuță floreană! Numai un deal și o vale. Vezi pădurea cea? o coborîm într'un ceas. Pe urmă te duc în pășunile mele. Haide! te dor picioarele? tu ai patru; dar ce să mă fac eu, numai cu două“?...

Vaca pășea trudită și ciulea urechile la vorbele lui. A urcat dealul și a coborît valea. Venea seara când au intrat în pădure, urcând iar la deal.

Când au ajuns la cotună, era întuneric mare. Lui i s-a părut întâi c'au rătăcit drumul. S'a împiedicat de movili de cenușe și a stupit asudând la tâmple. „Ce dracu? Aici era cotuna“... În vale, ardeau lumini la geamurile satului. Claban a înțeles cum stă socoteala nenorocului și a strigat între movilele negre:

„Giniță, hăăăi!...

Vaca a mugit lung spre satul din vale de unde-i răspunseră alte vite.

Trebuia să întrebe: „Poate țigani lui s'au mutat de vale în sat, de când cu focul“...

Coborî cu vaca de funie și bătu la cea dintâi poartă.

— Bădică, unde-s țigani?

Omul, uitându-se lung la vaca din spatele lui Claban, i-a spus totul în câteva vorbe:

— Au pus foc cotunei și s'au dus...

— Și muerea mea? întrebă Claban cu fruntea cuprinsă de o nevăzută zăpadă.

Toți... a răspuns gospodarul; să-i ia dracul. Erau să dea foc satului... Tâlharii...

Toată noaptea s'au auzit pe deal plânsete de scripcă.

Iar Claban a fost găsit în zori spânzurat cu funia vacii, de grinda unei colibe rămasă în picioare.

Câteva zile satul s'a întrebat: „Oare a cui o fi vaca floreană care umblă fără stăpân prin câmp“?

Și într-o seară, jitarii, au închis-o în ocolul vitelor de pripas.

EUSEBIU CAMILAR

LAUDĂ VIETII

Mormântul nu mă înfioară
Că este numai un popas ;
Sus suflete către lumină...
Când anii ca o umbră sboară
Ni-i inima de ceruri plină
Isus dă învierii glas.

Zadarnic noaptea mă pândește
Cu clopote de foc și fier ;
Din răni, din jale și durere
Avânt de vultur izbucnește
Și suferința-i mângâere
Când urc spre înălțimi de cer.

Prin văile de oseminte
Cu lut în aripi jinduesc,
Spre nesfârșita înstelare...
Mă uit spre slavă, înainte,
Intr'un vârtej de spulberare
De Paradis eu flămânzesc.

UNEI FRUMOASE

...Și ochii tăi de basm odată,
 Sub cari astăzi ne desmerzi;
 În pulberea înfricoșată
 Cu vraja 'n groază grea schimbată, —
 Viclenii ochi ai să ți-i pierzi.

Iar toate grațiile tale
 Surâsuri, farmece, avânt,
 Vor fi priveriște de jale.
 Grădina frumuseții tale
 Va fi pământ, pământ, pământ.

CONST. GORAN

TRATAMENTUL PRIZONIERILOR IN CONFLICTUL ACTUAL FAȚĂ CU LEGILE RĂZBOIULUI

Unul din mijlocele de luptă permise de legile războiului este luarea de prizonieri. Războiul urmărește, în primul rând, nimicirea armatei adversarului, prin diferite mijloace de luptă, dar cu înlăturarea cruzimilor și barbariilor inutile ce nu ajută cu nimic la atingerea scopului final : biruința. Luarea de prizonieri este un mijloc de luptă prin excelență, care contribuie la măcinarea și desființarea armatei adverse, adică la victorie. Indivizii, odată prinși și dezarmați nu mai pot fi socotiți dușmani, ci bieți oameni lipsiți de vreo vină pentru deslănțuirea războiului, care e o luptă între State. De aceea, ei trebuiesc tratați cu omenie și trebuiesc feriți cât mai mult de suferințe fizice sau morale.

În trecutul îndepărtat nu exista această concepție umanitară modernă despre soarta prizonierilor de război. Asirienii, Babilonienii, Egiptenii și Celții, practicau uciderea în masă a prizonierilor. La vechii Greci și la Romani, prizonierii nu erau uciși, dar cădeau în sclavie. Abia mai târziu, dintâi la Greci, apoi la Romani, s'a introdus practica răscumpărării prizonierilor în schimbul unor sume de bani. Romanii îi socoteau sclavi chiar pe cetățenii lor căzuți în captivitate la dușman ; abia după întoarcerea din prizonierat ei dobândeau din nou toate drepturile civile și politice, — adevărată *restitutio in integrum* — printr'o ficțiune juridică denumită *jus postliminii*. În Evul Mediu soarta

prizonierilor de război nu era mai dulce : la fel ei cădeau în sclavie și puteau cel mult să fie răscumpărați. Cu toate acestea, un singur popor în Evul Mediu mai practica în Europa uciderea prizonierilor : acesta era poporul maghiar. După ce s'au așezat în câmpia Panoniei, Ungurii au avut multe războaie cu vecinii lor — mai cu seamă cu Germanii. Prizonierii pe care îi luau, îi ucideau până la unul, deoarece Ungurii credeau, că pe lumea cealaltă vor avea nevoie de dâșii, servindu-le ca sclavi. Schingiuirile obișnuite la care Ungurii supuneau pe prizonieri, erau scoaterea ochilor, tăerea nasului, a urechilor, a limbii și a mădurelor — până ce prizonierii mureau în chinuri groaznice.

Abia la anul 1179, Biserica creștină a condamnat, prin Conciliul dela Latran, luarea prizonierilor în robie și vinderea lor ca sclavi.

În secolele următoare s'au încheiat convenții bilaterale între unii suverani, având un caracter strict limitat, pentru îndulcirea soartei prizonierilor.

La 1899 s'a întrunit la Haga o conferință pentru încheerea unor Convenții generale asupra legilor războiului. Lucrările acestei conferințe au fost continuate la a doua conferință ținută la Haga în 1907. Atunci s'a ajuns la semnarea unor serii de convenții privitoare la regulile războiului și tot atunci a fost reglementată și soarta prizonierilor de război, prin *Regulamentul anexă al Convenției privitoare la legile și obiceiurile războiului pe pământ*.

Aceasta este prima codificare internațională a regulilor care guvernează soarta prizonierilor de război. În sfârșit, la 1929, din inițiativa Consiliului Federal Elvețian s'a încheiat la Geneva o *Convenție privitoare la tratamentul prizonierilor*, care este un adevărat Cod internațional în această materie, cuprinzând toate ideile progresiste și cu un adânc substrat umanitar ale epocii noastre, privitoare la tratamentul prizonierilor de război.

Vom expune, pe scurt, principiile esențiale cuprinse în Regulamentul-anexă dela Haga și în Convenția dela Geneva din 1929, principii care au fost adoptate de toate Statele semnatare, atât prin ratificarea Convenției cât și prin introducerea lor în diferite Regulamente și Instrucțiuni militare interne. Odată cu expunerea noastră, vom releva în ce măsură s'au aplicat și

au fost respectate până acum aceste principii în războiul actual de către statele beligerante și în ce măsură ele au fost încălcate.

Atât Regulamentul-anexă dela Haga, cât și Convenția dela Geneva precizează că „prizonierii de război trebuiesc tratați cu omenie”. Această prevedere cu caracter general a fost încălcată în războiul actual de Anglia în mai multe rânduri. Mai întâi în Africa de Nord, apoi după debarcarea neizbutită dela Dieppe, guvernul britanic a hotărît să pună în lanțuri un număr de 2000 de prizonieri germani. În urma acestei hotărîri engleze, guvernul german a ordonat, la rîndul lui, punerea în lanțuri a unui număr egal de prizonieri britanici.

Abia în urma mediațiunii guvernului elvețian, s'a putut ajunge la scoaterea din lanțuri a prizonierilor deoparte și de alta, la data de 15 Decembrie 1942. Guvernul german a declarat, totuși, că vinovăția încălcării regulilor de drept al ginților, rămîne în sarcina Angliei.

Regulamentul-anexă dela Haga și Convenția dela Geneva mai prevăd că prizonierii trebuiesc feriți de acte de violență, de insulte și de curiozitatea publică.

În momentul capturării, captorul trebuie să lase în posesia lor toate obiectele de folosință personală, inclusiv căștile metalice și măștile contra gazelor — afară, bineînțeles, de armele și echipamentul militar de tot felul. În regulă generală, autoritățile Statului captor nu pot exercita nicio presiune și nicio amenințare împotriva prizonierilor, spre a obține dela ei informațiuni despre starea armatei inamice, dacă ei nu vor să dea aceste informațiuni de bună voie. Totuși, autoritățile britanice s'au folosit, în dese rânduri, mai cu seamă în Africa de Nord, de mijloace de constrângere brutală spre a obține informațiuni militare dela prizonierii germani, după cum s'a spus din izvor german.

Guvernul captor este obligat să interneze prizonierii în lagăre așezate departe de zona frontului de luptă, în orașe, fortărețe sau câmpuri împrejmuite. Nu pot fi internați în același lagăr, prizonieri de rase deosebite. Deasemenea ofițerii trebuiesc internați în lagăre aparte. Este cunoscut, de pildă, lagărul din castelul Königstein din Germania, așezat într'o poziție pitorească, pe fluviul Elba, unde sunt internați peste 100 de generali, făcuți prizonieri de armata germană în diferite campanii de până acum. Ei se bucură de un tratament excepțional și de o îngrijire cât se poate de atentă : medici, chiar din armata lor, le dau

asistența trebuitoare; deasemeni ei au o hrană bună și pot primi pachete cu alimente din patrie.

Convenția dela Geneva are prevederi amănunțite asupra organizării lagărelor de prizonieri, asupra igienei lagărelor, asupra hranei prizonierilor, care trebuie să fie la fel cu a armatei captorului, asupra îmbrăcăminte și îngrijirii medicale. Toate aceste prevederi au o înaltă valoare și un adânc substrat umanitar.

În ceea ce privește viața spirituală a prizonierilor, captorul trebuie să le dea libertatea să-și exercite religia lor și să ia parte la serviciile cultului lor religios, iar preoții prizonieri trebuie să fie liberi să îndeplinească serviciul religios printre coreligionarii prizonieri.

Guvernul captor trebuie să încurajeze distracțiile intelectuale, artistice și sportive ale prizonierilor. Din acest punct de vedere au fost organizate în Germania, nu numai la lagărul de generali dela Königstein, ci și la alte lagăre de prizonieri, reprezentații teatrale distractive, cu echipe de actori germani, dar mai ales artiști francezi, recrutați dintre prizonieri sau aduși din Franța în Germania, în acest scop.

Generalii prizonieri din castelul Königstein, de pildă, au libertatea să-și întrebuințeze timpul în tot felul de distracții, jocuri sau sport. Din patrie le sosesc cu regularitate ziare și o bibliotecă destul de mare se găsește la dispoziția lagărului. Emisiunile de informațiuni în limba franceză ale postului de radio Stuttgart îi țin la curent cu evenimentele, iar într'un orașel din apropiere se dau cu regularitate reprezentații cinematografice.

Prizonierii de război pot fi întrebuințați la muncă, potrivit gradului și aptitudinilor fizice, cu excepția ofițerilor. Ei nu pot fi întrebuințați, totuși, la fabricarea armelor și munițiilor. Se pot forma detașamente de muncă, al căror regim trebuie să fie asemănător cu al lagărelor de prizonieri. Convenția dela Geneva are dispozițiuni foarte amănunțite despre munca prizonierilor și despre organizarea acestei munci. Guvernul Statului captor trebuie să plătească munca prizonierilor cu salarii fixate prin acorduri speciale între beligeranți. În general, ei trebuiesc plătiți după tarifele în vigoare pentru militarii armatei naționale.

În ceea ce privește disciplina prizonierilor în lagăre sau în

afară de lagăre, Convenția dela Geneva precizează că ei sunt supuși tuturor legilor și regulamentelor aplicabile în armata captorului și orice abatere se pedepsește conform cu aceste legi și regulamente. Prizonierii evadați care vor fi prinși înainte de a ajunge la armata lor, sunt pasibili de pedepse disciplinare; cea mai gravă este pedeapsa arestului până la 30 zile. Cei ce au izbutit să ajungă în armata lor, iar ulterior au fost din nou făcuți prizonieri, nu pot fi pedepsiți pentru fuga lor anterioară.

Regulamentul-anexă dela Haga are dispozițiuni foarte importante privitoare la punerea în libertate a prizonierilor pe cuvânt de onoare. Prizonierii pot fi puși în libertate pe cuvânt de onoare, iar în acest caz ei sunt obligați, sub garanția cinstei lor personale, să îndeplinească în mod scrupulos, atât față de propriul lor guvern, cât și față de guvernul captor, obligațiile ce și le-au luat.

În actualul război avem două cazuri foarte interesante de eliberare din prizonierat pe cuvânt de onoare. Primul, este cazul Ducelui d'Aosta, fost comandant suprem al armatei italiene din Abisinia, pus în libertate pe cuvânt de către Englezi, pe timp limitat. La expirarea termenului, Ducele d'Aosta a părăsit patria lui și s'a întors în prizonierat, unde a și murit. Rămășițele lui pământești au fost predate, apoi, de Britanici, guvernului italian, spre a i se face onorurile cuvenite unui erou și om de onoare.

Al doilea caz de eliberare din prizonierat pe cuvânt, este eliberarea fostului general francez Giraud din prizonieratul german. El și-a dat cuvântul de onoare, atât față de guvernul german, cât și față de Mareșalul Petain, că nu va relua armele împotriva Germaniei, ba chiar își asuma o misiune importantă care privea cele două țări. Generalul Giraud și-a călcat cuvântul său de onoare și a trădat interesele vitale ale Franței. Prin actul lui el și-a călcat nu numai onoarea sa, ci și onoarea patriei sale, comițând unul din cele mai odioase acte cunoscute în istoria războaielor din ultima vreme. Ce deosebire între gestul ducelui d'Aosta și josnicia actului lui Giraud! Dar mai ales, cât de înălțător este pentru națiunea care are fii de ținuta morală a ducelui d'Aosta și cât de dureros este pentru viitorul unei nații, din sânul căreia se ridică oameni ca Giraud!

Regulamentul-anexă dela Haga din 1907 spune expres că prizonierul de război liberat pe cuvânt și prins din nou cu ar-

mele împotriva guvernului față de care se legase pe cuvânt de onoare, pierde dreptul la tratamentul prizonierilor de război și poate fi judecat cât de aspru, chiar *cu moartea*. Articolul 498 alin. I din codul justiției noastre militare prevede pedeapsa cu moartea împotriva prizonierului prins că și-a călcat cuvântul de onoare dat la liberarea lui.

Guvernul german a mai liberat și continuă încă să elibereze mulți prizonieri francezi, cu toată încordarea care s'a ivit de pe urma actelor de trădare ale lui Giraud și Darlan. Prizonierii aceștia se întorc la familiile lor, în schimbul lucrătorilor calificați francezi, care se angajează voluntar pentru muncă în uzinele germane. Este cunoscut apoi, gestul mărimos făcut de Führer-ul Adolf Hitler, prin ordinul dat de a se elibera prizonierii francezi originari din regiunea Dieppe, pentru ținuta demnă a populației franceze pe timpul debarcării neizbutite britanice.

Convenția dela Geneva are dispozițiuni de amănunt pentru urmărirea și judecarea prizonierilor.

O prevedere foarte importantă a Convenției dela Geneva este aceea a obligativității *birourilor de ajutor și informațiuni*, pe care beligeranții trebuie să le creeze pe teritoriile lor, dela începutul ostilităților. Aceste birouri de informațiuni sunt obligate să țină la curent liste cuprinzând toți prizonierii făcuți de armata Statului respectiv, precum și să adune toate informațiunile necesare despre fiecare prizonier, întocmind pentru aceasta fișe individuale ale prizonierilor. Birourile de informațiuni sunt obligate să transmită date despre prizonieri către Statul interesat, prin intermediul unei Puteri neutre, sau prin mijlocirea unei Agenții centrale de Informațiuni creată în acest scop, sau prin mijlocirea Comitetului Central al Crucii Roșii dela Geneva.

În acest domeniu al informării familiilor despre soarta prizonierilor aflați în diferite State beligerante, de pe suprafața globului, Vaticanul îndeplinește în războiul actual o mare operă umanitară, cu ajutorul nunțiaturilor papale din diferite țări și prin munca neobosită a personalului clerical al Sfântului Scaun.

După ce am examinat foarte repede prevederile de Drept Internațional în vigoare asupra tratamentului prizonierilor de război, vom spune câteva cuvinte despre soarta prizonierilor de război în Rusia bolșevică. Uniunea Sovietică nu a semnat Convenția dela Geneva din 1929 privitoare la tratamentul prizonierilor de

război — iar această Convenție nu este aplicabilă pentru Statele care n'au aderat la ea, ci numai pentru acelea care au semnat-o. Pe lângă aceasta, Rusia bolșevică nu vrea să respecte nicio regulă de Drept Internațional al războiului, deoarece ea a tras cu buretele peste toate obligațiile interne sau internaționale luate de regimul țarist, căci se știe că Rusia țarilor a participat la toate lucrările Conferințelor dela Haga din 1899 și 1907. Guvernul german a adus la cunoștința lumii întregi, în repetate rânduri, că este în posesia unor dovezi precise, că bolșeviciiucid prizonierii căzuți în mâinile lor. Cu toate acestea, guvernul german și guvernele Statelor aliate care luptă împotriva bolșevismului, n'au aplicat represalii, pentrucă acestea ar fi contrarii spiritului de omenie și civilizației în numele căreia luptă, — iar, pe lângă aceasta, însăși Convenția dela Geneva interzice represaliile între State cu privire la prizonieri.

Prin această măsură, regimul bolșevic dă încă o dovadă că merită cu prisosință calificativul de „barbarie“, — căci uciderea prizonierilor dezarmați și lipsiți de apărare era o practică străveche a popoarelor din antichitatea depărtată, sau a barbarilor năvălitori din stepele Asiei, ai căror moștenitori autentici sunt popoarele Uniunii Sovietice de astăzi.

Și în acest domeniu al tratamentului prizonierilor, ca și în altele, lumea poate să deslușească fundamentul moral al luptei celor două tabere încleștate în războiul actual.

DIMITRIE GHERASIM

ACASA

M'am reîntors acasă... Unde-i casa ?
Unde-i odaia mea plină de carte,
În care țări s'au dus, în care parte,
Biblioteca, scaunul și masa ?

Unde-i Delavrancea de pe pedestal,
Unde-s poezii mei dragi puși în ramă,
Unde-i portretul tău duioasă mamă,
Unde-s visurile mele de cristal ?

Icoanele ce împodobeau altarul
Din cămăruța în care mă închinam,
Acolo unde-au fost, nu le mai am,
Le-a pângărit și le-a dat foc, barbarul

Și candela ce-ardea un licurici,
Când noaptea liniștea culca pe toate,
O fi pahar de băutură poate
Depart, în vre-un sat de bolșevici.

M'am reîntors acasă... Dar mă înfrânge
Trecutul care tremură 'n auz,
Când parcă sufletul din mine plânge,
Sub dărmături, sub pietre, sub moluz...

Castanul doar mai străjuește 'n drum,
Plecat peste-amintiri, peste ruine
În țintirimul care crește-acum,
Peste Soroca, trist și peste mine...

Nici urmă nu-i din tot cât a fost eri!...
S'a 'ntins mormântul morții de istov...
Și am rămas sărac, ca bietul Iov,
Impovărat de griji și de dureri...

M'am veșnicit cu lacrimi la olaltă
Când bătrâneța 'nalță tabia,
Doar inima din mine mai tresaltă,
Aceași, pentru Basarabia...

D. IOV

MOARTEA LUI MISS

Tovărășia noastră de drum nu era întâmplătoare. Hotărisem încă din București să călătorim împreună. Sandu Băcăleanu mergea să-și aducă băiatul dela Timișul-de-Jos unde își petrecuse vacanța Crăciunului. Eu mi-l însoțeam pe-al meu la Brașov, înapoi, la cursurile liceale pe care le urma acolo. Ne înțelesesem să petrecem, cu această ocazie, două zile în frumosul oraș de la poalele Carpaților transilvani.

La adăpostul vifornitelor lui Ianuarie, călătoria se desfășura veselă. Prin promoroaca cu steluțe de ghiață a geamului, lumina mată a iernii se strecura ca o apă de plumb. Pe la opririle din gări, călătorii aduceau în vagon aer proaspăt cu reveneli de vanilie. Petale albe li se topeau pe umeri, căci afară continua să ningă din plin.

Prinși în mreața aburilor calzi a ceștilor de ceai și alinați de molcuma legănare a trenului, zâmbeam îngăduitori la necazurile de adineaori. Căci azi dimineață, la capătul străzii Tunari, împinsesem din greu automobilul ce ne ducea la gară, pentru a-l scoate din dâmbul de omăt unde se întroenise.

Munca noastră dovedindu-se zădarnică, a trebuit să oprim o altă mașină care trecea pe Romană și căreia i-am plătit cât nu făcea ca să ne ducă la destinație. Totuși, din cauza înverșunatei lupte cu nămeții ce se așterneau mereu, am ajuns în gară după ora plecării. Norocul nostru a fost că aerodinamul București-Brașov a întârziat și el în acea zi de iarnă aspră, din cauza înghețului comenzilor dela macaze.

Acuma ceasul de cumpănă trecuse. Ocrotiți împotriva oricărei amenințări, gustam fără de griji tihna drumului. Din colțul cu aromeli și întimități de buduar al vagonului, depănăm amintiri.

Dela cele mai apropiate îunecasem la altele, de demult, din vremile pline de farmec ale tinereții. Aduceri aminte, scumpe aducerі aminte, stăpânite de aceeași voce bună, de același fior sprintar și jucăuș al clipelor fericite. Erau doar ultimele zile de vacanță de care au a ține seamă nu numai copiii dar și părinții... Nu suntem doar veșnic, aceiași copii ?!...

Trenul urca din greu jghiabul dintre munți, opintindu-se gălăgios pe linia înghețată. Bestia de fier și foc icnea hursuză, având de luptat cu troienele tot mai groase și cu viscolul din ce în ce mai îndârjit. Spulberările albe se buluceau vrăjmașe pe măsură ce urcam valea Prahovei.

La Comarnic, o duduie nostimă, picurată cu firele de zibelină ale iernii, intră în vagon. Întâmplarea a vrut să-și aibă locul alături de al nostru. Se așează sfioasă, după ce ne mulțumi de a o fi ajutat să-și scoată haina. Era în mare doliu. Frăgezimea-i adolescentă se desprindea puternică din umbra zăbranicului. Arăta ca o rază de soare printre nouri. Totuși apariția neașteptatului doliu a avut darul să pricinuiască lui Sandu o tristeță bruscă, apăsătoare. Căci ce altceva ar fi putut schimba așa, dintr'odată și fundamental, voioșia de până atunci a tovarășului meu de drum ?

Sandu amuțise. Zâmbetul i se prăbușise în suspine, licărul i se stinsese sub pleoape. Boarea unei lacrimi stăpânite îi întuneca ochii mari, sentimentali.

Ingrijorat, m-am aplecat spre dânsul :

— Ce-i cu tine, Sandule ?

Dar el, drept răspuns, mișcă leneș buzele, mestecând cuvinte îngăimate, deabia bănuite. Trase din țigară un fum puternic și-l slobozi pe făgașul unui geamăt. Apoi se afundă într'o tăcere încăpăținată, aproape dușmănoasă.

Felul lui de-a fi, cu totul pidosnic, mă făcu să insist :

— Ce s'a întâmplat, bre omule ?... Vorbește !...

În alte împrejurări l-aș fi lăsat în pace, fiind deprins cu salturile temperamentale ale lui Bacăleanu. Dar de astădată schimbarea era prea prăpăstioasă ; prea contrasta cu veselie de adineaori, pentru a nu-mi stârni îngrijorări. Deci nu l-am slăbit cu stăruințele, oricât de nelalocul lor i-ar fi părut ele.

— Ascultă, dacă nu-mi răspunzi mă superi !... Poate ți-am greșit cu ceva. În cazul acesta, iartă-mă... Dar, oricum, țin să vorbești ! Ce's mofturile acestea de fată bătrână ?

În cele din urmă, împresurat de rugăminți, Sandu se lăsă înduplecat. Se aplecă spre mine ca pentru o spovedanie :

— 'Dac'ai ști !... 'Dac'ai putea numai bănuî !... E „teribel“ !!!...

— ?

— Mă alungă din București o năprasnică durere !!

— Dar bucuria de a revedea băiatul ?! Dar veselîa unei vacanțe de două zile, așa după cum am visat-o ?!... Credeam că de asta ești pe drum.

— Da, desigur, și de asta !... Dar poate nu aș fi plecat dacă nu ar fi fost îngrozitoarea ei agonie !... Fetița lui scumpă !... Să fi văzut casa ; pe biata nevastă-mea, pe soacră-mea !... Toate erau pe dos. Așteptau moartea ei din clipă în clipă !... Vaiere. Bocete. Cuîbul liniștii mele, devenit dintr'odată infern !... N'am mai putut !... Am preferat să fug, să mă duc în lumea mea, cât mai departe !...

În fața nebănuitei dureri ce mi se mărturisea prin accente atât de patetice, am bătut sfios în retragere. Aveam remușcarea de a fi răscolit, cu insistențele mele, o suferință profund omenească. Am luat deci ținuta de rigoare a compătimirilor mute.

Între noi se așternuse o tăcere grea, întreruptă când și când de oftările lui Sandu. Ca să-mi trec timpul, răsfoiam revistele, strecurând priviri de culise spre vecina mea. Cât despre băiat el se desprinsese de masa noastră. Găsise, Dumnezeu știe pe unde, o tovărășie mai prielnică zburdelor sale tinerești.

În gara Timiș, Sandu a tresărit, ieșind o clipă din amorțeala călătoriei. S'a dus până la ușa vagonului, să vadă dacă, întâmplător, nu-și zărește odrasla, deși nu trebuia s'o întâlnească decât la înapoiere, poimâne, după cele două zile hărăzite vacanței noastre părintești.

S'a reîntors singur și poate mai trist decât cum plecase :

— Dragul tatii Landi, ce va fi pe capul lui când va afla de catastrofă ?!...

Larma sosirii, vesela îmbrățișare a prietenilor, apoi încartiruirea la „Aro Palace“, l-au sustras o clipă pe Sandu dela chinuitoarele-i preocupății. Totuși în cursul aceleiași zile, l-am surprins în două rânduri chemând la telefon Bucureștii. Vorbea acasă, interesându-se de ființa scumpă a cărei agonie îi descumpănise sufletul. Ba am putut surprinde chiar un crâmpei interesant dintr'una din aceste convorbiri, ea desfășurându-se în camera de alături, din locuința prietenului Octavian Comanu la care fusesem invitați :

— Aveți grijă de ea !... Faceți tot ce se poate !... Che-mați înc'odată Facultatea !... Draga de ea dragă !... Mititica lui scumpă !...

Toată dimineața zilei următoare am alergat în dreapta și'n stânga, — la liceul băiatului pentru a sta de vorbă cu directorul și profesorii ; apoi la gazdă pentru a soluționa câteva probleme alimentare, la ordinea zilei în această vreme flămândă a războiului, — așa că nu am mai avut vreme să mă gândesc la Băcăleanu.

Ne-am văzut la ora prânzului, tot în casa lui Tavi Comanu care poftise în cinstea noastră mai multe notabilități locale.

Acolo a avut loc desnodământul tragediei.

Deabia ne așezasem la masă. Sandu trecuse în camera de alături pentru a da, conform protocolului de circumstanță, un telefon la București. De astădată, a lipsit vreme mai îndelungă. Zarva veselă izvodită de aburealea ciorbei, nu ne permitea să auzim nimic din convorbire. În ce mă privește, prins cum eram în vârtoarea discuțiilor, uitasem cu desăvârșire de existența prietenului meu și de zbuciumul său grozav.

Când apăru în pragul ușii, cu figura descompusă, cu ochii scăldați în lacrimi și cu rotofeiul gusei tremurând, m'a străpuns un fior ascuțit. Dintr'o privire am înțeles că totul se sfârșise și îmi făceam cuvenita dojană... Cum poate fi cineva până într'atâta de nepăsător, atâta de egoist ?!...

Durerea prietenului, trădată de o mimică expresivă, nu putea trece neobservată. Cei de prin prejur i-au arătat toată sollicitudinea, cu o politeță excelentă și o caldă prietenie. Lovindu-se însă de mușenia lui dârză, și-au îndreptat spre mine iscodirile :

— Ce are domnu Băcăleanu ? Ce i s'a întâmplat ?

— Aștepta înștiințarea unui deces în familie și a primit vestea probabil acum... N'ai putea spune de cine-i vorba... Sărman prieten ! A plecat anume din Capitală pentru a nu fi de față la agonia ființei iubite...

Nu puteam răspunde mai mult. Eu însumi nu știam decât atâta.

Trista întâmplare a risipit veselia comesenilor. Cu toții am simțit o mare ușurare când ne-am ridicat dela masă. Atmosfera era glacială ca la o înmormântare. Ne-am grăbit deci să plecăm. Până și prea blândul și primitivul de oaspeți Tavi Comanu, a răsuflat parcă mai altfel când ne-a urat din prag drum bun. Ceilalți s'au împrăștiat care încotro și cât mai repede, după o expresivă strângere de mână, plină de cordialitate.

Sandu primise semnele de compătimire, cu un efort al demnității menit să stăpânească durerile intime și să răspundă îndatoririlor din afară.

Rămași singuri, i-am luat brațul :

— Fii tare, dragă !... Toate's dela Dumnezeu !

Atunci el izbucni în lacrimi :

— Vai, ce sfâșiere ! Ce cumplită sfâșiere !...

Vorbele își făceau loc cu greu, înecate de suspine, înăbușite de oftate și sughituri.

În asemenea împrejurări, mângâierile sunt de prisos. I-am strâns numai brațul cu putere. Era un semn de caldă înțelegere camaraderească, dar totodată și un sprijin fizic, coborîrea de pe clinul dealului fiind repede și cu atâta mai anevoioasă cu cât prietenul meu este greoi din caleafară.

Ajunși la poarta hotelului, Sandu m'a părăsit sub un pretext oarecare. S'a dus, el știe unde. L-am înțeles și nu am insistat. Avea nevoie de singurătate. Durerile mari, ca și iubirile adevărate, trăiesc din pudoare. Haina lor obișnuită e țesută din umbre și izolări.

Prezența mea nu-i mai era de nici un folos. Dimpotrivă. Am urcat deci singur în camera noastră și m'am grăbit să las stolurile dela fereastră, pentru odihnă. În căldura apartamentului, m'am cufundat într'un somn adânc întrutotul îndreptățit de sbuciumul celor două zile de călătorie.

Nu trecu însă mult și m'am văzut readus la realitate de sbârnăitul telefonului. Am întredeschis ochii. Pe marginea patului

vecin cu spatele spre mine, stătea Sandu, aplecat cu încordată atenție peste receptor. Stabilise din nou legătura cu Bucureștii și asculta comunicările de acasă.

M'am gândit în primul moment să-i atrag atenția asupra prezenței mele care, descătușată de somn, devenise efectivă. Dar o remușcare mă ținu pe loc. Dece să-i tulbur acest răgaz în care își va fi găsinđ alinarea, evocând ființa scumpă care-l părăsise? După câte înțelegeam, vorbea cu servitoarea, în lipsa soției. Din convorbire nu auzeam decât răspunsurile lui Sandu, căci vocea dela capătul cellalt al firului venea îndepărtată ca un murmur, ca un zvon de pe altă lume.

— ...Și cum s'a întâmplat, maică?

— ?...

— ...Un nou consult!... Și ce-au spus doctorii?

— ?...

— Boală de cord?!... Pentru că a iubit prea mult în tinerețe?!... Perversa lui perversă!... A-ba-ba!... A-ba-ba!...

— ?...

— Dublă pneumonie?... Scumpa domnului scumpă!... Cuti-Cuti!... Ba-ba-ba!

— ?...

— O piatră în cap?!... Congestie cerebrală?!... Mititica de ea!... Da, da știu,—rana dela sprinceană... Mizerabilii!!... Hî-hî-hî!

Il înăbușeau lacrimile. Lacrimi abundente și amare, lacrimi de Hecubă neconsolată... Oare ce-or fi gândind domnișoarele dela telefon când surprind din întâmplare asemenea convorbiri?...

Fragmentele de dialog mi se păreau din ce în ce mai stranii. Le urmăream cu toată atenția, căutând să deslușesc adevărul prin puhoiul de bocete și suspine.

— A vorbit Udrischi cu Duduia?... Nici el nu știe bine?...

— ?...

— Sărăcuța, a încercat să se scoale?... Gemea?... Dădea ochii peste cap?... Zici că mă căuta pe mine?!... Draga domnului dragă... Offf!...

— ?...

— Între cei doi salcâmi?... Ba-ba-bal... A-ba-bal... Ba-ba-bal...

— ?...

— Chiar la locul hotărit de mine?... Fetiță scumpă și neuitată!... Hî-hî-hî!...

Receptorul căzu greu ca un punct final pe un discurs funebru. Prietenul meu, zdrobit de durere și hohote, rămase chircit sub povara unei suferințe ajunsă acuma la paroxism.

Nu îndrăzneam să-l smulg de sub impresurarea gândurilor, și pe de altă parte căutam să limpezesc nedumeririle culese de pe urma convorbirii.

...Prea multă dragoste în tinerețe?!... Perversă?!... Piatră în cap?!... Udrischi, cunoscutul profesor de medicină veterinară?!... Cuti-Cuti?!... Doi salcâmi?!... A-ba-ba?!... În cele din urmă n'am mai putut. M'am întors spre el, întrebarea mea căzând brutală ca un strigăt în noapte:

— În definitiv de cine-i vorba, Sandule?

— Cum de cine?... De Miss... Scumpa lui fetiță Miss, foxul sârmos... N'o ții minte?... Ce frumușel făcea sluj și dădea din lăbuțe!... Eu am crescut-o... Și cu cât devotament!... La prima ei facere, i-am luat și doică.

— Ce i-ai luat?!...!

— O doică!... Îi secase laptele și am împrumutat căteaua lui M-me Bogza... știi nevasta consilierului... Ce am avut de pățimit atunci!... Miss, grozav de geloasă, dădea s'o sfășie... Cea-laltă însă și-a făcut datoria până la capăt... O încuiasem într-o cameră alăturată unde alăpta, nepăsătoare de zbuciumul mamei... Miss urla a pustiu în broasca cheii, înfiorând toată casa, drăguța de ea!... Și acuma, moartă... moartă!... Plecată pe drumul veșniciei!... A-ba-ba!... Cuti-Cuti!... Scumpa lui scumpă!...

Pe măsură ce mă dumiream, îmi regăseam liniștea obișnuită ba chiar cu o zare de bună dispoziție. Disproporția dintre izbucnirile de durere și mărunta lor pricină, era prea evidentă, prea ridicolă. Mărturisirea stărnise sentimente indeadreptul potrivnice în cuprinsul strâmt al priceperii mele:

— Bine, măi Sandule, dar se poate?!... Pentru un câne atâtea istorii!...

El însă se supără. Cu vibrații de revoltă în voce, îmi răspunse:

— Ce fără de inimă sunt câteodată oamenii!... Am venit a-nume aici pentru a mă feri de ochii lumii, alături de un prieten drag, și iată cum mă răsplătește!... Dar nu înțelegi că Miss era pentru mine mai mult decât orice?... Drăgălașa de ea!... Pretutindeni era socotită vedetă, stea, luceafăr!... O cunoșteau toate stațiunile balneare și climatice din țară... Herculaneele și Sinaia...

Constanța și Sovata... N'a fost om să n'o prețuiască și să n'o adore pentru inteligența ei!... E groaznic să o știu pierdută, pierdută pentru totdeauna, dormind somnul de veci la noi în grădină, sub cei doi salcâmi!... Mititica de ea!... Draga lui dragă!... A-ba-ba!... Cuti-Cuti!... Fetița lui scumpă!!...

+ * +

Înapoierea a fost cât se poate de tristă. De astă dată însă numai pentru tovărășul meu, căci eu nu mai puteam lua parte la desnădejdea lui. Chiar de voi fi socotit lipsit de inimă, dar un câne rămâne pentru mine tot un câne. Oricât de inteligent, oricât de devotat, nu-l pot pune în rândul oamenilor.

Când i-am împărtășit punctul meu de vedere, Sandu m'a zdrobotit subț disprețul privirilor sale.

— Te rog să nu mai vorbim de asta!...

Am trebuit să-mi alung zâmbetele. Dar am fost fericit să-l văd și pe tânărul Landy primind vestea, la urcarea sa în Timiș, cu aceiași deabia potolită ironie.

Durerile însă, ori cât de mari, nu pot înăbuși glasul firii. Foamea, pusese între timp stăpânire pe noi. Ea începuse să-l scurme, vicleană, și pe amicul Sandu așa că nu a mai așteptat să-i repetăm invitația. Ne-am dus tustrei la vagonul restaurant pentru a da uitării întârzierile pricinuite de întroienire. Am poruncit ouă, șuncă, vin, ș'am purces să facem cinstea cuvenită gustării de dimineață.

Din cauza aglomerației, la masa noastră luase loc și un domn maior de aviație. Era comandant al unei escadrile de vânătoare și se reîntorsese de curând de pe front, pentru un concediu de câteva săptămâni. Povestea lucruri deosebit de interesante. Atacuri nocturne, bombardamente din dosul liniilor inamice, urmăriri și prăbușiri de avioane sovietice...

Scenele se perindau repezi și vioaie. Ritmul descrierii avea ceva din desfășurarea unui film. Darul de povestitor al zburătorului erou l-a smulț până și pe Sandu din ghiara suferințelor. Părea că revine la viață, că-l mișcă și altceva decât amintirea Missei. Dar a fost numai o părere, căci, deodată, el slobozi, navalnic, potopul de lacrimi. Maiorul istorisea tocmai despre o hecatombă de cioloveci de pe urma spulberării unui atac dela cotul Donului. Văzându-mi prietenul plângând, a căutat să-l consoleze :

— Vă pricep așa de bine! De departe războiul apare în toată oroarea lui. Dar acolo, în vârtejul tragicei încheștări, înfiorările dispar... Vezi atâtea grozăvii, încât, deprins cu ele, ajungi să le socoți normale.

Pentru a se scuza oarecum, Sandu aduse precizarea :

— Mă iertați vă rog. Dar nervii îmi sunt zdrobiți. Ieri am pierdut o ființă scumpă, neprețuită !...

Maiorul se grăbi să strângă, ceremonios, mâna lui Sandu :

— Particip din toată inima la marele dumneavoastră doliu.

Băcăleanu primi condoleanțele cu recunoștința omului bine crescut. Apoi, zvârlindu-mi o privire de sus, îmi fulgeră zâmbetul cu reflecția :

— Din fericire, nu toată lumea e lipsită de inimă ca tine !

Deoarece ofițerul mă privea dojenitor, m'am simțit dator să-l lămuresc :

— E vorba de un câne, domnule maior.

— De un câne ? !...

— Da, de Miss, foxul sârmos al domnului.

Maiorul rămase aiurit. Atitudinea lui pendula între su-părare și haz. Iși purta privirile dela Sandu la mine, să vadă dacă nu cumva ne batem joc de el. Nu-i venea să creadă că în zodia vitregă a războiului, când stânca destinelor îngroapă atâta amar de lume, poate să mai fie loc subț soare și pentru altfel de suferințe.

Lui Sandu însă puțin îi păsa de toți și de toate. Stătea pră-bușit în desnădejde ca într'o hrubă adâncă, bătută de șerpii întunericului. Trase adânc din țigară. Apoi, amintindu-și de o veche datină, vărsă în cenușarniță un strop de vin.

Picătura căzu ca o lacrimă peste scrumul tuturor deșăr-tăciunilor în timp ce, subț ochii zgâiți ai maiorului, Sandu mur-mura cu adâncă reculegere :

— Fie-i țărna ușoară !... Draga lui dragă !... Cuti-Cuti !... A-ba-ba !

Z. A. GEORGESCU

CÂND CEL IUBIT...

Când cel iubit departe plecase
Toate s'au retras în liniștea lor ;
Numai vremea nefolositoare rămase,
Numai numele 'n suflet sonor.

.

Moartea veni așa de simplu, tăcut.
Mânile care nu puteau cuprinde-au zăcut,
Puse una lângă alta cum sânt uneori
Anume — așezate unelte sau flori.

S'ar fi zis că n'au fost niciodată
Verile 'nalte, toamnele 'n zarea cu steme.
Sub iarbă, poate, sânul mic de fată
Respiră încă noaptea și se teme !

1940 Septembrie

MAGDA ISANOS

*muntele Cirăbucă este pe M^{nt} Calimani
versantul lui S. Anghel din partea Sahastru și Cirăbucu*

SCHITURILE DE SUB CEHLĂU : SAHASTRU ȘI CIRĂBUCU

Domnului G. T. Kirileanu

...îchinător al Ceahlăului, pe
care l-a urcat de 33 de ori...

Un munte ca Ceahlăul — regele munților Moldovei! — pomenit până și în cele mai vechi izvoare¹ de informație asupra acestui al nostru binecuvântat și mult râvnit pământ strămoșesc... un munte ce-și înalță mai presus de nourii vârfurile, săgetând văzduhul și, care, a fost socotit și sfânt² — lăcaș al zeilor! — de către cei mai vechi oameni ai acestor meleaguri... un astfel de munte nu se putea să nu înrăuriască și sufletul nou și creștin de aici — care s'a înfiripat deodată cu înfăptuirea Daciei Traiane. Și, mai ales, datorită vremurilor tulburi dinainte de întemeierea Principatelor, acest munte între munți — Ceahlăul — ca un uriaș asediat întru apărarea patriei noastre, nu se putea să nu aibă răsunet adânc și puternic asupra spiritului creștin al tânărului Stat moldovenesc...

De aceea, în jurul acestui munte, la poalele și pe coastele sale — mai mult decât pe alți munți din juru-i — s'au strâns, de veacuri, ca un roi de harnice albine, schimnicii, sihaștrii — pustnicii cei vestiți care se hrăneau cu rădăcini, ierburi și fructe, și locuiau prin peșterile și pâraele ce și azi le poartă numele: Piciorul Sahastrului, Peștera lui Ghedeon, Pârăul Călugărului,

1. Strabon (geograf și istoric al antichității) îl numește Kogheonon ?

2. N. Densușianu : Dacia Preistorică.

Piciorul Maicilor, Poiana lui Ghenade, Poiana Maicilor, Peștera lui Gherasim, Groapa Sahaștrilor, Peștera Vucului, Pârăul Serafimei, Pârăul lui Nicandru etc...

Odată pe an, la 6 August, acești anahoreți ai credinței și voinței umane, se adunau de pretutindeni, cu mii de credincioși de pe toată Valea Bistriței și serbau, sus pe vârful Ceahlăului, marele hram Schimbarea-la-față — Probajele ¹ — slujind, astfel, în spirit creștin, o veche tradiție a credințelor păgâne, în legătură cu schimbarea vremii...

Și nu fără temei, putem deci afirma că aici stă începutul monahismului nostru, că de aici, din jurul Ceahlăului, începe drumul către marile mănăstiri și chinovii de mai târziu, ale cucernicilor călugări și evlavioaselor călugărițe.

Să le pomenim, pe cele mai însemnate, din jurul acestui munte: mănăstirea ² Hangu (sau Buhalnița), schitul ³ lui Silvestru (sau schitul Hangu sau mănăstirea Pionul), schitul maicii Mariana (azi m-rea ⁴ Durău), m-rea Poeni (sau Fârțiți ?), schitul Sfânta Sofia (sau Răpciunița), schitul maicii Casiana, schitul Sahastru și Cirăbucu.

Despre aceste din urmă două schituri — Sahastru și mai ales Cirăbucu — care au fost odată, iar azi nu mai sunt decât două toponimice ale Ceahlăului, vrem să ne ocupăm în cele ce urmează, folosind, pe cât ne stă în putință, izvoarele documentare — destul de puține de altfel, pentru că numitele lăcașuri n'au avut în trecut vreo însemnătate politică ori culturală deosebită, ca atâtea alte biserici și mănăstiri renumite din Nordul Moldovei...

Și, ne ocupăm de amândouă deodată, pentru că întemeierea Cirăbucului se leagă de tragicul sfârșit al Sahastrului, despre al cărui început s'au spus și mai ales s'au scris, fel de fel de legende ⁵, din care nu lipsesc nici Dragoș Vodă cu Doamna sa Maria !...

1. Cf. expresiei slave: *прѣвѣраженіе господне*.

2. Gh. Ungureanu: Mănăstirea Hangu sau Buhalnița, Iași 1931.

3. Gh. Ungureanu: Mănăstirea Pionul sau schitul Hangu și ruinele Palatului Cneșilor Cantacuzini. Piatra-Neamț 1934.

4. D. Hoge: Contribuțiuni pentru un istoric al mănăstirii Durău (în Anuarul liceului „Petru Rareș” din Piatra Neamț pe 1933-34).

5. Vezi anexa VIII, care este un rezumat al fanteziei lui Em. Grigorovița: „Schitul Cerebucului — povestire din trecutul Moldovei”.

O mărturie documentară contemporană a întemeierii schitului Sahastru nu avem până acum, dar aceasta nu ne îndreptățește a ne îndoii de existența și de vechimea lui — cu atât mai mult, că un act din 1876 afirmă¹ că schitul „numit Săhăstria Veche a fost întemeiat în 1603 de către părintele aschet Andrei Țifui“. Nu mai avem alte știri care să ne întărească această dată, dar nu o putem refuza în principiu mai ales că mărturii documentare din vremea lui Ștefan cel Mare ne arată² că braniștile mănăstirilor Bistrița, Neamțul și Hangul se întindeau, în 1458, cu hotarele lor până în stâncile Ceahlăului; și, cum braniștile trebuiau păzite, este ușor de înțeles că oamenii mănăstirilor — călugării — își vor fi avut un adăpost — deci un schit — în această margine de hotar.

Cât a durat această „veche Săhăstrie“ de pe Ceahlău — mai exact de sub uriașa stâncă Piciorul Sahastrului — iarăși nu putem ști precis. Sigur este că nu mult după anul 1700, ea a fost dărâmată — îngropată de vie am putea spune — de o mare avalanșă de zăpadă, ghețuri și stânci, prăvălite tocmai din vârful Ceahlăului, în Noaptea Invierii, pe când pustnicii de aici săvârșeau sfânta slujbă în mica lor bisericuță.

Legenda și informația documentară sunt de acord asupra acestui fapt; astfel, jghiabul de sub Piciorul Sahastrului, unde era vechiul schit, a fost prefăcut în Groapa Sahaștrilor... Singură icoana hramului — Adormirea Maicii Domnului — ar fi scăpat de prăpăd...

S'a arătat³ ca dată a nefericitei întâmplări dela Ceahlău, anul 1704. Și, cel dintâiu care a însemnat-o în scris — „după zicerile populare“... a fost Gheorghe Asachi, marele îndrăgostit de meleagurile și tradițiile județului Neamț. După el s'au luat și alții⁴ — care au scris, cum multe se scriu azi, fără consultarea izvoarelor documentare, din a căror confruntare poate ieși la iveală adevărul curat sau cel mai apropiat.

După o altă legendă s'a arătat⁵ ca dată a catastrofei de mai sus anul 1706.

1. Vezi anexa VII.

2. Ion Bogdan : Documentele lui Ștefan cel Mare, vol. I.

3. Vezi anexele IV, VI și VIII.

4. Vezi anexa IV, nota 1.

5. Gh. Ungureanu. M-reă Pionul sau schitul Hangu.

Însă cele mai vechi mărturii documentare, cunoscute până azi, asupra evenimentelor ce ne interesează, le aflăm¹ pe un *Antologhion* tipărit la București în 1736, unde eroschimonahul Sofronie înseamnă, la 15 August 1760, că această carte „este a dumisale Ecaterinei, care a fost la un schit la muntele Peon, care schit s'au răsipit în ruptura omătului... și moarte de om s'au făcut la răsipirea bisericii“. Iar mai departe, același Sofronie înseamnă „velet 7231 (1723) de cându-i schitul“. Și o însemnare mai veche, din 1747, de pe aceeași carte, încă vorbește că *Antologhionul* „au fost la un schit a dumisale (Ecaterinei) la Ceahlău, care s'au răsipit ponorându-să muntele“...

Reținem din aceste vechi însemnări două lucruri: că schitul Sahastru a fost ctitorie Cantacuzinească, întrucât Ecaterina nu-i alta decât soția lui Iordachi Cantacuzino² și că Sahastru nu mai era la 1723, când se arată că luase ființă Cirăbucul... „velet 7231 (1723), de cându-i schitul“...

Cât privește anul 1762, când „s'au năboit (omătul) peste schit, răsipind biserica și chiliile de tot, așa de repede că s'au nădușit trei părinți“... pe care ni-l dă actul nostru³ din 1876, nu-l putem lua în considerare, fiind în contrazicere și cu însemnările de mai sus și cu următoarea știre pe care o găsim într'un dosar⁴ din 1830: „jaloaba ce au priimit (Mitropolitul) dela igumenul mănăstirei Pionului, cu tânguire asupra cneazului Gheorghe Cantacuzino, ce au pus înainte de a se desființa schitul numit *Cerebușu*, care este întemeiat de 120 ani de străbunii lui“...

Reținem și din rândurile de mai sus aceste importante afirmații: că tot străbunii cneazului Gheorghe Cantacuzino — poate chiar aceeași Ecaterină — sunt și ctitori ai noului schit Cirăbucu, întemeiat „de 120 ani“ — deci pe la 1710, desigur în urma distrugerii schitului matcă — Sahastru.

Această dată nouă, 1710, care cred că-i cea mai apropiată de adevăr, lămurește în parte și nedumerirea părintelui C. Bobulescu din lucrarea citată, unde arată că Sofronie, adnotatorul

1. C. Bobulescu. „Săhăstriile nemțene Secu și Sihla“. Piatra-N. 1942.

2. Cf. C. Bobulescu, op. cit., unde se publică pomelnicul Cantacuzinilor ctitori la Sihla.

3. Vezi anexa VII.

4. Vezi anexa II.

Antologhionului amintit, pare a spune că știe „veletul 7231 (1723) de cându-i schitul“ (Cirăbucul), dela „monahul Pahonie din Țara Ungurească“ — fostul episcop de Roman, care însă nu mai era în Moldova tocmai din 1717.

Deci mai înainte de acest an se întâmplase dezastrul de pe Ceahlău.

Ne apropiem astfel de anul 1710. Căci nu este exclus ca anotatorul Sofronie să fi uitat data exactă „de cându-i schitul“, dat fiind că-și scrie însemnările tocmai în 1760! Sau, poate, cine știe, ne apropiem chiar de legendarul an 1704 — al „zicerilor populare“ — cum scria Gh. Asachi acum o sută de ani...

După distrugerea Sahastrului, călugării, câți au mai rămas în viață, au luat parte din materialul vechii așezări și, cu icoana hramului salvată, au întemeiat, desigur cu învoirea și ajutorul Cantacuzinilor stăpâni ai moșiei de sub Ceahlău, un alt schit, cu același hram Adormirea Maicii Domnului, pe un loc ceva mai ferit de noi amenințări — în fundul pârăului Izvorul Alb sub Ceahlău.

Actul din 1876 arată ¹ ca inițiator al reîntemeierii schitului la Cirăbuc pe ieroschimonahul Silvestru, venit din Transilvania. Știrea nu este exactă, întrucât micul istoric al schitului ², aflat în Arhiva Mitropoliei pe 1857, arată cu acest rol pe ieromonahul Nicandru. Iar în lista nacealnicilor schitului, ce se dă aici, Silvestru vine după Nicandru. Deci acesta și nu Silvestru stă la începutul Cirăbucului ³.

Ca și pentru Sahastru, știrile sunt puține și pentru Cirăbuc, din cauză că s'au pierdut actele și arhiva — care trebuie să fi existat, de vreme ce la 1804 se trimite ⁴ mitropolitului Veniamin 15 documente ale acestui schit, dintre 1781—1801. Rezumatele actelor trecute într'un inventar, sunt prea necomplete ca să ne facem o idee de cuprinsul lor, dar e sigur că au fost acte de danie și privilegii — cum ușor se poate deduce dintr'un alt

1. Vezi anexa VII.

2. Vezi anexa VI.

3. Gh. Ungureanu, în lucrarea sa despre M-reă Pionul, arată că ar fi existat aici chiar un stareț cu numele Cerebuș, care ar fi întemeiat și Cirăbucu.

4. Vezi anexa I.

inventar de documente ¹, ale schitului Hangu, unde citim rezumatul mai cuprinzător al unei cărți din 21 Martie 1806: „altă carte de miluire și privilegiu dată pentru schitul Ciurubuc, de pe Pion, tot dela Domnul Alexandru Moruz Voievod“.

Din analizarea știrilor existente, conchidem că Cirăbucu a dus o viață grea, mai ales după anul 1830, când a vrut să-l desființeze cneazul Gh. Cantacuzino, stăpânul moșiei Hangu, care n'a încetat a prigoni lăcașul și pe călugări. Astfel se explică legenda morții miraculoase a vătafului de moșie trimis să dea foc schitului ².

La 1809 Cirăbucu avea numai 4 monahi ³. În 1838 numărul lor era 7 și ascultau de egumenul dela mănăstirea Pionul. E deosebit de interesant că pentru aceștia se dau și referințe asupra familiilor, a locului de origină și a vârstei lor ⁴. În 1853 schitul avea 16 monahi ⁵ și nu mai era sub ascultarea mănăstirii Pionul ci a mănăstirii Durău.

Schitul n'a fost însă mereu sub ascultarea mănăstirilor vecine.

La 1841, soborul Cirăbucului, numărând 7 membri, își alege nacealnic pe Visarion, dându-i înscris la mână, întărit cu pecetea schitului, frumos lucrată din lemn ⁶ și intervenind și la Mitropolie pentru întărirea alegerii. Desigur este o scăpare din vedere că Visarion n'a fost trecut în lista nacealnicilor dela 1857.

În 1842, la un an după numirea sa, Visarion și tot soborul schitului Cirăbuc cer comitetului Mitropoliei să reprobe condica dată „din anul trecut“ ⁷.

Dar cel mai însemnat stareț al Cirăbucului pare a fi fost

1. Arhivele Statului Iași. Fond Mitropolia Moldovei — Mănăstiri și Schituri, dosar nr. 257/1855, fila 5.

2. Vezi anexa VII.

3. C. N. Tomescu, „Câteva date precise din biserica Moldovei la 1809“ (în Calendarul Arhiepiscopiei Iașilor pe 1932, pp. 101—108).

4. Vezi anexa III.

5. Ieromonahii Gherasim și Vitolie, ieroschimonahul Grigorie, ierodiaconul Veniamin, monahii Teodosie (Marcoci), Visarion, Filaret, Teodorit, Galaction, Iftemie, Ioasaf, Isidor, Irinarh, Anastasie, și frații Eustatie și Vasile. Nacealnic era „Isihie ot Durău“. (Arhivele Statului Iași. Fond Mitropolia Moldovei. Administrative, dosar 7/1854.

6. Vezi anexa V și facsimilul.

7. Arh. Stat. Iași. Fond. Mitropolia Mold., Mănăstiri și Schituri, dos. 145/1842.

Manoil Marcoci, originar din satul Schitul Hangului, dintr'o familie care mai dăinuește încă în scoboritori direcți sau înrudiți¹. Acesta a înzestrat biserica cu cărți, veșminte și odoare, i-a făcut reparații însemnate, între care și înnoirea acoperemântului.

La 1850, nacealnicul Manoil era bătrân și mai ales bolnav și, cum era singurul duhovnic și slujitor al liturghiei, el și cu soborul schitului stăruiesc la Mitropolie pentru doi călugări „Filaret și Climent, petrecători fiind cu noi și știindu-le purtările, îi cunoaștem că ominește ar destoinici asemenea trepte”—adică întâiul să fie hirotonit preot desăvârșit iar al doilea diacon².

În 1866 era nacealnic al schitului Varsinofie Dunca, iar în 1867 Gherasim Bărbierescu, împotriva căruia se plâng călugării în 1868. Se pare că au fost mari neînțelegeri între călugări, și poate și alte pricini, căci în 1878 singur Teodosie Marcoci—un fiu al fostului nacealnic Manoil, mai păzea la Cirăbuc odoarele și celelalte lucruri³.

Dar și acesta fiind bolnav, protoiereul N. Conta, într'un raport către Mitropolie, propune desființarea schitului.

Căci, din lipsa unei bune conduceri și a mijloacelor de traiu, încă de pe la 1869 intrase un vânt rău în schitul Cirăbucu; în arhiva Mitropoliei se află mai multe dosare cu cercetări și judecăți de călugări vagabonzi, bețivi și hoți, dela numitul schit⁴.

Mitropolitul Iosif Naniescu, se adresează lui Petru Mavrogheni, administrator al domeniului fostului Domn Mihai Sturza⁵, cerându-i să ajute cele 4 schituri de pe moșie: Dușău, Cirăbucu, Răpciunița și Hangu. Mavrogheni răspunde că „dela introducerea legii rurale toate bisericile și schiturile de pe moșii sunt în seama comunelor⁶”.

Comuna Hangu arată și ea că n'are mijloace.

La 1880, protoiereul N. Conta, anunță Mitropolia că a murit Teodosie Marcoci „care din când în când tot mai dădea

1. Vezi anexa VII, pag. 244 nota 1.

2. Arhivele Statului Iași. Fond Mitropolia Moldovei. Administrative, dos. 18/1843, f. 433.

3. Arhivele Statului Iași. Fond Mitropolia Moldovei. Administrative, dos. 151/1866-80.

4. Dosarele Administrative nr. 152-156 din 1869-72 (Mitropolia).

5. Proprietatea Hangu trecuse dela Cantacuzini la Sturzești, după 1830.

6. Vezi mai sus, nota 3.

pe la Cerăbuc" și schitul a rămas chiar pustiu, iar lucrurile se irosesc¹. Cere aprobarea ca întreg inventarul schitului să fie predat m-rei Durău — ceea ce Mitropolia și aprobă, iar predarea se face la 12 Iunie 1880, când ființarea oficială a Cărăbucului ia sfârșit, după atâta sbucium și lipsuri.

Inventarul din 1880 are unele lucruri în plus față de cel din 1876 (vezi anexa VII). Astfel: 2 chiriadromioane, însă unul mic, 1 psaltire rusească, 2 cărți scrise de mână—una a lui Dosoftei, 1 carte pentru slujba cuviosului Dimitrie Basarabov².

Rămas pustiu, schitul s'a ruinat de asprele vremuri de pe Ceahlău și chiar din lipsa de respect a oamenilor³.

În 1918 se mai putea vedea ruina schitului — o parte din pereții de bârne și un mic fragment din inscripția săpată în lemn⁴.

ANEXE

I

Izvod⁵

(făcut de Chesarie economul) din toate scrisorile de moșii a sfintei mănăstiri Hangul, pe care le-am luat din poronca Preosfinției Sale (Veniamin Mitropolitul) și, pecetluindu-le, le-am trimis Preosfinției Sale.

1804 Aprilie 8

Hrisoave și scrisori a schitului Ciorubucul

1. Hrisov dela Alexandru Șuț Vvod, 1801.
2. Hrisov de Alexandru Moruz Vvod, 1792.
3. Hrisov dela Constantin Ipsilant Vvod, 1799.
4. Carte gospod dela Mihai Constantin Șuț Vvod, 1794.
5. Hrisov dela Alexandru Mavrocordat Vvod, 178(?).

1. Arhivele Statului Iași. Fond Mitropolia Moldovei. Administrative, dos. 151/1866-80.

2. Inventarul e semnat de proiestosul I. Păntescu, ierodiaconul Serafim Ionescu și V. Lăcătușu-primar (Dos. citat mai sus nr. 151/1866-80).

3. Părintele d-lui Gh. Ungureanu povestea că clobanii din apropiere luau lemne din biserică pentru construirea stânilor.

4. Comunicarea d-lui G. T. Kirileanu.

5. T. G. Bulat, „Din documentele m-rei Varatec” (în revista Arhivele Basarabiei VII (1935), nr. 3-4, p. 315.

6. Carte gospod dela Alexandru Constantin Vvod, 1785.
7. Carte gospod dela Constantin Dimitrie Vvod, 1781.
8. Hrisov dela Alexandru Calimachi Vvod, 1795.
9. Hrisov dela Mihai Constantin Șuț, Vvod, 1793.
10. Șasă izvoade de semnele schitului Hangu. = hotarul?

II .

Vice Prezidentul Divanului Cnejei¹
Nr. 1497 din 24 Febr. 1830 — Iași

Divanului Obșteștii Adunări a Cnejei Moldaviei

Preosfințitul mitropolit Veniamin, prin oțnoșănia sa, alăturând și copia de pe jaloba ce au priimit dela igumenul mănăstirii Pionului, cu tânguire asupra cneazului Gheorge Cantacuzino, ce au pus înainte de a să desființa schitul numit *Cerebușu*, care este întemeiat de 120 ani, de străbunii lui și care se găsește pe o moșie ce au luat-o în clironomie, să roagă de a supune pricina aceasta, cercetării Divanului Obșteștii Adunări.

În urmarea căreia eu și pui înaintea Divanului Obșteștii Adunări a cerceta împregiurarea aceasta și a hotărî pe temeiul Pravililor și a obiceiurilor locurilor ce să păzesc în asămene pricină.

Iscălit, general Mircovici.

III

Schitul Cirăbuc²

— cu hramul Adormirea Maicii Domnului —

Ce să ocârmuește tot de igumenul mon(astirei) Pion — de la care schit monahii petrecători să socotesc tot supt povățuirea monastirei pomenite.

Iosaf ieromonah, moldovan, fiul lui Gheorge Filipoi din sat Saisufalo în Ardeal, venit în această țară și botezat în schitul Durău de 28 ani, călugărit tot la Durău de 20 ani, preoțit pentru mon. Pion de 15 ani, are vârsta 46 ani. Nacealnic la acest schit de 4 ani.

1. Arhivele Statului Iași, dosar lit. K nr. 1300/1830.

2. Arhivele Statului Iași — Fond Mitropolia Moldovei — Condici, nr. 23/1838 Octomvrie, a m-rei Pion din ținut. Neamț.

Dionisie schimonah, fiul lui Avram (loc gol) din Eș, călugărit în schitul Horaița de 20 ani, în acest schit de 19 ani, ari vârsta de 35 ani.

Ionichie mo(na)h mold(ovan), fiul lui Constantin Nehuț din sat Izvorul Albu, venit la acest schit de 12 ani, călugărit de un an, ari vârsta de 40 ani.

Iustin mo(na)h mold(ovan), fiul diiaconului din sat Secu, ținutul Neamțului, venit la acest schit de 5 ani, călugărit de 4 ani, ari vârsta de 35 ani.

Savva mo(na)h din sat Largul, ținutul Neamțului, cu vârsta de 80 ani, călugărit în mo(nastirea) Pion de un an.

Isaia mo(nah) mold(ovan), fiul lui Simion Conuț din sat Secul, ținut Neamțul, venit în acest schit de un an și călugărit tij. Are vârsta de 80 ani.

Isidor mo(nah) mold(ovan), fiul lui Ioan a Savii din sat Hangul, ținut Neamțul, venit de 18 ani, călugărit de 16 ani, are vârsta de 50 ani.

Adică șasă (sic) pisti tot.

Iosaf, ieroschimonah, nacelnic

IV

Extras¹

„În acest schit, durat de lemn, lăcuesc ca vro doazăci săhastri, din care fiescarile are a sa chiliuță. Afară de îndatoririle tagmei lor, își petrec viața în prelucrarea grădinușilor, culeg rășină, iniper, și iarna fac din lemnu de tisă cruci, linguri și altele.

Insoțit de acei mai tineri dintre săhastri, cu încredere

1. Gh. Asachi — agă (mădular al mai mai multor Academii): „Dachia și Traian, după zicerile populare ale Românilor; cu itinerarul muntelui Pionul“. Eeși, 1840. La Institutul Albinei, 18 pag. în 4° (Text român în litere chirilice și text francez).

Lucrarea a fost reeditată de către Arune Pumnul în „Lepturariu Românesc“, tomul II, partea 1. Vienna 1863.

Informațiile cu privire la Sahastru și Cărăbucu au fost utilizate de următorii: J. A. Vaillat: La Romanie Vol. III 1844, C. D. Gheorghiu: „Dicționar geografic al județului Neamț“. București 1895; Em. Grigorovitză în lucrarea citată; Pr. C. Matasă: „Călăuza județului Neamț“. Buc 1929 și în „Ceahlăul munte Sfânt“ publicat în revista „Boabe de Grâu“ V (1934), republicat în „Palatul Cnejilor“, Buc. 1935.

poate călătorul a se porni spre cercetarea Dochiei, cu toate că împedcările firești sporesc cu cât te apropii de acel loc, ca cum ar fi voit natura se îngreudească lăcuința zânei cu stavile nebiruite.

Trecând pâraul Sirbenii, după un ceas, ajungi la bâtea numită Piciorul Sahastrului și, în urmă, la pâraul Albu, carile curge într'o vale îngustă, în a căria mijloc să înalță chipul anticu al Dochiei.

Din această strimtoare suflă un vânt puternic și, precum zice balada, plutesc în aer o mulțime de vulturi, carii es din stâncile învecinate, numite *Stratul* sau *Tabăra Vulturilor*.

Numele cel faimos al acestui loc, a îndemnat a se zidi aici un schit carile au fost până la anul 1704, dar în ziua de Paști, pe când se serba în biserică Sf. Inviere, un munte de omăt, desfăcându-să din vârful Pionului și surpând stâncile mănăstire, au îngropat schitul cu toți săhastrii și a prefăcut forma acestui loc.

O icoană ce au scăpat din acea catastrofă, au însemnat locul fostului schit și, mai în urmă, au pricinuit facerea schitului Ciribucul, unde se păstrează până astăzi..."

V¹

Noi toți părinții petrecători dela schitul Ciribucu din muntele Pionul, ocolul muntelui, ținutul Neamțului, încredințăm prin acest înscrisu alu nostru, ce-l dămu la mâna sfinții sale părintelui Visarion monahu că noi alegându-lu pe sfinția sa di nacealnic a fi acelu schit, pentrucă mulțămindu-ne dela sfinția sa de toate cele trebuincioasă și văzându-l că iaste cu milostvire asupra noastră, atât în purtarea de grijă din a sfinții sale, cât și din agonisire ce face cu condica scoasă dela Inalt preao Sfinția sa Mitropolitulu Moldaviei; adecă noi iscăliții mai jos ca să nu avem voe de a face sau ori de a desface fără de știre Sfinții sale alesului nacealnicu. Și această alegire din partea noastră vroimu a fi cunoscută, și Preaosfinții sale; noi iarăș ne îndatorim ca prin a noastră jalobă către Inalt preao Sfinție Sa să ne rugăm a-lu întări de nacealnicu schitului, mai vărtosu

1. Arhivele Statului Iași — Fond Mitropolia Moldovci, Mănăstiri și Schituri, dos. 145/1842.

că sfinție sa părintele Visarionu vroaște a meremetisi și schitul, atât cu cheltuiala, din a sa avere, cât și din aceia ce cu condica va aduna.

De aceasta, spre a fi temelnică și neștrămutată această alegire, noi o amu încredințat cu însuși iscăliturile noastre.

1841, Iunie 24

135

Святейшему Патриарху Московскому и всея Руси
Всесоюзному Монаху, Геродиону
Исае, монаху
Геласию, иеродиакону
Теодосию, монаху
Геооргии, схимонаху
Софрону, монаху.

Ручка духовника
и монаха
Исае, иеродиакону
Теодосию, монаху
Геооргии, схимонаху
Софрону, монаху.

1841, Iunie 24

Axinia, ieroschimonah și duhovnic
Ioasaf, ieromonah, duhovnic
Isaia, monah
Ghelasie, ierodieaconu
Teodosie, monah
Gheorghie, schimonah
Sofrone, monah.

Pecetea, cu
următoarea
legendă:
„Ținutu
Neamțu 1834
schit
Cerebu(c)“

VI

Schitul Ciurubucul¹

Acest schit, Ciurubucul, s'au mutat la anul mântuirii 1704, din păraul Sahastrului, în locul unde se găsește astăzi, de către ieromonahul Nicandru.

Iar unde au fost întâiu, în păraul Sahastrului, nu să știe di către cine s'au fondat și în ce vreme, nestând nici cum vreun document în păstrare la schit...

Bisăricuța să găsește făcută din lemn.

Părinții pitrecători la acest schit trăesc cu rucodelile² și ajutorul miluitorilor.

Nacealnicii ce au succedat, din vreme în vreme, cărmuirea schitului sânt aceștia :

Ieromonahul Nicandru

Ieroschimonahul Săvestru

Ieroschimonahul Avramie

Ieroschimonahul Gherman

Ieroschimonahul Arsănie

Ieroschimonahul Iosaff

Ieroschimonahul Manuil.

Acest din urmă nacealnic ce-i actual, au mai înoijt schitul și l-au mai înzăstrat cu cărți, veșminte i alte lucrări — prin ajutoriul miluitorilor ; iar alte bînale, sau niscaiva venituri nici cum nu are.

VII

Memuar și inventariu³

Despre fundația, existența și dota schitulul Cirăbucul din plasa Muntele, districtul Neamțu,

compus după ordonanța Innalt Prea Sănșitului Mitropolit al Moldavei și Sucevei, Iossif Naniescu — sub nr. 295 din anul 1876.

1. Schitul Cirăbucul au fost fondat întâea oară sub muntele Pionul (Ceahlăul), în locul (ce se mai cunoaște încă), numit Si-

1. Arhivele Statului Iași. Fond. Mitropolia Moldovei. Administrative, dosar 10/1857, pag. 75.

2. Lucru de mână.

3. Acta C. Turcu, donat de preotul Alexandru Romanescu, Bistricioara (Neamț). Cf. și Arh. Stat. Iași. Fond Mitropolie. Administrative, dos. 124/1876.

hăstria Veche, în anul 1603, de către p(ărinte)le aschet Andrii Țifui și au existat acolo (sub munte) până la anul 1762, când, în ziua de Paști, în vreme Sf. Liturghii, topindu-să omătul pe munte, s'au pornit deodată, din mai multe părți și s'au năboit peste schit, răssipind bisserica și chiliile de tot, așa de repede, încât s'au înădușit trei părinți carii n'au avut timp a eși din bisserică.

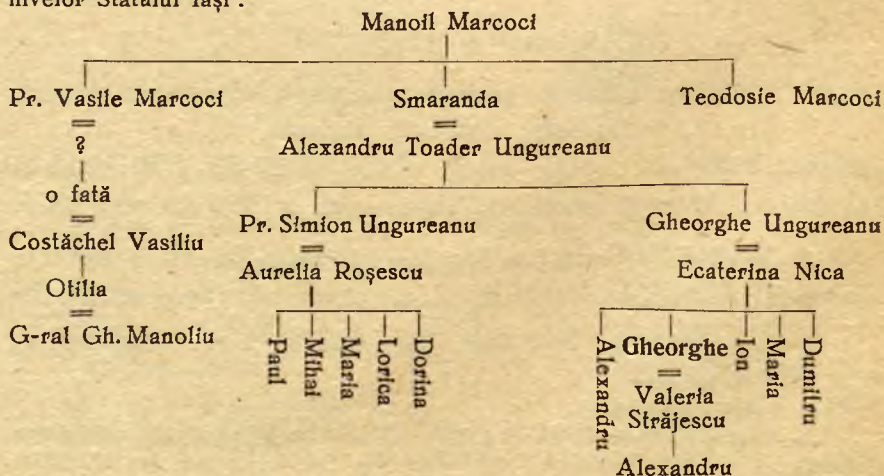
De frica acestui accident inundătoriu, s'au temut părinții a mai restabili schitul acolo; și au luat lemnul pe cît au putut din bisserica dărămată, aducindu-l și construind bisserica (care există și astăzi, dela 1763), sub îngrijirea ieroshimonahului Silvestru (venit din Ardeal).

Având o rădătură locul, de nu mai poate fi inundat de apă, dar vântul suflă așa de puternic, încît, la vijelii, aruncă chiar petre pe coperișul caselor (părinții), ca să nu le surpe; neputând nici crește arbori din cauza suflărei vântului.

În anul 1847 s'au înnoit coperișul bissericei prin osirdiea ieromonahului Manoil¹, de către familia Marcoci (săteni din Răpciune) și alți pioși creștini, înzestrându-să și cu toate cărțile necesare.

Patronul bissericei este Adormirea Maicei Domnului, a căriea icoană este tot ace veche, care au fost patronu și în bisserica de sub Ceahlău.

1. Iată și o sumară spiță de neam a urmașilor acestui Manoil, stareț la Cerăbuc, din care se trage și d. Gh. Ungureanu, actualul director al Arhivelor Statului Iași:

Cînd s'au usurpat moșia monastirei Hangu (pe care este schitul) de către Cnejii (Principii) Cantacuzini, să amintește, din predanii sigure, că au trimis un vataș (de religie catolică-latină) ca să dărîme și să ardă schitul și biserica cu totul, ca să nu mai rămîie urme de ale proprietății monastirei Hangu pe acolo; însă după iconomia nevăzutei protectoare a schitului, trimișii cu gând rău nu s'au oprit în călătorie, dar în locu de a merge la schit, ș'au luat fiecare din ei, ossebite direcții prin pădure, în căt, după ce au obosit umblînd, cunoscînd locurile pe unde umbla, s'au întors (unii a doua zi, alții a treia zi) și au spus stăpînului lor causa nestrîcării schitului. Și numai pentru frica acestei minuni, proprietarii au păstrat schitul, fiindcă nu după mult tîmpu și vatașul ce promisă sarcina ruinării ș'au curmat vieța prin focul ce au mistuit o arie de pae a moșiei (vatașul să nume Jan).

2. Fonduri nu posedă schitul nimicu, decît curtea din jurul bissericeii, în care au și chiliile petrecătorii; căci grădinile ce le stăpînescu monahii se învoescu anual cu cumpărătorii suhaturilor (islaselor) din prejurul schitului.

3. Venituri nu are schitul de nicăirea și monahii se întrețin din recodeala mînilor și din mila rudelor și altor pioși.

4. Documente nu să află nimicu, căci cu usurparea moșiei dela m-rea Hangu (de care atârna schitul) s'au pierdut și documentele, fiind păstrate de un egumen Gavrilaşu.

5. Ingrijitoriu actual (al) schitului este monahul Theodossie Marcoci, de metanie din schitul Tarcău.

6. Dota mișcătoare a schitului este pre cum să însumnă aice în jos:

1 carte Thipiconul; 2 Ceasloave — unul vechiu; 2 Psaltiri bune; 2 Octoihe mari — unul vechiu; 1 Octoih micu (cuprinzând numai stihirile Invierei); 12 Minee, cite unul pe fiecare lună; 2 cărți Apostoli; 2 Sf. Evanghelii; 2 cărți Sf. Liturghie — una veche; 2 cărți Cuvinte a Sf. Efrem Sirieanul; 1 Mineiu vechi, pe scurt (pe sassă luni); 1 Idem, conținînd slujba deodată în limba slavonă și română; 2 Trioade bune; 2 Penticostare — idem; 1 carte Bogorodicina (manuscris); 1 carte Tălcuire (explicarea) Evangheliei; 1 carte Panachida mică; 1 carte Slujba Sf. Modest; 1 carte de cuvinte a Sf. Ioan Scărariul; 1 idem a

Sf. Isac Sirul; 2. Molitvelnice mari; 1 carte (manuscrisă) Viețile Sf. pe luna Decembre; 1 carte Invățătură cătră Dohovnici; 3 stihare preuțești — unu de adamască și 2 de cit; 3 feloane — idem; 1 stihariu dieaconescu cu orariul său; 3 părechi naraclițe — 1 de adamască, 2 de cit; 2 sf. cruci mijlocii, îmbrăcate cu argint, pe sf. masă; 3 rânduri sf. vase de costoriu, având procovețe și vase fiecare; 4 prostiri de pânză cânepă albe; 2 cadelnițe de alamă; 2 candelii de argint; 1 candilă de plumb turnat; 1 candilă de alamă; 3 sfeșnice mici de alamă, pe pus pe Sf. masă; 5 icoane vechi din bisserica de sub Ceahlău, zugrăvite pe lemn; 1 idem zugrăvită pe pânză tot dela ace bisserică; 1 Tveră pe care este zugrăvit Sf. arhid. Stefan, tot dela bisserica de sub Pion.

Toate cele enumerate mai sus, sânt prezente, în starea arătată și rămassă în păstrarea me.

Cirăbucu, 1876, Aprilie 20

Nacealnicu, M. Teodosie Marcoci (în litere chirilice)

Am fost prezent la inventariere și am subscris.

Preot M. Gallinescu din Hangu

Am pipăit însumi toate Sf. obiecte și le-am cuprins în inventariu.

Cirăbucul, 1876 Apriliu 20

Nr. 101

Sub Protoiereu, C. Trifan

VIII¹

Em. Grigorovitză, în lucrarea sa „Schitul Cerebucului” — cum singur arată în subtitlul cărții: „povestire din trecutul Moldovei” — nu face o monografie istorică a numitului lăcaș, ci scrie o poveste fantastică...

Astfel, după o scurtă orientare în topografia și toponimia muntelui Ceahlăul, autorul afirmă că, depe stânca Detunata, s'a prăbușit, peste schitul care era dedesubt, în Noaptea Invierii a anului 1704, mari cantități de stânci, ghiață și zăpadă, astupând mica poeniță de sub Piciorul Sahastrului, în care sălășluia schitul și cei câțiva călugări plini de păcate.

Drumul până în fundul muntelui — la Piciorul Cerebucului — îl face, autorul, venind dela Hangu și trecând pe la mă-

1. București, 1908, pagini 160, format 16°. Edit. „Librăriei Naționale“.

năstirea Buhalnița, apoi, luând-o pe pâraul Izvorul Alb, pe ale cărui maluri șerpuia o cale ferată îngustă, venind din fundul muntelui și oprindu-se la un ferăstrău cu aburi de pe malul Bistriței.

Moș Nicoară, călăuza, îi dă toponimia locurilor : Panaghia, Detunata, Peștera Vulturului, Peștera lui Ghedeon, Groapa Sihaștrilor, Tabăra Vulturilor și Piatra Dochiei, pe a cărei cunoscută legendă o și reeditează în întregime.

În fundul pâraului Izvorul Alb, Nicoară îi arată niște ziduri ¹ vechi — tot ce-a mai rămas din biserica zidită după 1704, când cea veche fusese îngropată complet.

În continuare, autorul dă, după o pretinsă tradiție, înființarea schitului cu hramul Pogorirea Duhului Sfânt ², faptă la care-i făcut părtaș și Dragoș Vodă cu Doamna sa Maria!

Cronicele bisericești — scrie Grigorovitză — afirmă că la 1603, un sihastru cu numele de Silvestru ³ ar fi zidit pe urmele vechiului lăcaș, dela Dragoș Vodă, altul nou — cel distrus la 1704.

Autorul continuă apoi o lungă poveste de dragoste, al cărei sfârșit are loc pe coclaurii Ceahlăului. În această poveste fantastică, petrecută pe vremea lui Vasile Lupu ⁴, sunt amestecate o mulțime de personaje istorice : Timuș, Ruxandra, Craiul Vâlcu din Soroca, soția sa Smărăndița, fiica lor Panaghia, apoi Radu, Bahrin și Cerepuha piserul lui Timuș — care, mai tâziu, sub numele de Gheodeon, ajunge stareț la schitul Cerebuc, pe care-l înzestrează cu lucruri ce le avea furate de tovarășii Cazaci.

Pentru păcatele acestuia și ale altora, Dumnezeu i-a pedepsit amarnic, prăvălind — la 1704, în Noaptea Învierii — peste schitul înzestrat cu odoare furate de pe la mănăstirile și bisericile Moldovei — o avalanșă din vârful Ceahlăului. Iar călugării scăpați cu viață și oamenii din satele vecine, au reqlădit schitul în dreapta pâraului Izvorul Alb.

Astfel se termină frumoasa poveste a Cerebucului, plăsmuită de închipuirea lui Em. Grigorovitză...

CONSTANTIN TURCU

1. Poate o temelie de piatră — căci biserica fusese din lemn!

2. Acest hram e al schitului Pionul (sau Silvestru).

3. Acest călugăr legendar e întemeietorul schitului Silvestru (sau Pionul).

4. În adevăr, fratele lui Vasile Lupu, hatmanul Gheorghe, zidește la 1639, schitul Silvestru, dar nu schitul Sahastru...

DIN CARNETUL UNUI OFIȚER DE PE FRONT...

ÎNSEMĂRI

Marșul soldaților infanteriști, pare din depărtare, un șarpe ce se târăște pe câmpia rusească. Par'că un corp uriaș, își duce pe atâtea picioare marea inimă românească, spre bazinul Do-nețului.

Am luat-o deadreptul peste ogoare, lăsând la o parte dru-mul care forfotește de tot felul de dihănii motorizate.

Pământul pe care-l călcăm, este de o calitate așa de su-perioară, încât face impresia că este praf de cărbune, asemănător cu praful din brichetele ce se 'ntrebuințează la calorifere. Pro-priuzis, e un pământ de grădinărie; atât este de negru și gras. Dar să te păzească Dumnezeu pe timp de secetă, căci se trans-formă într'o pulbere neagră, extrem de fină, pe care vântul o ridică 'n sus, în adevărați nori de praf. Aceștia întunecă totul în calea unde sunt purtați.

Pe dealul din față, se zăresc niște acoperișuri roșii. Acolo vom poposi. Șarpele lung al coloanei, deodată se 'nsufletește și iată-ne ajunși la marginea satului bolșevic.

„Dar ce praznic o mai fi și ăsta?“, mă 'ntreb privind for-fota pestriță de femei și copii, cari se trag de mânecă, strigă vânturând tot felul de obiecte uzate, ca lăcate vechi, oglinzi sparte? Ba iată și câteva țărăbi cu semințe, un patefon ce nu funcționează, cărți ilustrale vechi și alte nimicuri, cu cari la noi în țară n'ai putea ieși la vânzare, oricât de prost negustor ai fi.

„S' trăiți Domnule Căpitan, — mă lămurește un sublocotenent mic cu ochii ageri — după atâta marș, am ajuns tocmai în timpurile primitive, când începutul negoțului se făcea cu schimburi în natură“.

Intr'adevăr, pentru două pachete de tutun, sublocotenentul, care o rupe puțin rusește, primește în brațe o coșcogeamite găină.

„Tutunul și chibriturile, grozav se întrebă, continuă el. D'apoi hainele... cine vrea să cumpere grâu, se duce treizecipatrzeci de km., îmbrăcat cu două rânduri de haine. Acolo lasă o haină și se întoarce cu-n sac de grâu“.

Intind și eu în bălăe de joc, două chibrite, unei fetișcane ce merge cu niște sticle de lapte. Dar aceasta, cu ochii speriați, ia chibritele și uitându-se furiș în dreapta și 'n stânga, pune o sticlă cu lapte jos și o ia la fugă, în râsul soldaților.

Astfel, trecem de așa numită piața a lor și regimentul intră într'un sat, în care toate casele par a fi ale cuiva dar și a nimănui, printr'o lipsă totală de garduri. E un fel de proprietate colectivă, fără haturi, fără dăspărțituri și numai casele înșirate pe marginea celor două străzi, arată că nu-i vorba de un singur stăpân.

Amândouă străzile-s pe două dealuri și se întâlnesc într'un unghi prin al cărui mijloc trece un pârâu. Casele se aseamănă și ele. Toate-s de cărămidă, acoperite cu țiglă roșie sau tablă, grosimea pereților vreo 35 cm.; un singur rând de geamuri cu obloane, un pridvor, mai multe camere, beci de cărămidă eșit în afară. Nu este casă fără floare de ficus, fără difuzor de radio și un fel de pătulașe în care pun mâncare pentru vrăbii. La difuzoare, nu au aparate de recepție, pentru a nu asculta alte posturi străine, în sat existând un singur aparat de recepție, care este legat cu difuzoarele din fiecare locuință și nu le dă voie să asculte, decât ce vrea stăpânirea și când vrea.

În această zonă, sobele-s mari și încălzesc, cu paie, deodată trei sau patru camere. Caracteristice sunt ștergarele ce încadrează fiecare tablou de pe perete.

Dar în oricare dintre aceste case ai intra, te lovește un miros greu de bălegar, de gunoi, căci grajdurile sunt în corpul clădirii, parcă puse anume, așa cum la noi se obișnuiește în jurul caselor, grădinițe cu flori, pentru parfumul lor. Bolșe-

vicul n'are deloc simțul curățeniei și adușmăria cu aceleași nări lacome și izul de bălegar ca și parfumul heliotropului. Nu degeaba soldații noștri îi numesc porci.

Nicăeri însă, n'am văzut mai mulți copii. Ies dela fiecare casă, ca ciupercile după ploaie. Îi vezi dela copilul în fașe, până pe la vreo 16 ani; parcă e tabloul cu scara vieții. Copiii mai mari se joacă cu mandolina sau ghitara, așa cum pe la noi se joacă fetițele cu păpușa.

Flăcăii de vreo 14-16 ani, numai în zdrențe, îi vezi cum se reazimă de zid și rânjind cu dinți ce n'au cunoscut vreodată spălatul, încep să cânte din gitară. Acești copii inconștienți, desrădăcinați sufletește într-o animalitate la fel cu a patrupe-delor, prezintă cel mai desgustător tablou de mizerie, la care privești cu revoltă și milă totodată. Chiar ascultând cântecele lor târăgănite, unele duioase, nu-ți poate trece altceva prin minte, decât că și animalelor le place muzica.

Femeile, deși cu chipurile muncite, par la fel a nu se sinchisi de nimic. Semințele de floarea soarelui, completează cadrul nepăsării slave, care așteaptă schimbările destinului mâncând semințe.

Fiecare soldat român, german sau italian, își dă seama de felul cum regimul bolșevic abrutizează sufletele.

Și dacă de pe pământul țării iubite, soldați ce încă nu cunosc deajuns Rusia, simt cum le geme sângele de revoltă, apoi odată ce-au pășit acel pământ fertil, dar stăpânit de bestii, nu-și mai pot stăpâni ura și numai gândul că acel puhoi tinde să năvălească spre miazăzi, toarnă oțel în brațe. Parcă aud pe un soldat din coloană, izbucnind, când am trecut pe lângă un cimitir cu stea roșie în loc de cruce :

„Să dea Dumnezeu, câți steli sânt pi ceri, atâți cimitiri să aveți, să nu mai rămâi unul din voi !”

Eu am carliruit într-o casă cu trei camere. În prima este o vacă, pentru că ea face atmosfera casei, în a doua stau copiii cocoșați pe cuptor și scuipe mereu coji de sămânță, în a treia stau eu cu ordonanța și încă doi soldați. Camerele între ele n'au ușă. Un ceas mare, tip rusesc, bate ca o toacă, înfrățind cele trei încăperi.

Noaptea se furișează tot mai grea, dar nu pot adormi. Scot o hartă, aprind lanterna de buzunar și jurîmprejurul ca-

merei, măsoară metrii cu pasul, kilometrii cu oboseala și sutele de kilometri cu harta. Îi aud și pe soldați sporovăind prin întineric :

— „Mă Mihai, mă ! Așa m'apucă un gădilici la degeti, ca atunci când umblam cu pușca după epuri. Să vie dihăniile la mine, mă ! Ptiu !...” și scuipă în palmă, frecându-și mâinile mulțumit.

— „Mergem noi peste ieli, badi să li scoatem din bârlog“...

— „Să chiuiți mă, ca hăitașii la vânătoare“ ; și viteazul soldat, nu se poate stăpâni și sloboate o înjurătură neaoș moldovenească.

— „Taci bă, că te-aude domnu' căpitan“, îl ghiontește unul.

Dar eu fac o cruce și gândul meu binecuvintează : „Să vă ajute Dumnezeu băeți, să ne ajute la toți...”

TANA MUGUREL

O SCRISOARE

Mamă,
De Paşti îndreaptă-ţi gândul şi la mine
Când ruga ta ferbinte ți-o îndrepți
Spre slava cerurilor senine
Unde Isus se 'nalță între drepti —
Şi las'o lacrimă pe-ascuns să cadă,
Din ochii dragi ce n'au să mă mai vadă.

Când toaca va suna de liturghie
Şi preoții cânta-or în altar
S'aprinzi şi pentru mine o făclie
In semn că am făcut şi eu un dar,
Şi să te rogi cu inima curată
Pentru viața mea îndurerată.

De-ai şti cum lupt cu neagra sărăcie
A sufletului meu nemângâiat...
De-ai şti cât de 'ntristată şi pustie
Mi-e inima de când m'am depărtat,
Ai înțelege ruga arzătoare :
„S'aprinzi şi pentru mine-o lumânare“.

Iar când vei sta de veghe înlăcrămată
Și-o fi de mine aminte să-ți aduci,
Gândește-te la suferința-mi toată
Și fă și pentru mine două cruci.
Nu tremura, că n'ai de ce să tremuri
Doar știi că omul este: „Rob sub vremuri“.

Apoi de Paști, când vor cânta cocoșii
Iar preoții lumina vor fi dat,
Când vor grăi prin glasul tău strămoșii
Rostind încet: „Hristos a Inviat“,
Mă pune 'n rândul datinei creștine,
Ciocnind un ou, mămucă, pentru mine.

GRIGORE ȘTIRBU

CÂTEVA DATE INEDITE DESPRE FAMILIA ȘI VIEȚA POETULUI VASILE ALECSANDRI

Cercetătorii de până acum ai vieții poetului dela Mircești n'au făcut prea multă lumină în ceea ce privește trecutul familiei Alecsandri; din această cauză mai sunt încă în circulație afirmațiile fanteziste sau de-a-dreptul calomniatoare lansate de unii și alți, fie din neștiință, fie din răutate.

V. Alecsandri, în „Suvenire din viața mea“, afirmă că „familia mea este originară din Veneția; pe timpul când această republică era în strălucire, un străbun al meu, om cu inimă îndrăzneată și cu spirit cavaleresc se puse cu a lui spadă în serviciul Țării, se căsătorii cu o Româncă și deveni obârșia familiei Alecsandri“.

El chiar credea în această romantică genealogie și aștepta — în zadar însă — cercetările în această direcție pe care le făcea prietenul său la Veneția, Al. Papadopol Calimah.

Evident poate nu avea de unde să știe trecutul familiei sale; tatăl său, vornicul Vasile Alecsandri, rămăsese orfan de tată la vârsta de un an sau doi. Mama lui, deasemenea, nu trăi mult; documentele nu ne-o arată. Crescut de rude sau poate chiar de străini, nu avea de unde să știe câtuși de puțin despre înaintașii săi. Și, apoi, ne întrebăm, câți astăzi își cunosc înaintașii mai în sus de bunici? Acest cult al strămoșilor este atât de neglijat în familiile noastre, încât am avut deseori ocazia să constat că unii nu știu cine au fost bunicii. Sunt împrejurări când, legitimi fiind, copiii ajungând mari, nu-și cunosc părinții sau familiile lor.

Lanțul genealogic pe care vrea să-l facă un cercetător¹ cu acel postelnic Alecsandri din timpul lui Ion Tomșa (1630, Muntenia) nu are nicio verigă documentară.

Candidând la domnie în 1859, adversarii pentru a-i șubrezi situația și a-l discredita, au scos un pamflet, anonim, de o evidentă factură jidovească, în care se spunea că s'ar trage dintr'un bunic jidov. Altul, de nație jidovească², a afirmat că Alecsandri a fost „fiul lui Isac, jidan din Triest“.

În 1892 se tipărește la Iași, cu o prefață analitică de Gh. Ghibănescu, manuscriptul găsit la familia Sion, intitulat pompos: „*Arhondologia Moldovii*“, a paharnicului Constantin Sion. Acest bătrân răutăcios și invidios arată³ că poetul nu s'ar trage din adevărata familie Alecsandri, ci dintr'un jidov botezat Mihalachi Botezatu „jidov din târgul boilor din Iași, care au trăit până pe timpul lui Ioan Sturza Vodă“ și că a fost „stolnic la Sf. Spiridon“.

Pot fi adevărate numai în ceea ce privește numele de botez al bunicului poetului, adică *Mihalachi* și că a fost funcționar la Sf. Spiridon din Iași.

Restul sunt invenții răutăcioase și pot fi luate în considerație tot atâta cât pot fi și datele istorice ale familiei Sion, alcătuite după documente falsificate de bătrânul paharnic, care vrea să pară un om cinstit. Am avut ocazia să văd originalele acestor documente falsificate cât și copiile lor la Arhivele Statului. Din alte cercetări am constatat că bătrânul paharnic nu erta pe nimeni cu care ar fi avut un cât de mic conflict și îndată își vărsa veninul în manuscriptul lui unde scria — necontrolat de nimeni — mahalagisme și calomnii la adresa familiei aceuia cu care avea ceva de împărțit.

În felul acesta credea că se răsbună. Pe acel Mihalachi Botezatu — pe care în zădar vroia regretatul profesor N. Iorga⁴ să-l scoată dacă a fost botezat măcar din altă nație decât cea jidovească, paharnicul îl face să trăiască până pe timpul lui Ioan Sandu Sturza Vodă (1822—1828), în timp ce tatăl poetului, vornicul Vasile Alecsandri, rămăsese fără tată încă din anul 1793, adevăratul Mihalachi Alecsandri murind la 1793.

1. Al. I. Dimitrescu, Despre V. Alecsandri, Buc. 1905.

2. Marco Canini, La verità sulla questione dell'Israeliti in Rumania.

3. Op. cit., p. 6-8.

4. N. Iorga, Istoria Lit. rom., veac. XIX, II, 50.

Insfârșit H. Sanielevici¹ susține afirmația paharnicului Sion bazându-se pe „tipul semitic” al poetului.

Mare dreptate are Elena Rădulescu-Pogoneanu când afirmă²: „Această stăruință în timpul din urmă, în presă, de a arăta pe Alecsandri ca fiind de origine evreiască, precum și pătimașa și nedemna campanie mai veche împotriva sa acuzându-l că a falsificat poeziile populare culese de el, par a fi o replică a iudaismului la antisemitismul marelui poet”.

Cercetări mai serioase asupra familiei poetului s’au făcut de către Sever Zotta, fostul director al Arhivelor Statului din Iași; dintr’o eroare de citit, *Mihalache Alecsandri*, bunicul poetului, devine *Mihalache Alecsandru*, (îi aruncat deasupra a fost citit u) eroare care pune un semn de întrebare dacă acesta face parte din familia Alecsandri.

De oarece acest lucru este foarte interesant pentru cercetările noastre, adică a ști precis cum l-a chemat pe bunicul lui Alecsandri, am cercetat atât „foaia calităților” din dosarele de cancelarie ale Arhivelor Statului, cât și Arhiva dela Sf. Spiridon și am constatat că pretutindeni bunicul poetului nu e scris decât *Mihalachi Alecsandri*. În foaia de calități a Arhivelor Statului terminația *dri* dela Vasile Alecsandri scris de aceeași mână, este la fel scrisă cu *dri* dela Mihalache Alecsandri.

Cercetând și alte condici și dosare am constatat că nici într’un loc nu am găsit Alecsandru³ ci numai Alecsandri. În luna Septemvrie 1783, tânărul Mihalachi Alecsandri, este primit în slujba de sameș la Epitropia Sf. Spiridon din Iași, în locul sameșului Enachi⁴, cu 40 lei pe lună; în 1784 Mihalache Alecsandri arendează dela Epitropie, pe lângă funcțiunea de sameș, venitul păhărniceii; din 1784—1785 o dughiană a Epitropiei

1. H. Sanielevici, *Literatură și știință*, Buc. 1930, p. 127.

2. Elena Rădulescu-Pogoneanu, *Vasile Alecsandri*, vol. I. Craiova, 1940, p. 11. nota 8.

3. La Iași a fost și familia Alecsandru; un *Iordachi Alecsandru* vtorî comis „în 1821 a fost în Basarabia și acolo s’a însurat sfătuit de neprieteni”; un *Grigore Alecsandru* sărdar era în slujba divanului la 1838 și era însurat cu fata banului Chirica; jîcnicerul *Apostol Alecsandru*, însurat cu Marla, are un copil *Nicolae Alecsandru* născut la Iași în 1836; nicăeri însă nu vedem legături de familie între aceștia și familia Alecsandri (Arhivele Statului Iași, Fond Mitropolie. Mărturii mitriceale 1836).

4. Arhiva Sf. Spiridon Iași, Sama epitropiei pe anii 1781—1823, Condica 2.

o ține un *Alecsandri vutcariul*, alături cu Nicola abageriul, Dima horelcariul. Acest *Alecsandri vutcariul*, nu mai apare în condica din 1785; bănuiesc să fi fost un bătrân, poate primul *Alecsandri* venit la Iași; dugheana lui o ia altul în 1785.

Mihalache Alecsandri, în anii următori, fiind tot sameș, cumpără când venitul păhărniceii, când Cotnarii, când Borșa. În această condică de câte ori l-am găsit, nu e scris decât *Mihalachi Alecsandri* și l-am găsit nu de două ori — cum s'a spus

[illegible]

Adresa de pe scrisoarea trimisă către „cinstit dumnealui Mihalache
Alecsandri cămăraș cu părintască dragoste la Iaș” 1792 Mai 8.

— ci de peste 14 ori. În 1791 venitul păhărniceii îl ia *Căpitanul Alecsandri*¹ cu 200 lei, iar în același an, Mihalachi Alecsandri² ține Borșa și era și sameș.

In anul 1790³, Mihalachi Alecsandri este „*Camaraș de*

1. Aceeași condică, fila 104.

2. Ibid., fila 104 verso.

3. Arhivele Statului Iași, Tr. 1788 op. 2039 dos. 241 fila 90 verso, 1790 „Hârtie din partea Episcopilor M-rei Sfântului Spiridon prin care dase cu bezmân lui *Mihalachi Alecsandri, biv cămărăș de izvoade*, 7 stânjini din lungul locului ce are M-rea dela Gheorghe Cătăreș ispravnic de aprozi în mahalaoa sârbească de unde au fost cișmea seacă”.

izvoade" și îndată i se dă și rangul de sulger. Moartea îl găsește în plină activitate; dela Septemvrie 1793 nu-l mai găsim. Socolile îi rămân foarte încurcate; unii recunosc datoriile față de raposat, alții nu, astfel că rămâne asupra casei sale o datorie de 10.008 lei¹.

Dar nu numai în Iași acest Mihalachi era cunoscut cu numele lui de Alecsandri. Într-o ladă cu hârtii dela Sf. Spiridon în Iași, pe care nu le-am dovedit să le caute pe toate din cauza murdăriei în care se găsesc, am găsit o scrisoare a egumenului Gherasim dela „Precista" din Roman, către „Cinstit dumisale Mihalache Alecsandri cămăraș, cu părințască dragoste" din anul 1792 Mai în 8. Scrisoarea începe cu: „Hristos anesti și cu părințască dragoste mă închin". Egumenul îi cere să caute „o scrisoare" a unor dugheni, scrisoare pe care o bănuia în arhiva Epitropiei. Rezultă că Mihalache Alecsandri era o persoană de mare încredere a epitropiei de vreme ce i se încredințase „izvoadele"² și totodată o persoană bine cunoscută.

Rămâne deci stabilit că acest Mihalache nu a purtat niciodată numele de Alecsandru, întrucât îl găsim în documente numai cu numele de Alecsandri.

Un document³ găsit în arhiva Mitropoliei de curând depusă spre păstrare la Arhivele Statului, ne ajută să precizăm acum și originea etnică a familiei Alecsandri. Iată documentul:

„Cu filasă plecăclune închinându-mă, sărut driapta blagoslovitoare Inalt Preasfinției Voastre. Având a trimite doi copii la corposul învățaturii din Petersburg, pe lângă alte documenturi și dovezi că sânt drepti fii ai mei și feciori de dvorent, care le-am și gătit, îmi mai cer și mitrică că eu sânt născut din părinți legiuți și pravoslavnici, și fiind dar născut în Moldova la orașul Eșii, la anul 1780 din părinți pravoslavnici, tatăl meu medelnicerul Alecsandru Alecsandri, de nație grec

1. Pentru această datorie se ia înapoi casei răposatului o parte din locul dat de danie de către Epitropie în 1794 Octombrie 26. (Arhiv. Stat Iași, Tr. 1788 op. 2039 dos. 241 fila 90 verso. act din 28 Oct. 1794).

2. O curioasă coincidență: Mihalachi Alecsandri a fost „camaraș de izvoade" la Sf. Spiridon, fiul său Vasile Alecsandri în 1849 „Arhivist al Statului" iar fiul acestuia, poetul Vasile Alecsandri, arhivist al Statului în 1850; trei generații de arhiviști.

3. Arhivele Statului Iași, mapa familiei Alecsandri.

și din legiuită soția sa Eleana, botezat de medelnicerul Iordache Pascal la biserica Sfântului prooroc Ilie, de preotul Vasile Mustea ce era duhovnic au cetit când m'au botezat. Pentru aceasta plecat rog pe înalt Preasfinția Voastră ca să porunciți

[illegible]

285. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ <

11. Exp. 11. 2

1787
 1788
 1789
 1790
 1791
 1792
 1793
 1794
 1795
 1796
 1797
 1798
 1799
 1800
 1801
 1802
 1803
 1804
 1805
 1806
 1807
 1808
 1809
 1810
 1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241

Scrisoarea lui Iordachi Alecsandri către Mitropolitul Moldovii
pentru a-i da un act de naștere. 1835.

la Consistorie de a mi să face metrica după forma ce să păstrează acolo și a să da Elencuții ca să mi-o trimată, rămânând cu toată supunerea a Inalt Preasfințitei Voastre fiu sufletesc și plecată slugă.

11 Martie
1835 Chişinău

Iordachi Alecsandri¹

1. Despre acest Iordachi Alecsandri vezi Sever Zotta. La centenarul lui Vasile Alecsandri, Iași, 1921, p. 49 și spișa dela urma acestui studiu. *Mitrica* s'a eliberat cu nr. 186 din 27 Mart 1835.

Deci acest Alecsandru Alecsandri, care în 1791 la Iași arenda venitul păhărniceii dela Sf. Spiridon, căpitanul, căsătorit cu Elena căpităneasa care la 1801 împărția averea fiilor săi printre care și acest Iordachi, era de nație grec. Legătura de rudenie a spatarului Vasile Alecsandri, tatăl poetului cu acesta se vede clar din documente, unde acesta este arătat ca „moș”¹ al spatarului, iar în altele spatarul Vasile Alecsandri era „nepot”² unei surori a lui, Catinca.

Ce rudă era tatăl spatarului Vasile Alecsandri cu acest Iordachi Alecsandri? Sion spune în Arhondologie că luase de soție pe sora acestuia și că apoi și-a schimbat și numele. Date evident greșite. Nu se cunoștea până acum soția acestui Mihalache Alecsandri. Intr'o condică³ a Mitropoliei „*pentru strângerea banilor la zidirea bisericii mari, 1833*”, spatarul Vasile Alecsandri este trecut cu suma de 500 lei. În pomelnic trece cu mâna lui;

„*Vil: Vasile Alecsandri, Elencu cu fii lor.*

Morți: Mhalache, Teodosica, Eleana, și tot niamul”.

Reiese că soția lui Mihalache era *Teodosica* iar Elena nu poate fi decât soția bunicului lui Alecsandru Alecsandri, căpităneasa Elencu Alecsandri. La împărțirea averii făcută în 1801 de căpităneasa Elencu Alecsandri sunt trecuți următorii fii:

Iordachi, Neculai, Mărioara, căsătorită cu *Cuza*, și *Costantin*; ar fi trebuit să fie trecută și această *Teodosică* dacă era soră cu Iordachi Alecsandri, căci ea trăia; la 1802, „*văduva Alecsandroaia*”³ — bărbatul ei murise la 1793 — se judeca cu biserica Sf. Ilie pentru un loc de lângă biserică. Această „*Alecsandroaie*”, bunica poetului, nu putea fi soră cu Iordachi întrucât nici un document nu o pomenesc. Rămâne deci că Mihalache Alecsandri a fost frate cu acest Iordache Alecsandri, fii ai celui Alecsandru Alecsandri căpitan, apoi medelnicer și al soției

1. Arhivele Statului Iași, Tr. 1765 op. 2014, dos. 918 fila 4: „Spatarul Vasile Alecsandri, vechil moșului său titularnic sovetnic Gheorghe Alecsandri”. Vezi și Sever Zotta, op. cit., p. 49-52.

2. Ibid., dosar litera A, 34; spatarul Vasile Alecsandri nepot Catincai Alecsandri, soră cu Iordachi Alecsandri.

3. Arhivele Statului Iași, Tr. 1788 dos, 1378. „Biserica Sf. Ilie cu megieși pentru un loc. Printre megieși era și „*văduva Alecsandroaia*” pe care o reprezintă într'un proces la 1854” fii spatarului Vasile Alecsandri anume Iancu și Vasile (poetul).

acestui Ileana; Mihalache murind la 1793, nu-l mai găsim trecut la împărțeala din 1801. Dealtfel numai așa ne putem explica, cum locul și casa lângă biserica Sf. Ilie, cumparate de Alecsandru Alecsandri, ajung—prin moștenire—la strănepoții acestuia: Iancu, și Vasile Alecsandri (poetul). Pentru a-și mări desigur moștenirea atât Mihalache cât și fratele Alecsandru mai cumpără loc tot pe ulița sârbească lângă biserica Sf. Ilie, unde își aveau așezarea părintească încă din 1780.

Venirea acestor Alecsandri la Iași se pare a fi din Galați; la 1783¹ „venitul Galaților“ de pe locul ce-l avea M-rea Sf. Spiridon danie și se descărca cherestea s'a dat unui Alecsandri, din Galați; în arhiva tribunalului Covurlui am găsit multe dosare privind pe diferiți Alecsandri din Galați² Mănăstirea Sf. Spiridon din Iași având locuri și diferite afaceri în Galați, le luau diferiți, printre care și membri din familia Alecsandri, dintre care unii au venit în Iași unde îi vedem tot timpul în legătură de afaceri cu Sf. Spiridon; și locul de casă și-l cumpără tot alături, pe ulița sârbească lângă biserica Sf. Ilie, foarte aproape de Sfântul Spiridon.

+ + +

Când s'a născut poetul Vasile Alecsandri? Chestiunea a fost discutată mult și nu s'a putut stabili o dată precisă în lipsa unui act de naștere. Pe lângă datele cunoscute, 1819 și 1821 o „mărturie de mitrică“ scoasă în 1835 dela Mitropolia Moldovei ne dă data de *14 Iunie 1818*; iată actul pe care l-am găsit printre hârtiile răzlețe depuse spre păstrare la Arhivele Statului.

1. Arhiva Sf. Spiridon, Sama Epitropiei, condica nr. 2, 1782—1823.

2. La 1837 un *Mane Alecsandri* (dos. 5 (1837); în același an *Hagi Enache Alecsandri* se judecă cu răzeșii din Oancea p. moșie (dos. 46/1838); același cumpără în 1838 niște pământ dela Vasile Caligari (dos. 47/1838); în 1839 *Hagi Smaranda* se judecă cu *Enache Alecsandri* pentru moștenire (dos. 46/1839); în 1840 *D. Alecsandri* se judecă pentru un loc (dos. 59/1840); în 1845 *Sultana soția răposatului Alecsandri* cu fiica sa *Tarsița* se judecă cu ginerele *Enache Hristea* (dos. 59/2845); *Vasile Alecsandri* se judecă la 1850 cu falitul *Neculai Teodoru* pentru avere (dos. 22/1850); *Iancu Alecsandri* are proces cu moșia *Foltești* (dos. 136/1856); *C. Negri* vinde în 1857 moșia *Mânjina* lui *Hristofor Alecsandri*; (dos. 31/1857; în 1859 *Iancu Alecsandri* vinde un loc (dos. 92/1858); în 1859 apare iarăși *Enache Alecsandri* (dos. 312/1859) *Ioan Alecsandri* la 1856 (dos. 99/1856); *Stamate Alecsandri* la 1851 cumpără un loc (dos. 8/1851); și vornicul *Vasile Alecsandri* cumpără la 1849 moșia *Chetrosul* (dos. 37/1849).

Mărturie de mitrică

Prin care se face știut duhovniceasca Decasterie a Mitropoliei Moldovii că după încredințarea ce s'au luat prin sprafcă, s'au aflat pentru dumnealui Vasile Alexandri că la anul 1818 luna Iunie 14 s'au născut în târgul Bacăului, din pravoslavnicii legiuiți săi părinți, dumnealui spatarul Vasile Alecsandri cu soția sa Elena născută Cozoni, căruia atunci prunc, lucrările sfântului botez în drept slăvitoarea noastră credință, după așezământurile sfintei și marea biserică a răsăritului, i s'au săvârșit de preotul Ioan dela biserica Precista din arătatul târg, la 22 a aceleiași luni Iunie, iar nași i-au fost moșul său, dumnealui Mihalachi Cozoni. Drept acela, spre încredințarea nașterii și a botezului în pravoslavie a numitului Vasile Alecsandri, fiind mai sus pomeniților săi părinți, i s'au dat această mitrică deasupra cu iscălitura Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovii și cavalier I. I. Veniamin, iar gios adeverită cu punerea peceții și cu iscăliturile členurilor acestii Dicasteii¹. 1835. Iulie 12, No. 333.

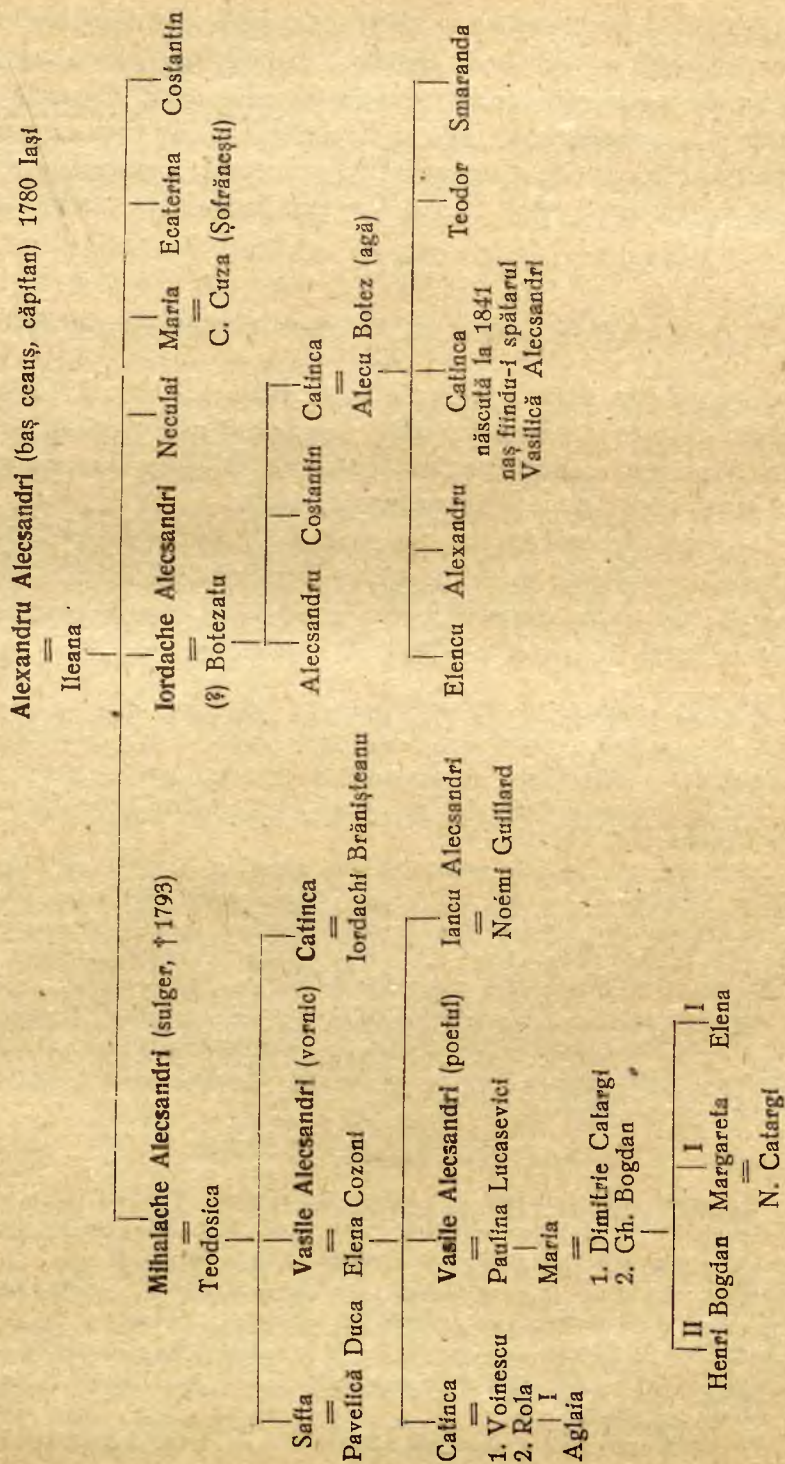
Pe dosul acestei hârtii este scris de tatăl său:

„Vasilică este născut la 14 Iunie 1818 în târgul Bacăului, botezat în lege pravoslavnică de preotul Ioan dela biserica numită Precista din Bacău ; iar nănaș i-au fost moșul să Mihalache Cozoni. Părinți : Spatarul Vasile Alecsandri, mama spătăreasa Elenco Alecsandri, născută Cozoni“.

La 12 Iulie 1836 Grigore Cuza scoate pentru nepotul său Neculai Docan o asemenea „mărturie de mitrică“, „spre a-i sluji la eczamenul ci ari a i să face întru primirea la Academia din Paris unde se află dus spre câștigarea învățăturii“.

Actul de mai sus i-a servit tânărului Vasilică Alecsandri la Paris în 1835. Dece acolo s'a înregistrat 1819 ? Nu cumva este o greșală ? Sau o modificare făcută cu vreun interes ? Susținem data de 14 Iunie 1818, pe care ne-o arată acest act eliberat de Mitropolia Moldovii „după încredințarea ce s'au luat din sprafca“ și credem mai mult în știința tatălui său despre nașterea copilului Vasilică, decât martorii care au servit la facerea unui act la 1873 la Tribunalul Bacău, care arată data

1. Arhivele Statului Iași, mapa familiei Alecsandri.

nașterii 1821. Acei care vor să se convingă de nesinceritatea actelor de naștere făcute cu martori, la căsătorii, să cerceteze dosarele de căsătorii și vor constata că atât mirii și mai ales miresele își micșorează vrâsta. Dealtfel legiuitorul a avut în vedere aceasta și actele de acest fel, menite a facilita căsătoria, nu mai sunt bune „decât a servi numai în caz de căsătorie”¹.

Din activitatea poetului ca „Arhivist al Statului“

Sever Zotta care a cercetat activitatea lui ca „Arhivist al Statului“, găsește că numai 5 acte a redactat poetul și că, din acestea, 3 privesc concediile lui, fapt care îl duce la concluzia că în acest post „poetul nu se simți bine“.

Decretul de numire nu l-a găsit Zotta în Arhivele Statului. Originalul se găsește astăzi în arhiva Fundației M. Kogălniceanu, București; de unde, împreună cu alte acte importante pentru cunoașterea vieții lui, le-a publicat A. Sacerdoțeanu².

1. Sever Zotta, op. cit., p. 3—7 stabilește data de 21 Iunie 1821; Elena Rădulescu Pogoneanu, op. cit., admite data de 14 Iunie; Gabriel Dragan, V. Alexandri, fără a aduce data noi, admite data de 1821.

2. A. Sacerdoțeanu, Inceputurile funcționărești ale lui Vasile Alecsandri, Arhiva Românească, VII, 331—340.

Înaintarea în rang dela comis deodată la spatar în 1841 se datorește calităților excepționale cu care era înzestrat tânărul poet, după cum arată raportul de recomandare pentru rang, Domnul voind cu aceasta „îndemnarea recomanduitului a spori în cele bune“. (Arhivele Statului, Tr. 1764, op. 2013, dos. 1183, fila 1311; f. 1316 clorna decretului de înaintare în rangul de spatar.

Rezoluție domnească: Postelnicia, în privire celor cuprinsă în această a-nafora și spre îndemnarea recomanduitului a spori în cele bune să miluește cu rangul de spatar, pentru care să va slobozi decretul cuvenit. În 31 Mai 1841. Mihai Sturza Voevod.

Prea Înălțate Doamne,

Cu privire atât a slujbei ce dumnealui comisul Vasile Alecsandri cu toată sânguința și destoinicia împlinește dela anul 1839 până astăzi șaf banilor scutelnicești și a pensiilor și înțanerea socotelilor în bună regulă, dar mai ales în privire că tânărul acesta și-au cheltuit o îndelungată vreme la șolile Parisului dela care s'au întors în Patria sa cu îndestulă știință în literatură și în alte epistimii, încât că după îndemnările sale au arătat și roduri priincioase Patriei sale și să nădăjduiesc și alte mai multi după îndeletnicirile la care necontenit jărtfește toată vremea cea sloboadă a sa.

Pe lângă care apoi și purtările sale decând au venit și pără acum fiind

În cercetările arhivistice oricând poți avea surprize și nicio dată nu putem da soluții definitive. Când arhivele noastre încă stau prin poduri și prin beciuri, neinventariate, altele uitate prin cine știe ce ladă de familie, multe pierdute definitiv, afirmațiile noastre trebuiesc făcute în limita datelor pe care ni le procură documentele găsite. Nu mai vorbesc de sutele de mii de dosare vechi din Arhivele Statului care așteaptă cercetătorii. Aici stă îngropat trecutul adevărat al Moldovei; aici stau „*actele publice administrative cât și giudecătorești și politice carele slujesc de temei legiutrilor și istoriei Țărei*” după cum se exprimă Alecsandri într'un „*Proiect pentru regularea Arhivei Statului*”; și fiindcă a venit vorba despre acest proiect, pot afirma că nu 5 acte a scris Alecsandri — dintre care trei privind concediile lui — ci mai multe¹ între care unele merită toată atenția și scot în relief vederile civilizate ale acestui om în ceea ce privește organizarea modernă a Arhivei Statului, pentru că aici este adunată arhiva care este o avere publică care merita cea mai de aproape îngrijire a cârmuirii“.

În primul rând poetul se îngrijește de localul care trebuie să adăpostească acest tezaur: „*Arhiva cere a fi așezată într'un local trainic, încăpător și ferit de toate prlmjdile ce i-ar putea aduce stricăciune, precum umezeala, colbăitul, focul și celelalte*”².

de toată lauda, gios iscălitul să găsești dator mărturisind neprihănire slujbli sale și celelalte a sale talenturi, neputându-le tăgădui, ea îndrăzneală a predstavlisi pe tânărul acesta, comisul Vasile Alecsandri și fiind că pentru singura numai jârfa vremii lor la învățături prin școlile țărilor străine, alți tineri de asămine, s'au socotit destoinicia de a câștiga cinuri și s'au dăruit cu niște asămine spre a lor mai multă înbărbătare și spre pildă și altora; apoi dumnealui comisul ar vrednici și pentru una ca aceasta și pentru slujba ce ocuparisăști la o înaintire de ce mai însămnătoare ca pentru o așa înbrățișare din partea ocârmuirii și dumisale comisului să să facă îndemn spre mai multă pe viitorime râvnă în slujbele și în dezvoltarea talenturilor sale în pritivința Patriei.

No. 3996
1841 Mai 28

A Înălțimei Voastre plecată slugă N. Suflu

1. Numai în dos. 1001 Tr. 1756 op. 4997 se găsesc 9 lucrări dintre care două scrise în întregime de Vasile Alecsandri; „proiectul pentru regularea Arhivei statului” pe trei pagini mari însoțit de un „general tablou de toate actele adunate în păstrarea Arhivei Statului dela 1832 până la 30 Oct. 1850”. În dos. 1023 Fr. 1756 op. III, 1922 iarăși este un raport al lui Alecsandri. Dacă s'ar căuta bine, s'ar ajunge la 100 de rapoarte dacă nu mai bine.

2. Arhivele Statului Iași, Tr. 1756 op. 1994 dos. 1001 f. 45.

Așezarea dosarelor și actelor îl preocupă în deosebi pentru „*lesnicioasa găstre după zilnicile trebuințe*“.

În proiect dă și soluționarea doleanțelor, arătând că a găsit un local la Frumoasa „casăle vechi domnești a lui Ghica Vodă“. Dar ca și mai înainte nu a fost ascultat. Sfatul hotărîse mutarea la Golîa, dar egumentul cu călugării de aici au fost mai puternici. Iată ce spune Alecsandri într'un raport scris în întregime de mîna lui la 3 Iulie 1850 :

Cînsitului Departament a Dreptății¹

Potrivit însărcinări pusă asupra-mi de către cînsitul departament a Dreptății, pentru căutarea unui local încăpător și sigur pentru cea mai mare parte a arhivei, am vizitat mănăstirile Cetățuia, Galata și Frumoasa și am descoperit în aceasta de pe urmă câteva bolți în vechiul palat a lui Ghica Vodă ; fiind însă că acest lăcaș domnesc au fost prefăcut de către călugări în șură și în găinărie, de neapărată trebuință este ca Departamentul lucrărilor publice să se însărcineze cu dregerea numitului fost palat și să se aducă în starea cuvenită unui local menit a cuprinde în sinul lui Documentele Țării. Subiscălitul cu tot respectul aduce aceasta la cunoștință cînsitului Departament a Dreptății și rămâne recunoscător egumenului Mănăstirei Golîa carele apărând baștele acestei mănăstiri de năvălirea actelor arhivei, le-au ferit tot odată și pe acestea de a fi închise în bolți umede, întunecoase, neîncăpătoare și menite din învechime a sluji de temniți pentru nebuni și de chilii pentru călugări.

Iași 3 Iulie 1850

V. Alecsandri

La 2 Octomvrie 1850, Alecsandri, se ocupă de rafturile necesare dosarelor. Într'un raport scris înrăși în întregime de el, arată că îi trebue „40 de rafturi pentru așezarea actelor ce stau înghesuîte pe jos și care sînt expuse la feliuri de stricăciuni“. El adaugă : „*cu toate acestea rapoartele arhivei au rămas fără nici un rezultat*“

La 15 Aprilie 1852 încă nu se rezolvase nimic din cele cerute de Alecsandri. Într'un raport din această dată întreabă din nou ce s'a făcut cu localul ; cere sfoară și plicuri pentru așezarea

1. Ibid. f. 77.

documentelor ca să nu „se amestece“. Nu ştim rezultatul. Desigur că această neînţelegere pentru „documentele Ţării“ l-a hotărît să plece din postul de „Arhivist Statului“, demisionând la 17 sau 22 Aprilie 1853.

Testamentul poetului. Dela Tribunalul Roman am adus pentru a fi păstrat cum se cuvine la Arhivele Statului, testamentul original al poetului. El a fost depus la 1 Octomvrie 1890 la Tribunalul Roman de soţia sa Paulina Alecsandri. Testamentul făcut la 20 Septemvrie 1886, la Mirceşti, are următorul cuprins :

*Testament*¹

„Eu subsemnatul Vasili Alecsandri, născut şi trăit în sfânta religie ortodoxă a lui Hristos, ajuns în maturitatea vieţii şi bucurându-mă de întregimea facultăţilor mele, iau următoarele dispoziţii în privirea averii ce posed astăzi, făcând acest testament de bună voia mea şi scriindu-l întreg eu însumi.

În urma căsătoriei fiicei mele Maria cu Dimitrie A. Catargi la 9 Octomvrie 1877 şi a înzestrării sale conform legii, dându-i moşia Borzeşti din judeţul Bacău (moşie de un venit egal cu al moşiei Mirceşti) precum şi un trusou de valoare de două mii de galbeni; în urma vânzării moşiei mele Patraşcani din acelaş judeţ al Bacăului, pentru plata de datorii dotale, astăzi averea mea se compune din moşia Mirceşti, aflătoare în plasa Moldovii din judeţul Roman şi de via dela Socola, comuna Bucium lângă Iaşi.

Las soţiei mele Paulina usufructul acestei moşii Mirceşti şi a pădurii de pe dânsa, precum şi acela al viei mele de la Socola, pe tot timpul cât va trăi, cu dreptul de a le cultiva însăşi sau de a le arenda, fără a fi supusă la nici o dare de seamă către nimine, de dispoziţiile ce va vroi să iee în privirea lor (fără însă de a le putea vinde sau a le înstrăina prin schimb).

Soţia mea va locui pe Mirceşti, de-i va cuveni sau în casele cele vechi sau în cele mai nouă şi va dispune de tot ce alcătuiesc gospodăria şi menajul lor, fără a fi răspunzătoare de degradările acaretelor, mobilelor, etc. fie parţiale, fie generale.

1. Arhivele Statului Iaşi, „Documente“ Pachet 166 nr. 6.

După săvârșirea din viață a soției mele Paulina, atât moșia Mircești cât și via dela Socola, vor rămâne, conform voinței mele, dreaptă proprietate a copiilor Mărgărita și Elena, născute din căsătoria fiicei mele Maria cu Dimitrie A. Catargi; însă dacă soția mea s'ar muta din viață înaintea epoei majorității ambelor copile, sus numita, mama lor, se va bucura până la acea epohă de uzufructul moșiei Mircești și al viei dela Socola.

Pun însărcinarea soției mele să îmbunătățească școala primară din Mircești, încurajând dezvoltarea învățăturilor folositoare și să inzestreze trei fete sărace din satul Mircești, dându-le câte una pereche boi și una vacă, fiecărei din ele. O rog, dacă va dispune de mijloace, să clădească o școală încăpătoare și să construiască pe piața satului de lângă casă o biserică mică (capelă), cu beciu boltit destinat rămășiților părinților mei și ale întregii mele familii. Pentru aceste clădiri precum și pentru meremetul caselor și acaretelor se va lua lemnul de construcție necesar din lunca de pe malul Siretului.

Las Academiei Române toate manuscrisurile mele.

Făcut, scris și subscris de mine în Mircești, astăzi douăzeci Septemvrie, una mie opt sute optzeci și șese (20 Sept. 1886).

V. Alecsandri

Notă

Urmașii lui Vasile Dimitriu, Gheorghe Dimitriu, a preotesei Balașa, a Mariei Surdoai, precum și dascălii Costantin și Iordachi cu urmașii lor — toți locuitori din satul Mircești — vor rămâne vecinici stăpâni pe locurile de casă, de grădină și pe pământurile dăruite de mine, după aplicarea legii rurale.

Dorința mea este ca moșia Mircești să nu se înstrăineze de familie și frumoasa Luncă de pe malul Siretului să nu se taie niciodată în mod de a fi desființată.

20 Sept. 1886
Mircești

V. Alecsandri

GH. UNGUREANU

LUI OCTAVIAN GOGA

Hotar nedrept s'a tras pe glia
Urmaşilor Daco-Romani
Şi tu, rămâi să duci solia
Reintregirii peste ani.

Ţi se 'mplinise visul vieţii
Dar după moarte ți-a fost dat —,
S'ascuţi iar sbuciumul tristeţii
Poporului tău subjugat.

Şi nu-i pământul peste tine
Să te oprească să n'auzi
Cum fraţii gem iar în suspine
Sub tirania celor cruzi.

Deasupra ta nu-i ţărnă-avară
Ci-i sufletul unui popor,
Care te strigă iar afară
Să-i cânţi durerile ce-l dor.

Tu, ne rămâi tot viu în racla
Ce te-a 'nghițit pentru vecii,
Fiindcă 'ntinzi din groapă facla
Ce luminează pe cei vii.

„Cu ochii tulburi” înspre Domnul
Îi spui durerea noastră Lui;
Și-i Ciucea 'n care-ți dormi tu somnul
Ierusalimul Neamului.

DUMITRU BACIU

ISIDOR GALL

Isidor Gall avea buzele groase, umede și veșnic întredeschise, lăsând să i se vadă dinții cenușii și rari. Părul creț, ochii bulbucăți și ascunși după sticlele groase ale ochelarilor și urechile clăpăuge. Gras, cu hainele slinoase și duhnind a naftă, pentru că era fiul băcanului Herșcu Sin Moişă Gall din colțul străzii „Isvoarele“ din Tg. Dorohoi.

Părinții lui au voit să-l facă doctor și l-au dat să învețe carte. Era elev la liceul Ghica Vodă din Dorohoi; avea 18 ani, și ajunsese în clasa cincea. Colegii lui îl trăgeau de zulufi, îl băteau cu bobârnace și-l compătimeau în bătaie de joc. Intr'o bună zi însă camarazii au fost surprinși de un fapt neașteptat. Isidor Gall se otrăvise.

— A băut tinctură de iod.

— Și dece, bre, dece?

— Dece, dece, s'a otrăvit! Se zice că din dragoste pentru Domnișoara Lizica Staicovici.

— Auziți, Isidor sentimental!

După câteva zile Gall și-a făcut apariția în clasă; era galben și moale ca o lămâie stoarsă, iar ochii îi erau injectați. A fost primit în aclamații și urale de bucurie, purtat pe brațe de triumf, compătimit cu glas tare și legănat de toată clasa.

Însă elevul Petrovici, din clasa a 8-a, voinic și bun prieten cu Lizica, a răbdat cât a răbdat, dar ieșindu-și din fire s'a repezit la Isidor care stătea umflat ca o cloșcă pe marginea unei bănci și l-a luat la bătaie.

— Na, ține, sentimentalule, să ții minte! Să te fi ucis deabinelea, căne cu ochelari, nu numai așa, negustorește, ca să compromiți fata.

Zilele treceau grele, din caleafară de grele și chinuitoare, pentru Isidor, căci la școală era batjocorit de colegi, acasă hulit de părinți și în suflet chinuit de dragostea care-i fripsese inima. Nemaiputând răbda această viață, Isidor și-a pus în gând să se omoare a doua oară, și de data aceasta, să moară deabinele. Într'o seară pe când toți ai casei dormeau, s'a furișat în cămară, a legat o funie de grindă, s'a suit pe un scaun și, tremurând, și-a puă juvățul în gât, apoi făcându-și vânt s'a lăsat cu toată greutatea trupului în gol. Totul s'a rostogolit și într'o durere cruntă, parcă i-au pocnit oasele pieptului; dar în aceeași clipă, vârful picioarelor s'a atins de pământ și astfel s'a oprit. Intins între grindă și podele, Isidor sbiera cât îl ținea gura, și sălta într'una ca o paiață caraghioasă, între teama de moarte și dorința de a fi salvat. Cu buzele mai umflate ca de obicei, cu ochii vineți, jucând când dintr'un picior, când în celălalt, Isidor a fost găsit de tatăl său. A doua zi, servitoarea lui Herșcu sin Moişă Gall, a umplut târgul de isprava lui Isidor și un alt val de ocări s'au abătut asupra lui. Colegii îl pictau în chip de spânzurat și-l botezaseră „Romeo din Cămară“.

Din pricina acestor întâmplări și pe deasupra tuturor suferințelor, Isidor s'a pomenit la sfârșitul anului, corigent la două obiecte. Iși dădea seama că nu mai are pentru ce trăi și s'a hotărât pentru a treia oară să ia drumul cel fără de înapoiere.

Într'o dimineață de Iulie, abătut și descompus, a apărut pe linia ferată tocmai dincolo de gară. Trebuia să sosească trenul de Botoșani. Era răcoare, aerul umed și proaspăt, iar soarele se furișa rumen printre crăcile de castan. Pufăind a lene și mișcându-se vioi, se arătă în zare, trenul. Isidor se trânti cu burta pe șine și lipit cu fața de pământ, încremeni.

Huruitul asurzitor se apropia prăpăstios, clătînând pământul. Apoi roțile de fier au trecut uriașe, scrâșnind înfiorător. Isidor simțise ferbințeala morții și era numai o apă.

Un fluierat lung, apoi trenul s'a oprit. Incet, capul cu ochelarii groși se mișcă ridicându-se speriat și uitându-se la matala neagră care se oprise pe linia de alături. Acarul schimbase macazul și trenul în loc să-și urmeze drumul peste spinarea lui

Isidor, a intrat pe linia a doua. Grăbit, cu ochii speriați, Isidor a luat-o la goană și ajuns acasă și-a făcut bagajele și s'a oprit la Iași în Târgul Cucului unde trăiește și azi vindecat pentru totdeauna de gândurile negre de altădată. Dar nu ca doctor, așa cum ar fi dorit-o bătrânul Herșcu Sin Moisă. Isidor Gall e „cumirsant di bumboane, rahat, zaharicale, ciuculată și delicatețuri“. Și poate e mai bine așa. Căci din dosul tejghelei, n'are cum zări dudu Lizici și nici nu are de înfruntat deșertăciunile lumii. Aici totu-i liniștit și fiecare an din viață e însemnat de sunetul metalic al dobândeii, lunecând veselă în saltar.

MIHAI CONSTANTINESCU

FLORIILE

Prin văzduh asvârl săgeți
Rândunelele,
Râd în umbra de scaeți
Viorelele.

Cântă 'n codrul plin de flori
Glasul cucului ;
Rar sloboade mătîșori
Creanga nucului.

Poftă le-a venit de sbor
Caradaștelor
Și purcede 'n iaz sobor
Lumea broaștelor.

Clopotele trag mereu
Că-i Duminecă,
Liniștea lui Dumnezeu
Ele spintecă.

Toate cântă, cântă dus
Cu Floriile ;
Numai pentru mine nu-s
Bucuriile.

Vara vine, eu rămân
Cu ninsorile.
Cu pustiile mă 'ngân
Și cu ciorile.

G. A. CÎZĂ

O BISERICĂ DIN IAȘI ZIDITĂ ÎN 30 DE ZILE

În Iunie 1672, Duca Vodă terminase zidirea mănăstirii Cetățuia, operă de reală valoare arhitectonică, comparabilă din toate punctele de vedere numai cu Trei Ierarhii. Potrivit obiceiurilor timpului, Duca Vodă și-a înzestrat ctitoria cu moșii, sate și alte venituri. Lângă Cetățuia se află însă mănăstirea Hlincea, ctitorie a Mariei, fiica lui Petru Vodă Șchiopul, și a soțului ei Zotu Țigara. Duca Vodă o făcu imediat metoh Cetățuei deși era închinată „la o mănăstire dela Rumele, la Andriano dela Argiro Castro“. Cronica continuă astfel expunerea acestui fapt: „...căci ânteiu era mănăstirea Hlincea a lor, și au luat-o Duca Vodă de au dat-o la mănăstirea sa la Cetățue, mai mult pentru moșii ce are prinprejur“¹. Fiind „aspru la fire“, cum îl caracterizează cronicarul², Duca Vodă n'a întâlnit nici o împotrivire din partea pământenilor când a făcut acest act. Însă călugării greci dela Sf. Mormânt aveau să se supere și să facă oarecare încurcături din care pricină Domnul a căutat să le dea o compensație. Incepu îndată zidirea mănăstirii „Sf. Ioan Zlătăust“ din Beilic, pe care a terminat-o în timp de 30 de zile. Însăși pisania bisericii ne arată aceasta. Ea, are următorul cuprins:

„Această sfântă mănăstire o au făcut Io Duca Voevod cu Doamna sa Anastasia, cu fiul său iubit Io Constantin Voevod, cu Doamna sa Maria, caria iaste hramul Sântu Ioană Zlatoustă,

1. M. Kogălniceanu, *Letopisețele Moldaviei etc.* ed. II, 1872, p. 24.

2. I. Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei, etc.* ed. A. Procopovici, p. 43.

vlto 7191 (1682) și s'au zidit în 30 zile"¹. Caracterele arhitectonice ale bisericei ne arată graba cu care a fost zidită. Planul e simplu, cu pronaos, naos și altar. Arcul despărțitor dintre naos și pronaos e foarte lat încât s'ar putea admite să fi fost un perete², care s'a dărâmat pentru a se mări interiorul bisericei. Avea un pridvor deschis cu patru stâlpi cu capitele dorice. Dintre aceștia, doi se mai văd și astăzi, ceilalți doi fiind în zidul unei încăperi adause. Mai târziu, probabil din cauză că acești stâlpi nu erau destul de rezistenți, li s'au adăugat, grosolan, un fel de contraforți, cu arcade, care susțin o cupolă a încăperei, construită în sec. XIX-lea.

Turnul e deasupra pridvorului și are o tainiță prin care „se poate pătrunde deasupra bolților”³.

Absidele apar în exterior ca o îngroșare a zidurilor⁴. Soclul e simplu și ferestrele au chenare cu ornamentația vremii.

Melchisedek⁵ și N. A. Bogdan⁶ au scris că la această biserică se păstra un tetraevanghelier slavon scris pe hârtie, având la început și sfârșit câte o filă de pergament. Data când a fost scris e 30 Iunie 1545⁷.

Ca odoare, această biserică a mai avut un epitrafir cusut cu fir de aur și argint, o nebederniță, un brâu cu care se încinge preotul, purtând data de 1768, etc.⁸.

Duca Vodă a zidit biserica pe locul unei biserici mai vechi, de lemn „pe temelie înaltă de piatră”, clădită de Ștefan Tomșa II⁹, deci înainte de sfârșitul domniei lui din 1623.

1. Această inscripție a fost publicată de N. Iorga, *Inscripții din Bisericile României*, t. I, București 1905, p. 131. N'a publicat-o însă complet deoarece se oprește la cifra 30, lăsând locul gol mai departe zicând că s'au zidit în Dechemvrie în loc de 30 de zile. Inscripția am controlat-o eu la fața locului și am văzut că are dreptate Melchisedek, care o citise corect (*Notițe istorice și arheologice*, București 1885, p. 258). Vezi și N. A. Bogdan, *Orașul Iași*, 1914, p. 220-221.

2. G. Balș, *Bisericile și mănăstirile moldovenești din veacurile XVII și XVIII*, București 1933, p. 209.

3. *Ibid.*

4. *Ibid.*

5. Melchisedek, *o. c.*

6. N. A. Bogdan, *o. c.* p. 221.

7. *Ibid.*

8. *Ibid.*

9. N. Costin, în *Letopisește etc.* II, p. 24.

Bisericii Sf. Ioan Gură de Aur, în anul 1937 i s'au făcut reparații radicale, însă nu s'a putut înlătura adaosul făcut înaintea pridvorului fiindcă aici se găsește mormântul vornicului Gh. Romalo, al Mariei Romalo, născută Rosetti, apoi a lui Alexandru, Ecaterinei și Pulcheriei Romalo.

În altarul bisericii, la proscomidie, se găsește un pomelnic grecesc, săpat în piatră, în care sunt pomeniți: „Io Eustratie Voevod, Ecaterina Doamna, Io Duca Voevod, Constantin Voevod, feciorul lui Duca Voevod, Io Ștefan voevod, fiul lui Radu Voevod (gînerele lui Duca Vodă), Ecaterina Doamna, Io Matei Voevod, Io Ștefan Voevod, Elina Doamna, Alexandra Doamna, Maria Doamna, Safta Doamna, Anastasia Doamna etc.¹.

În vechiul nostru oraș cu monumentele lui care ne arată deosebitul simț artistic al înaintașilor noștri și vechea tradiție culturală a țării, această biserică a lui Duca Vodă își are viața și factura ei proprie. Mărturisește mult obiceiurile când în Moldova, domnul, afară de Dumnezeu și sabia lui, nu recunoștea pe altcineva mai mare decât el. Era o viață din această a doua jumătate a sec. XVII, care urmând vechea tradiție bizantină, era aparent strălucitoare dar atât de nesigură!

Munca de zi și noapte, zbuciumul mașinelor și a sutelor de lucrători, zoriți, dintr'un capriciu domnesc s'o termine într'un timp așa de scurt, toate se citesc în cuvintele pisaniei: „și s'au zidit în 30 zile“.

Gândul rătăcitor în trecut, nu poate să-și dea seama de realitatea vieții petrecute, decât studiind și aceste măsuri, care de cele mai multe ori se ascunde ochilor neînțelegători.

N. GRIGORAȘ

1. N. Iorga, o. c. p. 132, vezi „Opinia“ din 8 August 1937.

VIAȚA LA IAȘI

A TREIA ȘEZĂTOARE A „CETĂȚII MOLDOVEI“

Duminică 18 Aprilie 1943

Am arătat deseori în însemnările noastre, inutilitatea turelor pustii ale izolării artistului. Căci acesta, prin însăși rostul lui, este al poporului din care face parte, în sânul căruia s'a născut și prin forțele căruia creiază.

Sub forme și în valori corespunzând puterii de realizare, el este obligat a înapoia națiunii care l-a născut, tot ce a luat din bogățiile ei: în aur melodios de poezie, în linii sobre de statue, în armonii de culori. Nu izolarea în bisericuțele întunecate de ambiții vane, unde, afară de laude reciproce, afară de cârteli fără rost, nu se poate realiza nimic. Prin puterea publicității, prin manifestații ocazionale, scriitorul, trebuie să țină o permanentă legătură cu publicul.

S'a înecat demult în amurgul vremurilor, figura de legendă a artistului izolat. Omul singuratec, cu trăsături palide, adus de spate, cu ochii arzând în para neantului, a murit. În locul lui, minunea eternă a prefacerii lucrurilor și oamenilor, a creiat un om nou, un artist nou, cu toată puterea sângelui lui svâcnind în inima cea mare și atotcuprinzătoare a națiunii din care face parte.

„Cetatea Moldovii“, este aproape unica grupare literară care a înțeles dela începuturile ei, acest imperativ: legătura cu publicul, prin șezători literare; ținute în principalele orașe în primul rând din Moldova, Basarabia și Bucovina și-apoi din restul țării.

Marele public cetitor, a răspuns chiar la prima șezătoare ținută la Iași, printr'o participare bogată; la fel, cea de a doua șezătoare, ținută în Botoșanii obârșiei lui Eminescu, a fost încununată cu o participare foarte selectă și foarte numeroasă.

Aceasta dovedește că publicul cetitor vrea să-și cunoască cât mai îndeaproape reprezentanții din câmpiile cele tainice ale artei.

Căci nu e totul în a scoate o tipăritură lunară, oricât de voluminoasă ar fi, oricât de mari dimensiuni ar avea. Șezătorile literare, sunt o mai reală verificare a sentimentelor și aprecierilor ce ți le păstrează publicul. Și aceasta a constatat-o scriitorul acestor rânduri, cu ocazia celei de a treia șezători a „Cetății Moldovei“, ținută la Iași, Duminică 18 Aprilie 1943, ora 11³⁰, în sala Teatrului Național.

Revista noastră a înțeles ca pe iângă colaboratorii mai mult sau mai puțin permanenți, să invite, spre a-și da concursul la aceste sărbători, valori din lumea cea frământată a scrisului. Și astfel, primul oaspe al nostru a fost d. Nichifor Crainic. Sâmbătă 17 Aprilie, orele 13³⁰, o pleiadă de intelectuali ieșeni: scriitori, avocați, profesori, în frunte cu d. prof. Gh. A. Cuza, întâmpinau în gara Iași pe d. Nichifor Crainic.

Cu toată vacanța care începuse, un public numeros alcătuit din cei mai aleși reprezentanți ai culturii ieșene, au ținut să participe la manifestarea revistei noastre.

Înainte de a trece la cetirea conferinței d-sale „*Transfigurarea românismului*“ d. Nichifor Crainic și-a manifestat, prin cuvinte de caldă și binemeritată măgulire, bucuria pentru duhul de viață nouă care animă bătrâna cetate de Scaun a Moldovei, pentru începutul de renaștere culturală a Iașului, datorită „Cetății Moldovei“, mulțumind d-lui prof. Gh. A. Cuza pentru organizarea ciclului de șezători literare“.

„Urmăresc cu vie satisfacție, a spus d-sa, activitatea culturală a profesorului Gh. A. Cuza, în dubla lui calitate: de poet, de un surprinzător talent și de animator al mișcării literare bazată pe principiul spiritual autohton“.

După aplauzele îndelungi care au salutat această introducere a urmat conferința din care reproducem punctele esențiale:

„...Prin transfigurarea românismului vrem să înțelegem schimbarea la față a poporului nostru sub puterea luminii dumnezeiești a creștinismului. Dar tocmai aici stă greutatea temei pe care ne-am popos-o. Căci transfigurarea presupune un moment anterior, când aspectul românismului ar fi fost altul decât cel creștin cu care să le putem compara. Există popoare a căror istorie are amândouă aceste înfățișări ceea ce le dă puțința de a cântări starea lor de barbarie naturală cu transformarea lor după intrarea în creștinism și de a urmări cu oarecare precizie sporul de bine lucrat în personalitatea lor de puterea credinței în Isus Hristos. Există deasemenea popoare decăzute din creștinism, la care se poate vorbi de o schimbare la față în sensul unei desfigurări sau a unei caricaturizări a ceea ce erau mai înainte“.

„Istoria poporului român nu ne oferă vreun moment de barbarie păgână anterior încreștinării lui, cu care l-am putea compara după intrarea în Biserică, precum nu ne oferă, — slavă Domnului! — nici un moment de decădere categorică din creștinism“.

Conferențiarul stabilește o strânsă corelație între cuvântul „lege“ și termenul teologic de *teantropie*, ca punctul de plecare a straniei împletiri dintre concepția religioasă și cea laică a poporului român.

Cu impresionant spirit de analiză, cu un vast tezaur de cunoștințe și

în deosebi cu o avântată exprimare literară, d. Crainic alcătuește șirul strâns al argumentelor culese din trecutul sau din specificul nostru național pentru a-și exemplifica tema. Și observăm :

„Ca flacăra pâlpâindă pe comorile ascunse în adânc, din sufletul istoriei noastre străbate rumeneala unui har ceresc ce infrumusețează fața românismului. Revărsarea lui în eroism și milostenie, desăvârșind măsura umanului tocmai în politică unde de regulă omul se arată mai crâncen și mai hain, nu poate fi datorit decât acelei colaborări teandrice prin care se transfigurează natura existenței pământești.

„Strămoșii noștri, e adevărat, n'au gândit creștinismul, ci l-au trăit, căci în ochii lor el e un principiu de viață, iar nu cadavru filosofic pentru disejecțiile judecății critice. Iar a trăi creștinismul e ceea ce primează peste toate elucubrațiile cugetării omenești. Din trecutul nostru nu cunoaștem nici un caz când un Român să se fi simțit nenorocit că l-ar fi sufocat metafizica ortodoxă și l-ar fi stăvilit să cugete personal. Dar închipuți-vă că diavolul l-ar fi împuns pe unul în creier să croiască el o metafizică mai bună decât cea ortodoxă“.

Referindu-ne la această atitudine luată de d. Lucian Blaga față de ortodoxie, N. Crainic spune :

„Lucian Blaga preconizează o metafizică elaborată din superstițiile folklorice, din miturile indiene și din ereziile creștine, toate elemente anti-ortodoxe. Dar aceasta n'ar fi decât o metafizică a babelor vrăjitoare sau un galimatias crișnamurtic, cum e teosofia. Criteriul, pe care îl stabilește dânsul pentru o filosofie românească e prea simplu și prea insuficient. Căci nu ajunge să iei o identitate etnică și să emiți o trăsnaie originală ca Marele Anonim, pentru a face filosofie autohtonă. O filosofie românească trebuie să fie cât de cât *reprezentativă* măcar pentru o lature a sufletului românesc“.

În concluzie d. Crainic spune :

„Ce putere are metafizica Bisericii, care a străluminat viața noastră istorică, această metafizică ortodoxă condamnată la moarte de filosofi cari râvnesc o faimă de anticriști, ne-o spune noua încordare a poporului român, ridicat iarăși șă-și apere ființa în numele lui Dumnezeu. În jurul nostru s'a prăbușit Polonia, și nenorociții ei au găsit aici adăpost, pe care l-au cunoscut din veac pribegii și umiliții Răsăritului. În jurul nostru s'a desființat Cehoslovacia, dar România nu s'a luat la întrecere cu necroforii, cari abia au așteptat îngroparea ca să prade mortul. În jurul nostru s'a dărâmat Jugoslavia, dar România nu figurează printre cei cari l-au sfâșiat trupul. Avem interese naționale și într-o parte și în cealaltă. Și totuși, cavalerismul, stânjeneala morală și compătimirea ne-au impus o rezezvă, ce nu seamănă cu a niciunui alt popor, izvorită din adâncul inimii noastre creștine. Noi Românii nu adulmecăm beneficiile ce au fost îmbrobonate de sudoarea sângelui, dar ne găsim totdeauna unde sacrificiile cele mai grele s'aduc pentru un pic de dreptate în această lume. Precum odinioară ne-am ivit în largul ecumenic cu Mircea cel Bătrân, în cruciada contra mahomedanismului, tot așa luptăm azi încordați în cruciada europeană împotriva păgânismului sovietic. E destinul nostru dela Dumnezeu cu dreptatea, după care înseamnă acest popor, să n'o cucerim în numele egoismului și al orgoliului

național ci în numele jertfelor aduse pentru sfintele idealuri ale lumii creștine“.

În partea a doua a programului au cetit din operele lor, domnii : Gh. A. Cuza, N. Cârțu, Corneliu Dabija, D. Florea-Rariște, D. Iov, George Lesnea și Petre Stati.

D-l *Gh. A. Cuza*, subtil dăltuitor al formelor cântătoare și pretențioase ale sonetului, ne-a răsplătit din plin cu lecturi din penultimul d-sale volum de Sonete : Ciclul închinat „Mănăstirii Neamțu“, apoi „Iașul moare“, „Mutatio rerum“, „Orașul natal“, subiectele aproape toate alese din frământările trecutului, grele de frumusețea plină de nelinește a unei lumi scufundată în negura cea adâncă a timpului.

Îndelungi și binemeritate aplauze au răsplătit lectura poetului Gh. A. Cuza.

D-l *Gh. N. Cârțu*, a desprins din volumul d-sale „Bălăcenii“ povestirea „Pe căile primăverii“, amintire din viața copilăriei, duioasă și plină de soare.

D-l *Corneliu Dabija* a recitat două poezii inedite : „Inoptare“ și „Cântec de veghe“, ambele fiind la înălțimea talentului d-sale.

O notă aparte prin gingășia lor, au însemnat versurile de dragoste ale d-lui *D. Florea-Rariște*. Și mai aparte priu nota ei patriotică a fost poezia d-sale „Bucovina“, deplângând sorții preafrumoasei Țări a Fagilor, sfâșiată de ghiarele hrăpărețe ale străinilor.

D-l *D. Iov* s'a prezentat, ca și la șezătorile anterioare cu evocări ale aceleleași Basarabii, atât de scumpă inimii d-sale, „Covor basarabean“ (cea mai bună poezie a d-lui D. Iov) a fost îndelung aplaudată pentru fiecare bogăție de flori și fire scumpe din care a țesut-o talentul autorului.

„Cerdacul meu dela Soroca“, „La Ciucea plânge Goga în mormânt“, sunt alte două poezii recitate de d. D. Iov.

A urmat d. *George Lesnea* cu „Legenda plopului spre Baccisarai“ și „Isus“, cea din urmă pătrunsă de un zgudultor dramatism.

E de prisos să amintim aplauzele cu care a fost răsplătită lectura răsfațatului poet ieșan, George Lesnea.

D-i *Petre Stati* a recitat cel din urmă, poezii de acea gingășie caracteristică autorului „Licăriri de Stele“ și „Arcadelor peste veac...“

* * *

Șezătoarea a luat sfârșit la orele 13⁰ când d. prof. Gh. Cuza, spre cinstirea ospetiei d-lui Nichifor Crainic, a dat la locuința d-sale o masă prietenească la care au participat : I. P. S. S. Irineu, Mitropolitul Moldovei, d. Nichifor Crainic, Ing. I. Gigurtu, Prof. M. David, rectorul universității „Cuza Vodă“, dr. von Malotke, consulul Germaniei, preot prof. univ. Val. Iordăchescu, Roman Simionescu, rectorul Academiei de Arte Frumoase, d. D. Iov, directorul naționalului ieșan, av. T. Frangulea, Rudolf Suțu, directorul ziarului „Evenimentul“, George Stati, directorul ziarului „Prutul“, George Lesnea, Petre Stati, Tudor Călin, societar al Teatrului Național, D. Florea-Rariște, prof. Gh. N. Cârțu, Corneliu Dabija, pictor Const. Agafiței, custodele Pinacotecii, Adrian Pascu, directorul ziarului „Moldova“ și Eusebiu Camilar.

Seara la orele 8, d. Nichifor Crainic a fost condus la gară de către membrii grupării „Cetatea Moldovei” și prietenii ei apropiați, și astfel ziua de 18 Aprilie care a însemnat pentru cultura ieșană un eveniment, a luat sfârșit. Însă evenimentul acesta s'a însemnat adânc în viața intelectuală a Iașului nostru, părăsit în ultimul timp de oameni care, fiindcă n'avea cine să le mai sune din zurgălăii laudelor exagerate, și-au luat tălpășița spre Sodoma de pe cheiurile Dâmboviței, la vânătoare de glorie ușoare lăsând sufletul urbei de obârșie să se pustiască tot mai mult.

Însă, morile istoriei umblă pururi... Proectat ca un steag multicolor pe fața cetății voievodale, stă evenimentul cultural din ziua de Duminică 18 Aprilie 1943.

EUSEBIU CAMILAR

CRONICA EXTERNA

RĂZBOIUL SUBMARIN ȘI IPOTEZA CELUI DE AL DOILEA FRONT

Este deajuns de cunoscută dorința arzătoare a Sovietelor și cererea lor repetată făcută Anglo-Americanilor de a crea un al doilea front în Europa, menit să împartă armatele germane în două și să ușureze armatele bolșevice de loviturile extraordinare pe care le primesc și care vor duce la descompunerea și nimicirea lor.

Pentru a le arunca praf în ochii bolșevicilor, și poate spre a-și da seama de puterea defensivă germană pe coasta Atlanticului, Englezii au încercat o debarcare și formarea unui cap de pod, cu un efectiv de 3 divizii, la Dieppe, în vara trecută. Trupele de debarcare au fost transportate cu vase speciale și au fost înzestrate cu un material de război special construit în vederea debarcării... Se cunoaște rezultatul dezastruos al încercării britanice fără a mai insista aici.

Dar cu toată experiența nenorocită dela Dieppe, Sovieticii n'au încetat să ceară aliaților lor, crearea celui de al doilea front, după cum nu lipsesc foarte multe glasuri atât în Anglia cât și în Statele Unite, care se fac ecoul bolșevicilor.

Crearea unui al doilea front în Europa este în strânsă legătură cu problema tonajului și transporturilor pe mare ale aliaților Anglo-Saxoni. Marea Britanie fiind o țară insulară și maritimă, iar legătura între metropolă și colonii făcându-se numai pe calea apei, desigur că toată viața ei depinde de comerțul pe apă și de aprovizionările ce le poate face pe calea apei, atât în timp de pace, dar mai ales în vreme de război. Dar nu numai atât. Datorită poziției sale geografice, imperiul britanic este nevoit să facă un război pe linii exterioare, iar diferitele fronturi sunt foarte îndepărtate de metropolă. Aceste fronturi trebuiesc neconținut aprovizionate pe calea apei

cu arme, muniții, materiale de război de tot felul, alimente și trupe proaspete de înlocuire.

Având în vedere poziția ei geografică, Anglia a căutat încă de acum două veacuri să-și asigure dominația asupra mărilor, construindu-și o flotă puternică de război, cu care a răpus pe toți rivalii de pe continent (Spaniolii, Portughezii, Olandezii) și asigurându-și baze navale și puncte de sprijin dealungul principalelor drumuri maritime (Gibraltar, Malta, Cipru, Suez, Aden, Capetown, Singapore, Hong-Kong, — aceste două din urmă fiind ocupate acum de Japoneji).

Deasemeni, Anglia și-a construit o flotă comercială — cea mai mare din lume — capabilă să deservească toate căile de comunicație și de legătură între metropolă și coloniile îndepărtate.

În asemenea condiții, de sigur că, în cazul unui război al Angliei cu vreo putere continentală, aceasta din urmă era dinainte destinată înfrângerii și sufocării pe calea apei, deoarece, niciun stat european n'a putut să-și construiască o flotă de război care să se măsoare cu flota engleză, și în al doilea loc, deoarece Anglia, dominând mările, întrebuița, dela început, arma foarte perfidă a blocadei economice împotriva adversarului — armă care duce la înfometarea întregii populații, nu numai a luptătorilor dela front.

Având în vedere experiențele trecutului război mondial (1914—1918), când blocada engleză asupra Puterilor Centrale, a dat roade, Germania național-socialistă a găsit mijlocul de luptă împotriva supremației navale anglo-saxone, alăturând în același timp și efectele blocadei, prin punerea în valoare a tuturor bogățiilor continentului și mai cu seamă a Ucrainei. Arma principală de luptă împotriva flotei anglo-americane, nu numai a celei de război, dar mai cu seamă împotriva flotei comerciale, este submarinul. El a fost folosit pe scară destul de întinsă și în războiul trecut, dar abia în războiul actual știința și tehnica germană i-au adus perfecționări mari, făcându-l capabil să lupte la mari depărtări, deci mărindu-i raza de acțiune.

Războiul submarin al Puterilor Axei are ca principal obiectiv nimicirea flotei comerciale anglo-americane, spre a pune Puterile Occidentale în situația de a nu se mai putea aproviziona la ele acasă cu alimente și materii prime necesare industriei de război, precum și de a împiedeca transporturile de arme, materiale de război, alimente și combustibil lichid pentru tancuri și avioane.

Germania dispune de nenumărate baze de pe toată coasta Atlanticului, foarte bine protejate față de orice atac inamic. Șantierelor navale germane construiesc neconținut submarine în serie, iar echipajele sunt din ce în ce mai bine instruite. Tehnica germană a mai inventat un tip de submarin-cisternă, menit să aprovizioneze submarinele combatante în largul oceanelor cu combustibil, cu alimente și chiar cu medicamente pentru echipaje.

Aceste submarine, care sunt adevărate baze flotante de aprovizionare, au mărit considerabil puterea de luptă a escadrelor de submarine combatante, fiindcă le scutește, în bună parte, de pierderea de timp făcută cu întoarcerea la baza de plecare și cu plecarea din nou în misiune.

Pe lângă toate acestea, comandamentul suprem al flotei submarine germane a inventat o nouă tactică de luptă navală, care constă în atacuri repetate și masive, nu izolate, din partea unor grupuri mari de submarine, pe care Englezii le-au numit „haitele lupilor de mare cenușii”, împotriva convoaielor de aprovizionare anglo-americane.

Rezultatele de până acum ale războiului submarin sunt cu adevărat uluitoare. Cifra scufundărilor de vase comerciale și de transport, de către forțele Pactului Tripartit, dela începutul războiului până azi, s'a ridicat la aproape 30 milioane tone, dintre care numai arma submarină și aviația germană au scufundat 26 de milioane.

Tonajul global la începutul războiului, în 1939, al flotelor comerciale anglo-saxone în care era cuprins și tonajul țărilor neutre, se ridica la aproximativ 55 milioane tone, dintre care 22 milioane aparțineau Mării Britanii și Dominioanelor, 6 milioane capturate dela statele neutre, 12 milioane ale Statelor Unite și restul aparținând celorlalte state neutre.

Până în prezent, șantierele anglo-mericane au construit, dela începutul războiului, aproximativ 8 milioane tone vase noi, ceea ce înseamnă că un tonaj net de 22 milioane tone, trimis la fundul mării stă înscris în deficitul puterilor democratice. Tonajul mijlociu scufundat de submarine a crescut vertiginos în fiecare an (în 1939, 128.000 tone pe lună; în 1940, 206.000 tone; în 1941, 281.000 tone și în 1942, 633.000 tone) și desigur că el va crește în 1943 și mai mult, având în vedere extraordinarele performanțe ale submarinelor germane în ultimele luni.

Problema tonajului a devenit în Anglia o problemă de viață sau de moarte — și sunt foarte numeroase glasurile, atât între politicieni, cât și între experții militari și navali engleji, care cred că Anglia poate pierde războiul dacă nu va putea rezolva în scurt timp criza tonajului și dacă aliații nu vor găsi un mijloc eficace de luptă împotriva submarinelor.

Ședințele speciale ale Parlamentului britanic — secrete sau publice — destinate special acestei chestiuni capitale, cât și numeroasele conferințe interaliatate, n'au rezolvat până acum nimic, iar submarinele continuă să facă ravagii în flota de transport anglo-saxonă.

În asemenea condiții, realizarea unui al doilea front în Europa este aproape cu totul iluzorie. Crearea acestui al doilea front depinde în primul rând de transportul, deodată, a unei armate numeroase, înzestrată cu toate uneltele de război moderne și cu rezerve suficiente de alimente, muniții și carburanți — spre a fi în măsură să formeze din primul moment un cap de pod pe coastă, pe care să-l mențină și să-l lărgască.

După calculele experților navali și militari, în războiul actual, pentru un soldat debarcat e nevoie să se debarce concomitent, 9 tone de materiale (arme, muniții, etc.), adică de trei ori mai mult decât în războiul mondial trecut, din pricina dezvoltării tehnice a războiului modern și a înțrebuințării pe o scară foarte întinsă a blindatelor și motorizatorilor. Prin urmare pentru, o armată de 100.000 oameni, trebuiesc transportate concomitent 900.000 tone de materiale de tot felul, pentru care e nevoie de o flotă de transport colosal de mare, care să fie protejată contra submarinelor și aviației de o flotă de război corespunzătoare.

Dar să presupunem că acea armată de 100.000 de oameni a fost transportată fără pierderi pe apă și s'a apropiat de țărm; debarcarea ei este foarte problematică, având în vedere extraordinarele fortificații construite de Germani pe toată coasta Atlanticului.

În sfârșit, chiar dacă am presupune că 100.000 de oameni ar putea fi debarcați într'un punct, soarta lor poate deveni din primul moment foarte tragică — așa cum s'a întâmplat cu corpul expediționar englez debarcat în Norvegia la Andalsnes — deoarece o armată de 100.000 de oameni în războiul modern de mișcare, poate cu ușurință să fie nimicită în câteva zile, dacă nu i se pot aduce întăriri suficiente în oameni și nu se pot face aprovizionări pe calea apei.

Sunt unii care dau ca argument pentru puțința formării unui al doilea front în Europa, debarcarea americană în Africa de Nord franceză. Nu trebuie să uităm, însă, că această debarcare a fost înlesnită de dezidenții și trădătorii francezi, iar armata americană debarcată n'a întâlnit niciun glonte de armă la operațiunile de debarcare pe coastele apusene ale Africii.

Europa nu are a se teme de o invazie anglo-saxonă pe continent, având în vedere cele expuse mai sus.

Submarinele Axei stau la pândă, iar Europa devine tot mai mult o cetate inexpugnabilă din punct de vedere militar și o cetate spirituală din ce în ce mai unită.

DIMITRIE GHERASIM

CRONICA IUDAICĂ

LEGISLAȚIA ANTIJUDAICĂ DIN BULGARIA

Este titlul sub care revista „Serviciul Mondial” din Frankfurt pe Mein (an. 3 nr. 22, 15 Nov. 1942, pg. 222 urm.), publică un documentat articol asupra problemei jidovești din Bulgaria, cu datele referitoare la soluțiile aduse până la sfârșitul anului trecut.

Pentru privirea de ansamblu ce ni-o dă articolul, ne permitem să-l publicăm în întregimea lui:

„Actualmente trăiesc în Bulgaria (inclusiv teritoriile noi ocupate) circa 65.000 de jidovi, pe când populația totală a țării numără mai bine de 8.000.000 de locuitori. Dintre toate țările sud-est europene, Bulgaria are deci proporțional cei mai puțini jidovi și totuși problema jidovească — datorită pozițiilor dominante pe care le-au dobândit jidovii în această țară — a devenit din ce în ce mai acută, astfel încât chiar și guvernul bulgar s'a văzut nevoit să pășească la legiferarea unor măsuri împotriva jidovilor.

Din cele ce le înșirăm mai jos reiese cât de puternice erau pozițiile jidovilor din Bulgaria.

În comerțul Bulgariei cu străinătatea, participarea jidovilor era de 56,27 la sută. Astfel exportul pieilor se afla pe mâni jidovești în proporția de 66 la sută, manufacturi 72 la sută, galanterii 70 la sută, comerțul cu sticla 97 la sută și comerțul cu pălării 54 la sută. Asigurările jidovești se urcau la 33 la sută; industria textilă la 44 și cea a tutunului la 60,7 la sută, iar la bursa de valori participarea jidovilor era 80 la sută.

Comerțul „en detail” cu încălțăminte, stofe, haine gata, mărunțișuri, lingerie, articole de lână, diferite unelte și articole de fier, parfumerii etc., se găsea aproape în întregime în mâni jidovești. Din 280 de comercianți

exportatori, 102 erau jidovi și nu mai puțini de 600 dintre cei 1298 de comercianți importatori.

Pe cele patru artere comerciale ale Sofiei sunt 399 prăvălii dintre care 244 erau jidovești.

Dintre jidovi care se află în Bulgaria, aproximativ 98 la sută trăiesc la orașe unde formează cam 4,5% din totalul populației. În unele orașe mai mici procentul jidovilor ajunge chiar la 6,5% din totalul populației, iar în Sofia, tot al zecelea locuitor e jidov.

Elementul jidovesc exercita asupra populației, sub orice raport, o influență nefastă. La aceasta se mai adaugă faptul că jidovimea din Bulgaria ca și în toate celelalte țări prietene Axei, desfășura încă dela începutul războiului o activitate potrivnică intereselor țării, punându-și toate puterile în serviciul propagandei engleze împotriva puterilor Axei. Și în Bulgaria tot jidovii au fost aceia care s'au dat la o propagandă subversivă îndreptată împotriva stăpânirii. În felul acesta ei strecurau neliniștea în sânul populației, fiind astfel o adevărată primejdie pentru țară.

Guvernul bulgar care și-a dat seama de cu bună vreme de aceste uneltiri dușmănoase care prejudiciuau însăși ființa statului, a tras concluziile cuvenite din atitudinea jidovilor și a pășit la legiferarea unor măsuri de apărare împotriva lor.

Proiectul de lege pentru ocrotirea națiunii care a fost adus în discuția Sbraniei la 15 Ianuarie 1941 și care peste opt zile a devenit chiar lege, prevede eliminarea principială a elementului jidovesc din viața publică. S'a dovedit însă între timp că măsurile luate erau în unele privinți prea blânde și îngăduitoare, iar în parte dădeau chiar loc la tot felul de confuzii, astfel încât pe teren în multe cazuri jidovilor li se ofereau privilegiul și libertăți, ceea ce nu corespundea nicidecum cu spiritul legi. Deaceia noua legiuire prevede o serie de măsuri riguroase care au fost atât de detaliat formulate încât nu mai pot da loc la nici o interpretare tendențioasă.

În Iulie 1942, Consiliul de Miniștri a fost investit de către parlament cu „depline puteri pentru a rezolvi problema jidovească”, iar la 27 August a și luat ființă un Comisariat special pentru rezolvarea acestei probleme. Formal, acest Comisariat e subordonat Ministerului de interne; de fapt însă, poate să ia în deplină independență hotărâri care au putere de lege. Pe când până la această dată diferite ministere și alte autorități au încercat să rezolve problema independent unele de altele, deacum înainte un oficiu central va urmări rezolvarea problemei jidovești în întreg ansamblul ei. Aceasta nu numai că simplifică și ușurează simțitor rezolvarea problemei, dar o și grăbește.

La 3 Septembrie 1942, Guvernul bulgar l-a numit pe d-rul Alexandru Beleff în postul de conducător al comisariatului pentru rezolvarea problemei jidovești.

Tot în acel timp Guvernul bulgar a dat publicității o nouă și foarte

cuprinzătoare lege antiiudaică care corespunde cerințelor noii Europe și care se îndreaptă mai cu seamă împotriva camuflajului jidovesc ca și împotriva pozițiilor dominante pe care și le dobândiseră jidovii în viața economică a țării. Dealtfel legea mai cuprinde și dispoziții privitoare la scoaterea definitivă a jidovilor din satele și orașele Bulgariei.

Încă din luna Mai 1941 fusese luată cea dintâi măsură de a-i însemna pe jidovii care fuseseră încadrați în detașamente de muncă, cu o banderolă de 12 cm. cusută la mânecă. În Noembrie 1941, toți jidovii care și-au fost însușit nume bulgărești, au fost obligați să revină la vechile lor nume. Măsura amintită mai sus a fost generalizată prin aceea că toți jidovii au fost obligați ca începând cu data de 29 Septembrie 1942, să-și coase pe haină steaua lui David. Chiar și jidovii de supușenie străină, care trăiesc de mai mulă vreme în Bulgaria, au fost obligați să poarte pe haină în mod vizibil un cerc galben. Tot astfel, începând cu data de 15 Septembrie 1942, toate întreprinderile și articolele comerciale jidovești trebuie să poarte aceste semne distinctive. Obligația aceasta a și fost aplicată anumitor prăvălii sau întreprinderi jidovești sau care sunt conduse în cârdășie cu jidovii.

Pentru a preîntâmpina însă cunoscutul sistem al camuflărilor, decretul-lege prevede sancțiuni drastice împotriva acelor bulgari care le-ar înlesni jidovilor să-și camufleze avutul lor.

Tot astfel au fost decretate o serie de legi menite să-i scoată pe jidovi din viața economică a Bulgariei. Pe viitor jidovimea din Bulgaria, ca și în celelalte țări europene, va fi cu totul izolată de viața poporului bulgar, putând participa la viața economică a Bulgariei numai în măsura proporției pe care o reprezintă față de populația totală a țării.

Primele măsuri antiiudaice cu caracter economic au fost decretate în vara anului 1941, când impozitele la care au fost supuși jidovii pentru averile lor, variau între o cincime până la un sfert din valoarea totală a averii. La începutul lunii August 1942 un nou decret prevedea exproprierea în folosul statului a proprietăților rurale jidovești. Pe la mijlocul aceleiași luni, Consiliul de miniștri l-a privat pe jidovi de dreptul de a mai fi proprietari de imobile, iar la 27 August 1942 a și apărut o lege economică cu caracter antiiudaic din care desprindem :

În afară de prevederile lui „*numerus clausus*“, jidovii care urmează să se mai îndeletnicească cu comerțul nu pot avea un capital mai mare de 500.000 Leva și nici nu este permis să deschidă noi prăvălii. Jidovii au fost eliminați cu desăvârșire din industrie, din comerțul cu cereale și orice alte produse țărănești, din export, din import, din companiile de transporturi, din comerțul cu orice fel de articole, etc. Tot astfel ei nu mai pot să dețină sau să fie proprietari de instituții sanitare și civile, de teatre, cinematografe și edituri de ziare.

La 3 Septembrie 1942, odată cu numirea sa în postul de comisar

pentru problema jidovească, dr. *Alexandru Beleff* a semnat o ordonanță care prevedea lichidarea tuturor întreprinderilor jidovești. Și tot potrivit acelei ordonanțe urmează ca în consiliile de administrație a societăților pe acțiuni cu capital jidovesc, să fie numit câte un membru de origine etnică bulgară, în vederea lichidării acestor societăți. În sfârșit la 9 Septembrie a fost publicată o ordonanță complementară conform căreia jidovilor sau corciturilor jidovești le este interzis să dețină aur sau alte obiecte de valoare. Ei nu mai pot încasa nici un fel de sume dela persoane particulare, nici nu dispun de sumele lor din casele de economii și de asigurări etc., de veniturile imobilelor lor sau de oarecare despăgubiri, fiind obligați ca până la data de 12 Septembrie 1942 să depună numerarul lor la Banca Națională bulgară. La fel, toate acțiunile și hârtiile de valoare trebuie să le depună la Banca Națională pe numele Comisariatului pensru rezolvarea problemei jidovești. Pretutindeni acest comisariat preia administrația tuturor averilor jidovești rădă să țină seama de confesiune sau de natura averii. Din aceste sume și valori blocate urmează să fie achitate obligațiile jidovilor.

Într-o conferință ținută în fața reprezentanților presei, Comisarul-general dr. *Alexandru Beleff* s'a pronunțat asupra situației averilor jidovești din Bulgaria. El a accentuat că toate aceste averi care se evaluează „grosso modo” la 8 miliarde de Leva, ceiace face cam 8-13 la sută din întreg avutul național bulgar, urmează să fie puse sub supravegherea și administrația Comisariatului. Rând pe rând toate obiectele de valoare ale jidovilor vor fi vândute, iar sumele astfel realizate urmează să fie depuse la Banca Națională bulgară într'un cont special al Comisariatului. În chipul acesta se va forma un fond pentru a se putea face față cheltuielilor de întreținere a populației jidovești din Bulgaria. S'a prevăzut că din acest fond o familie jidovească poate ridica lunar o sumă de cel mult 6.000 de Leva. Tot din acest fond urmează să fie satisfăcute și drepturile creanță ale Bulgarilor față de jidovi.

Prin aceste măsuri se tinde astfel în mod treptat la lichidarea definitivă a proprietăților jidovești.

În afară de aceste dispoziții, cu caracter economic, au mai fost decretate o serie de legi și măsuri care le impun jidovilor o serie de restricțiuni personale, menite să curețe viața socială și culturală a poporulul bulgar de orice urmă jidovească și să-i asigure în sfârșit o totală independență.

Jidovilor nu li-i îngăduit să aibă nici automobile, nici aparate de radio, nici telefon; toate acestea trebuind să fie predate până la data de 13 Septembrie 1942. De asemenea accesul în localurile publice, în diferite edificii și piețe, le poate fi interzis de către proprietarii respectivi, de către autoritățile polițienești. Jidovii n'au voie să locuiască decât la anumite hoteluri, dar și la acestea nu mai mult decât zece zile, iar după orele nouă nici unui jidov nu-i este îngăduit să-și părăsească locuința.

Cu începere dela 17 Martie 1942, jidovilor le-a fost interzisă exercitarea vreunei profesiuni libere, iar din cei de sex bărbătesc între 31-47 ani au fost mobilizați în Iunie 1942 la munca obligatorie.

Cu scopul de a feri poporul bulgar de influența nefastă pe care au exercitat-o jidovii și sub raportul cultural, au mai fost puse sub administrația Comisariatului, cu începere dela 27 August 1942, sinagogile, toate școlile și societățile jidovești cu scopuri materiale, ca și toate așezămintele de ocrotire. Tot cu această intenție au fost desființate încă în luna Martie 1940 un număr de 20 societăți, cluburi și organizații cu caracter exclusiv iudeo-jidovo-masonic.

Spre a evita bastardizarea poporului bulgar cu jidovii, au fost decreteate spre sfârșitul lunii August 1942 următoarele măsuri: Sunt interzise orice căsătorii mixte precum și relațiile în afară de căsătorie între arieni și jidovi. Tot astlel pe viitor este oprită contractarea unei căsătorii între un supus străin și un jidov. Din aceleași considerente funcționari de naționalitate bulgară care slujiseră la jidovi, au trebuit să-și părăsească serviciile până cel mai târziu la 13 Septemvrie 1942.

În sfârșit, spre a nu li se lăsa jidovilor nici măcar puțința de a conveni cu Bulgarii, a fost semnat un decret-lege conform căruia jidovii pierd libertatea de a-și mai schimba în voie domiciliile lor. Noul decret mai interzice coabitarea bulgarilor și a jidovilor sub același acoperiș și prevede evacuarea jidovilor din Sofia.

Dr. *Alexandru Beleff* a luat atitudine față de problema evacuării jidovilor, declarând în fața reprezentanților presei, că în decurs de un an nu va mai rămânea nici urmă de jidov în capitala Bulgariei. Toate svonurile referitoare la un ghetto care ar urma să se înființeze în Sofia, sunt așa dară lipsite de orice temei. Evacuarea jidovilor din Sofia se va face pas cu pas după un plan bine stabilit și anume jidovi vor fi expediați mai ales în acele mici orașe din provincie în care elementul jidovesc prezintă o masă mai compactă.

Scopul final al acestor noi legiuiri este acela de a-i izola complet pe jidovi de poporul bulgar, de a-i exclude din viața națională și în sfârșit de a-i mâna peste frontieră.

Vrednic de notat mai este și faptul că în legislația anti-iudaică a Bulgariei definiția noțiunii de „jidov” s’a făcut pe bază rasială și că astfel Bulgaria s’a hotărât la o situație a problemei jidovești care să fie conformă spiritului noii Europe“.

(Serviciul Mondial)

După cum se vede, deși Bulgaria are un număr aproape inexistent de jidovi, reprezentând un procent de 10% față de ai noștri care se ridică la aproape 10%, ea a înțeles totuși să ia măsuri directe și imediate în această chestiune vitală pentru popoarele ariene.

Astfel, vecinii noștri au aplicat un regim cu mult mai sever administrării societăților culturale și religioase mozaice ele fiind trecute sub controlul comisariatului pentru problemele jidovești. Deasemeni, a accelerat aceste îngrădiri totale cu privire la schimbarea domiciliului jidanilor, la coabitația lor cu creștinii, și utilizarea slujnicilor creștine și la evacuarea lor din capitala țării.

Dar unde Bulgarii ne depășesc cu adevărat, este în concepția doctrinară a statutului jidanilor. Ea este, dincolo de Dunăre, categoric *rassială* și nu *confesională*, așa precum spiritul legii Grula din August 1940 a formulat-o la noi, concepție care se mai păstrează și astăzi, pentru a deservi, anumite distincții și compartimentări privilegiate.

Nădăjduim că în cele din urmă România va adopta și ea conceptul rasist al legiurilor din Nürnberg după care se orientează mai toate statele Europei noi.

G. A. C.

ÎNSEMĂRI

ANIVERSAREA ZILEI FUEHRERULUI

În ziua de 20 Aprilie crt., odată cu poporul german, toată Europa a serbat a 54 aniversare a Conducătorului Marelui Reich.

Bătrânul nostru continent, salvat de sub gheara amenințării bolșevice, a ridicat în această zi gândurile de recunoștință către acel care la 22 Iunie 1941, a dat semnalul atacului pentru salvarea lumii. Poporul nostru, pavăză aici la hotarul răsăritean al civilizației, în ziua de sărbătorire a lui Adolf Hitler și-a înălțat gândul către Marea Pronie, mulțumindu-i pentru hărăzirea acelei prietenii de arme, care ne-a înscris în paginile veșnice ale istoriei, cu fapte cum numai Eroii cei străvechi au săvârșit.

Înaintând adânc în inima întunericului roșu, zdrobind capetele reptilei, cu sabie de arhanghel, ostașul român, alături de camaradul german, înfrățiți într'un destin de apoteoză, vor duce până la biruința ultimă dorul aprig de luminare a lumii pentru viitorii o mie de ani.

Ziua aniversării Führerului, simbolul biruinții totale a bolșevismului.

Ani mulți și încoronați de aceleași fapte mărețe, să-i dăruiască cerul, celui care ține în mâinile lui, soarta lumii, viitorul ei, care nu poate fi altul decât cel străjuit de semnele salvatoare ale Svasticei. c. m.

ASASINATELE DELA KATYN

Încă o crimă odioasă, caracteristică raiului stalinist.

Intr'o dimineață de primăvară, în fața gropilor sapate de ei înșiși, aproape 12.000 de ofițeri poloneji au fost împușcați sub umbrele pădurii dela Katyn. Descoperirea a căzut ca un trăsnet, pentru toată lumea civilizată. Insuși guvernul polonez-fantomă, dela Londra, s'a zguduit la descoperirea asasinatului.

Iată o nouă față a hidrei roșii cu nenumărate capete...

Cum se împacă acei care urlă cu spume la gură că luptă „pentru civilizație” cu faptele celor cu care s'au aliat?

Dealtfel, istoria ne-o spune clar, că pentru atingerea scopurilor sale, Anglia a recurs la cele mai odioase crime. A exploatat Crucea și numele lui Iisus, pentru ca în urma evangheliilor, să vină armatele cotropitoare, impilatoare. În ce privește crimele bolșevice, ni-s proaspete încă în minte

atâtea tragedii petrecute cu românii din Basarabia. De data aceasta vorbesc cadavrele ofițerilor poloneji, uciși în pădurile dela Smolensk.

Fapta, nu va rămâne nepedepsită. Vremurile au judecata lor, la care, toți trebuie să plătească, la timpul potrivit.

Această odioasă crimă a arătat încodată adevărata față a bolșevismului evreesc.

Încă o confirmare a complotului dintre evrei, plutocrați și bolșevici precum și a faptului că Anglia încearcă prin mașinațiile ei să acopere masacrele săvârșite de jidovii comuniști. Și deși Anglia știe foarte bine că tot ce s'a aflat despre asasinate corespunde adevărului, ea nu ia altă atitudine decât aceea pe care i-o impune Stalin.

Iar în raiul bolșevic, ca urmare a legitimei indignări a polonejilor aflați acolo, s'au luat măsuri drastice. Astfel, s'a refuzat viza cetățenilor poloneji care vroiau să părăsească U. R. S. S. iar muncitorii poloneji care lucrează în uzinele sovietice au fost deportați în masă. Și cine știe câte alte masacre se mai pun la cale sau se petrec în clipa asta, acolo unde se pretindea că a coborât raiul pe pământ...

Dar criminalul roșu dela Kremlin, își va primi plata la vreme, la fel cei care închid ochii asupra lipsei lor de conștiință, aprobând faptele hoardele roșii, cu care s'au aliat... E. C.

CONFERINȚA D-LUI NICHIFOR CRAINIC LA IAȘI

Conferința rostită de d. Nichifor Crainic în cadrul celei de-a treia șezătoare a revistei noastre și al cărei rezumat îl publicăm în corpul acestui număr, a fost o înălțătoare evocare de simțire și năzuință românească. Prin deosebire de alți cuvântători care se complac să frământă măruntele viermuri pătimase ale cotidianului, profesorul Crainic a pășit pe cele mai înalte plaiuri însoțite de subțirul cerului senin al specificului autohton. Conferința d-sale a învederat structura profund creștină a fenomenului românesc. Acesta se afirmă nu numai în vibrațiile mistice ale sufletului dar și în arhitectonica statală. De o impresionantă justetă este observația că „legea în graiul țării însemnează românism și creștinism, contopite în același concepție și disciplină de viață”. Legea lui Dumnezeu împletită cu cea a omului, — veșnicia care dă vremelnicului sens etic și durabilitate în timp, — iată ce a asigurat biruința noastră dealungul cumplitelor încercări ale veacului, cum a spus iarăși cu atâta avânt neaș poetul „*Darurilor Pământului*”: „Această săracă țară mică, după cum o numea cu mișcătoare gingășie gigantul atlet al lui Hristos, Mihai Vodă, n'a pierit, ci s'a ridicat din veac în veac, ca din treaptă în treaptă, fiindcă a știut să facă din viața ei săgeată în arcu voinței lui Dumnezeu”.

„Săgeată înaripată” a fost însă chiar conferința lui Nichifor Crainic. Pornită din coarda unui temperament profund mistic și devotat datinei, ea a pătruns adânc în sufletul auditorului, lăsându-i rana regretului pentru prea scurta ei străfulgerare. G. A. C.

SIBIUL, INIMA ARDEALULUI

Conferința noastră rostită la Sibiu în ziua de 11 Aprilie crt., a fost un fericit prilej de a revedea figurile cărturărești ale I. P. S. S. Nicolae și a rectorului Universității dr. Hațiegan precum și vechi și distinși prieteni în frunte cu profesorii I. Lupaș, Silviu Dragomir, Alexandru Procopovici, Aurel Ionașcu, etc. Dar, în aceeași măsură ne-a dat posibilitatea de a lua contact cu sufletul capitalei de astăzi a Ardealului, și putem spune că ne-am simțit sguduți de înalta frecvență a naționalismului ardelenesc.

Sibiul de astăzi e inima Ardealului. De aici se răsfiră peste întreaga provincie, rețeaua spiritualității românești. De aici pulsează ritmul năzuințelor de viitor, ca un balsam alinator al durerilor prezente. În urma suferințelor tragice, capitala s'a putut sdruncina dela locul ei. Dar amputările au făcut cu atâta mai generos, impresionant de generos în năvalnica sa afirmare, svâcnetul inimii ardelenesti.

Dacă n'ar fi decât mărturia aceasta a capitalei sale vremelnice, Transilvania dovedește mai puternic ca oricând conștiința existenței sale indivizibilă, așa cum a fost ea născută de Istorie și nu făcută de împrejurări.

G. A. C.

CÂNTĂ IARAȘI CUCII

Recent înființata „Societate de filosofie“ de sub conducerea d-lui profesor universitar Dan Bădărașu, a dat prilejul d-lui profesor Traian Gheorghiu, cunoscutul democrat dela Radio-Moldova, să schițeze în presa locală virtuozități stilistice, savuroase și importante, cât și persoana d-sale.

În ziarul Moldova din 10 Aprilie 1943, mintosul om de stânga se bucură de „renașterea spirituală a Iașilor“, dat fiindcă „în ultimul timp, spiritul ieșan părea că dă oarecare semne de oboesală“. Pentru d. Gheorghiu, ultima mărturie de pondere, echilibru și simț estetic al scrisului, a fost revista „Însemnări Ieșene“. Cât privește întreaga intelectualitate prezentă, ea poate fi înregimentată la rubrica „mahalagismului cultural“.

Așa dar, fiindcă regimul Mareșalului Antonescu a înțeles să suprima în Noembrie 1940 o publicație subversivă, condusă de doi masoni grad 33 și de un agresiv anglofil, fiindcă în urma acestei dispariții nici d. Dan Bădărașu și nici d. Traian Gheorghiu nu și-au mai putut publica elucubrațiile, — Iașul trebuie să se socoată depozitat de orice fel de ritm creator în ordinea spirituală. Că apar la Iași două reviste literare, că s'au ținut aici în ultimii doi ani o serie întreagă de conferințe în Aula Universității, la Teatrul Național, la Ateneul din Târgușor și chiar la postul de Radio-Moldova unde funcționează și d. Gheorghiu, că în ultimul timp au avut loc șezători literare care au stârnit puternic ecou în publicul ieșan, — toate acestea nu însemnează nimic, absolut nimic. Și aceasta numai pentru motivul că aceste manifestații s'au situat în afară de zodia democrato-anglo-iudaică și au afirmat un caracter net naționalist.

D-l Gheorghiu confundă intelectualitatea cu iudeo-democrația, iar lumea naționalistă de azi fiindu-i cu desăvârșire străină, evident că tânjește

după trecutul tuturor dezmăturilor. Deaceea caută să reia firul întrerupt și să reactualizeze oamenii vechi ai unui regim și ai unei concepții perimate.

Intr'adevăr, ajunge ca o societate oarecare, să fie inițiată și condusă de un frate adonhiraic, pentru ca d. Gheorghiu să regăsească acolo „tradiționala linie de conduită” a Iașului, caracterizată, după d-sa, prin două elemente, pe care le și subliniază, — *omenia și cultul ideilor clare*.

D lui Traian Gheorghiu, trebuie să recunoaștem, nu-i lipsește nici îndrăzneala și nici humorul.

A vorbi de idei clare când e vorba de d. Dan Bădărău, e ca și cum ai spune, apă limpede în băltoacă. Confuza d-sale elocință, n'a avut darul să fie gustată nici măcar de îngăduitoarea ascultare a Lojei „D. Cantemir” din Iași, în ședințele nocturne ale căreia își zvârlea frații în adormire, — la propriu, nu la figurat, prin somnifere exhibiții retorice.

Cât privește „omenia” d-lui Gheorghiu, noi știm ce ascunde. O putem chiar defini după însuși autorul recentului articol. Căci, acum patru ani într'o cronică politică a „Însemnărilor Ieșene” (1 Ianuarie 1939), d-sa vărsa lacrimi de crocodil în numele *umanității și umanitarismului* pentru distrugerea comuniștilor din Spania sau pentru perspectivele sumbre ale Franței lui Leon Blum, punând întrebarea: „Cum se face că latinul domn Mussolini, devenit subit rassist, se sprijină pe Teutoni și pe Galbenii din Extremul Orient, dar ucide Spaniolii și este gata să se încaere cu Franța latină?”

Curată omenie, nu-i așa?

Și mai departe, în aceeași cronică, d. Traian Gheorghiu își demască adevăratele sentimente față de aliații noștri actuali, prin următoarea uluitoare afirmație: „Alianța României cu Axa Roma-Berlin ar însemna alianța mielului cu lupul”... Și apoi: „Este sigur că în viitorul război Italia și Germania vor ieși sdrobite” (pag. 128). Dece? „Pentru că Uniunea Sovietică fiind atacată ar însemna atacul unei puteri reacționare împotriva unui stat proletar și pacific și urmările ar fi riscante pentru agresori”. Cu această ocazie d. Gheorghiu își arată și nădejdlile d-sale de viitor: Dacă „Statele Unite se hotărăsc să iasă din neutralitate și să sprijine democrațiile, ceiace pare a fi și în intenția marelui Roosevelt, soarta fascismului este pecetluită și civilizația Europei salvată” (pag. 125).

Dar acolo unde d. Gheorghiu cultivă îndeosebi clarviziunea, făcând dovadă de discernământ și perspicacitate politică, e în afirmația metaforică: „Dictatorul este ca smeul: pentru a se menține sus are nevoie de furtună”... (pag. 123).

Din cele de mai sus, se lasă întrezărite cam la ce fel de omenie și de idei clare năzuiește d. Gheorghiu. Pentru ceiace a fost d-sa, lucrul pare normal. Dar în aceeași măsură ni se pare nouă anormală prezența d-sale în presa cotidiană a unei Românie naționaliste, presă care este *dirijată*—și mai ales rostul d-sale la Radio-Difuziune, unde are însărcinarea plină de răspunderi a alcătuirii programelor de propagandă. După câte știm, aceste programe au de scop deservirea intereselor superioare naționale și nu afirmarea unei ideologii adverse lor.

Ne întrebăm cu legitimă îngrijorare, cum va putea d. Gheorghiu activa la strângerea raporturilor de prietenie dintre noi și Axa, când d-sa se socoate mielul și Axa lupul venit să-l sfășie? Ce accente de lealitate

poate găsi d-sa împotriva comunismului, dușmanul civilizației europene, când nu mai departe decât ieri, se solidariza cu acest comunism, fie el spaniol, fie rusesc, luându-i apărarea împotriva agresorului „Teuton”? Și cum acelaș domn Gheorghiu ne-ar putea interpreta rostul Statului Român de astăzi, autoritar dacă nu totalitar, când d-sa socoate dictatorul un simeu care se poate menține sus, numai prin furtuna pe care o samănă?

Să fim înțeleși. Mistologi subversivi de calibrul d-lui Gheorghiu n'au ce căuta în spațiul de ordine al Statului național. Sau poate Traianul Gheorghiu dela Radio-difuziune nu este una și aceeași persoană cu Gheorghiu Traian dela „Însemnări Ieșene”, și în acest caz îi cerem scuzele noastre. Dacă din întâmplare însă, cei doi se confundă, unul trebuie să ispășească pentru celălalt. Să dispară și să nu mai facă figură de Ianus într'un post de înaltă răspundere morală, pentru care nu are nici un fel de chemare.

Dăunăzi, în cuvinte acoperite arătam pe acești improvizați ai oportunistului drept „Cucii dela Radio-difuziune”. A fost un avertisment de care d-lor n'au vrut să țină seama. Astăzi, odată cu venirea primăverii, ei cântă iar și or fi știind ei dece. Dar știm și noi că asemenea scandaluri trebuie să înceteze. Nu se va zice că subț ochii toleranței noastre se poate încerca destrămarea unei opere vitale pentru Neamul Românesc, înfăptuită cu atâta jertfă și avânt eroic, de armata țării, din vrerea Mareșalului Conducător.

G. A. C.

CARE SUNT „FILOSOFII CEI ADEVĂRAȚI”

Pentru împlinirea activității societății filosofilor ieșeni din toamna viitoare, se citează o serie întreagă de profesori de universitate și secundari ai Iașului. Am dori numai să știm dacă programul corespunde realității. Căci, de pildă, d. Petre Stati, cunoscutul profesor de filosofie și directorul revistei „Cuget Moldovenesc”, care este anunțat și el cu o conferință, ține să ne precizeze că nu are nici o știință despre așa ceva, și că în cazul că ar fi invitat n'ar putea răspunde, deoarece nu înțelege să dea loc la echivocuri. Să nu fie cumva și alții cari să păstreze același rezervă față de o întreprindere subț a cărei haină publică caută să se strecoare tenebroasa activitate de altă dată a lojelor, dat fiindcă inițiatorul, d. Dan Bădărău, deține un grad înalt în ierarhia mistologilor adonhiramice.

G. A. C.

„ȚARA” DIN SIBIU, SĂ NE DĂRUIASCĂ FAPTE ȘI NU VORBE!

Ziarului Țara nu-i plac ochii noștri și pace! Astfel, în cronica sa literară cu data din 12 Martie a. c., observă, cu subliniată părere de rău, că din ultimul număr al revistei noastre „nu găsește nici un vers de citat, nici un articol de subliniat în mod deosebit”. După a sa părere, vina noastră ar fi aceea a unei prea mari „prudențe” care ne face să ținem „drumul de mijloc”. Că am fi niște „burghezi comozi” cărora le lipsește „avântul temerar” și „îndrăzneala de spirit și aventură”.

Mulțumim publicației sibiene pentru dojana ei tinerească și, desigur, am vrea să ne amendăm. Un singur lucru numai. Să binevoiască a ne arăta

care este acel drum al aventurii și al spiritului temerar. Până nu ne va da pilda cea bună, regretăm să nu-i putem urma înflăcăratele îndemnuri.

Deocamdată, înțelegem să rămânem ceiace ne-am propus să fim: leali sprijinitori ai concepției naționaliste și a politicii externe a Statului actual, scopuri pentru care am luptat dealungul anilor, vărsându-ne pentru ele sângele, fără de a cunoaște nici măcar izvorul vreunui beneficiu moral. De beneficii materiale, e de prisos să mai vorbim, — bineînțeles în ce ne privește. G. A. C.

CU CE NE PIERDEM VREMEA...

Primim următoarea savuroasă adresă:

Oficiul Iași 6 Vama
Nr. 241/27/IV/943

Binevoiți a cunoaște că prin calcularea greșită a francului aur de către oficiile de frontieră, s'a încasat în minus lei 8 de fiecare colet dela 10 Mai 1940 până la 25/11/942.

Totalul coletelor sosite pe adresa D-vs. din străinătate este de $1 \times 8 =$ lei 8 sumă pe care vă rugăm a ne-o achita în termen de 5 zile.

p. Diriginte, indescifrabil

Așa dar, pentru *opt lei*, — corespondență specială, hârtie cheltuită, vreme pierdută, etc. Nu știm care va fi fiind beneficiul statului de pe urma unor asemenea proceduri. Reținem numai ridicolul lor, așteptând să fim urmăriți la domiciliu căci, mărturisim, nu avem timpul liber pentru să răspundem somației.

MULȚUMIRE

Din cauza lipsei de timp care, nu ne îngăduie să răspundem, așa cum am fi dorit, numeroaselor felicitări primite de ziua numelui și Sfintele Paști, ne vedem nevoiți să transmitem pe această cale cele mai bune mulțumiri prietenilor de pretutindeni pentru a fi îndreptat un gând generos spre Iași.

Cu sentimentul puternic al unei curânde reînvieri românești definitivă și biruitoare, și în așteptarea unei alte *săptămâni lunate* care să serbeze mîounea întregirii Neamului, zicem tuturor din adâncul inimii:

„Adevărat a înviat”! Gh. A. Cuza

RECENZII

Corneliu Dabija : *Cântece pentru glie*, (versuri), Editura «Cartea Moldovei» Iași.

Numele d-lui Corneliu Dabija s'a impus în poezia noastră tânără, încă dela apariția primului volum, «Brazde» care ne-a prezentat atunci un talent în plină desfășurare.

Volumul de față nu ne-a desmințit deloc speranțele puse.

Când autorul se va elibera complet din strânsoarea influențelor, va izbucni, nou, aparte, filonul liric al d-sale care e de cea mai bună calitate.

Influențele de care suferă azi, ni-l amintesc pe Arghezi, Baudelaire, Lesnea.

Totuși, nota personală e deajuns de puternică, indicându-ne un îndrăgostit de frământările vieții rustice, care este, dealtfel, singurul drum spre mântuirea noastră spirituală.

În conflict cu poezia nevropată și de duzină care se scrie azi, poezia autorului «*Cântecului pentru glie*» ne apare ca o sănătoasă întoarcere la adevăratele izvoare ale frumosului.

Cităm, din poezia «*Pentru cine?*»

Sânilor — mere domnești —
Cin' le mușcă pârga 'n toi,
Pentru cine-i împlinești
Rumeni și rotunzi și goi ?

Boabe carne cât un nod —
Două sfârcuri de cireși —
Pentru cine-au dat în rod
Prin urzeală de cămeși ?

.
Zvăpălați și albi și grei,
Fata mică — dor pripit —
Pentru cine, rotofei,
Sânii tăi au înflorit ?

(pag. 89)

Poeziile «*Pornim atacu 'n stepă*» și «*Mărșăluim prin stepă*» sunt două evocări puternice ale războiului la care autorul a participat cu eroism.

Sunt evocate acolo lucruri trăite și dacă poeziile acestea sufăr de ceva, sufăr tocmai din cauza prea marelui lor sincerități, desgolind de pânza diafană a transfigurării, stârvul hăd al realității.

Duhoarea 'mpute stepa cu foșnetul 'n grăe
Și viermii din cadavre s'agață de călcăte.

Ne poticnim în hoituri, în sârme și pe creste
Cu țări copite cați scot creerii din țeste.

Sunt în bucata aceasta pasagi! care ne amintesc de «Râsul Roșu» :

Privirile sgâtte citesc năuce 'n hartă
Și-i fără funduri stepa și zarea-i tot mai spartă.

(«Mărșăluim prin stepă», pag. 45).

Cartea d-lui Corneliu Dabija este o garanție a unei poezii de marcă și în ziua când talentul autorului se va elibera total din umbrele influențelor, ne putem aștepta la o revelație a poeziei tinere. E. C.

„Gândirea”. *Dir. Nichifor Crainic*. An. XXII, nr. 4, April 1943.

Numărul de față aduce prețioasa contribuție a d-lor: Nichifor Crainic, Radu Gyr, Petre P. Ionescu, Victor Papilian, Donar Munteanu, Lucia Mihnea, Ion Predea, Lucian Valea, Aurel Chirescu, Ștefania Stâncă, Eugenia Brateș, Florian Crețeanu, Ioan Coman.

Bogate cronici semnate de d-nii: Ștefan Zissulescu, Giovanni Villa, Constantin Stelian, Mariella Coandă, V. Beneș.

În acest număr, d. Nichifor Crainic își publică conferința ținută la Iași în cadrul șezătorilor revistei noastre „Transfigurarea Românismlui” și de care ne ocupăm în altă parte a revistei. E. C.

Convorbiri Literare, Anul LXXV, Iulie-August, Sep.-Oct., 1942.

Pagini de aducere aminte, despre prietenul românismului Giulio Bertoni, publică în nr. Iulie-August 1942, d. Ștefan Cucitoreanu și Didona Dinescu-Loreti.

Părintele I. Agârbiceanu, contribuie la bogăția acestui număr cu un fragment din romanul d-sale «Vâltoarea», iar poetul bucovinean E. Ar. Zaharia cu luminosul *Dans al Secerătoarelor*:

«Secerătoare blonde de holde sunătoare
Ce leagănă vecia pe seceri sclipitoare
Și rodul ca tămâia cu mâinile-l culeg,
Și spic la spic așează să fie snopu 'ntreg,
Simțind pe fruntea arșă o boare ca o mână,
Un vânt de prospețime de apă de fântână,
Udată cu mireasma din pântecul fântânii
Sfârșind cules de aur, dansau în rostul pânii».

D-l prof. univ. Victor Morariu publică, într-o fidelă traducere «Cocoarele lui Ibycus» de Fr. von Schiller:

Și la pământ el cade greu lovit.
Foșnește 'n aer sus un fâlfâit,
Aude-acum, căci văzul i s'a stâns,
Fioroase glasuri croncănind a plâns.
«Pe voi, cocoare, vă implor murind,
«De-a fi să tacă glasul omenesc,
«Să fiți pârăse pentru acest omor».
A zis—și ochii se păinjenesc”.

Din nr. pe Septembrie-Octombrie 1942, menționăm bogatele contribuții, ale d-lor S. Mehedinți (Reviste de odinioară: «Convorbiri Literare») Napo-

Ieon Crețu, I. E. Torouțiu, S. Mehedinți: «La mormântul lui Titu Maiorescu»), Lorenzo Donadini («Titu Maiorescu e la Junimea»), Em. Bucuța («Anotimpurile Dunării»), etc., etc.

D-1 P. P. Panaitescu, într'un succint studiu, ne dă importante relațiuni despre armata lui Mircea cel Bătrân: «Situația militară a Țării Românești sub Mircea cel Bătrân se întemeia pe oastea domnească, bine întreținută cu arme importate de peste graniță, iar apărarea țării pe cetățile care păzeau intrările și locurile de trecere. Dar imediat după domnia lui Mircea situația militară se schimbă și a fost periclitată. Cetățile dela Dunăre, începând cu Giurgiu, căzură pe rând toate în stăpânirea Turcilor, lăsând țara deschisă și fără apărare despre Sud. Această chestiune a cetăților este esențială pentru situația militară a țării noastre; ea explică în mare parte desfășurarea evenimentelor politice din trecutul nostru. Cetățile jucau în evul-mediu un rol precumpănitor, cine stăpânea cetatea, stăpânea țara...» «Pe când Moldova, cu lanțul ei intact de cetăți de jur-împrejurul granițelor a cunoscut ceasurile de lungi și glorioase lupte ale lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș, în schimb, putem spune că singurul mare domn de război al Țării Românești, singurul care s'a putut menține ani de-a rândul ca dușman al Turcilor, a fost Mircea.

Aceasta se datorește cetăților și faptului că el s'a putut întemeia pe toate puterile intacte ale țării. În aceasta stă importanța lui unică în istoria noastră». E. C.

Revista Fundațiilor Regale: Anul X, Nr. 4, Aprilie 1943.

Un documentat studiu asupra Baladei zisă istorică, publică în acest număr d. prof. D. Caracostea. Iată finalul: «Desfăcându-ne de iluzoriul substrat istoric al unor astfel de balade, cineva ar putea obiecta că aceasta înseamnă confundarea lor în apa cenușie a folclorului universal. Dimpotrivă, această desfacere este chemată să însemneze o piatră de hotar în adâncirea vieții artistice a acestui popor. Ceeace pierzi, este numai iluzie și suprafață, ceeace dobândești este adâncirea experienței și viziunii mitice a acestui popor. Iar cei care, desfăcându-se de nălucirea substratului istoric al baladei noastre, ar mai avea vre-o părere de rău, se pot mângâia gândind la adâncul înțeles al cuvântului lui Aristotel: *mitul este mai filosofic decât istoria*.

«Firește, filosofic nu înseamnă decalculul retoric al epigoniceii întoarceri la maioreșcianism, în care se complac, încă, unii eroi ai neantului, ci, înțeleg prin filosofie mai aproape de esența ei umană și românească».

Despre «Poezia și războiul de azi» scrie d. Ovidiu Papadima: ...«orice poet adevărat mai știe, sau cel puțin simte, că poezia nu e numai un joc înșelător de silabe, după cum pictura nu e numai joc înșelător de culori, ci că prin arta lui de orice fel și numai prin ea creatorul de artă răspunde în fața lui D-zeu pentru darul pe care i l-a dat. El răspund lămurind tainele adânci ale lumii lui Dumnezeu, descifrând semnele ascunse ale vieții și înfățișându-le oamenilor în forme neperitoare, cu logica lor proprie, cu bucuria și fericirea lor în ele înșile, în liniile lor din care nu poți clinti nici o fărâcă fără ca să dărâmi totul». E. C.

„Păstorul Tutovei”. An. V, Oct., Nov., Dec. 1942.

Număr omagial închinat poetului Gh. Tutoveanu la împlinirea a 70 ani, cu colaborarea unui mănunchiu bogat de valori literare de mult consacrate: Tudor Arghezi, Corneliu Moldovanu, Gh. A. Cuza, George Lesnea, Radu Cosmin, Eugen Ciuchi, A. Mândru, Victor Eftimiu, Ion Minulescu, Al. Lascarov-Moldovanu, Artur Gorovei, Romulus Dianu, S. Mehedinți, I. Simionescu.

Amintiri despre sărbătorit, scrisori, poezii omagiale, fac din acest bogat număr o mărturie a unei vieți închinată scrisului și care pășește încă „linește pe linia ce și-a trasat-o, urcând dâmbul anilor spre a-i încununa cu laurii tuturor izbânzilor”.

„De aceea activitatea sa atât de vie și actuală, e urmărită cu un susținut entuziasm de elita spirituală a țării”, cum spune d. Gh. A. Cuza, în amintirea d-sale plină de evocări. E. C.

Familia, revista asociației scriitorilor români din Ardeal, Director M. G. Samarineanu, An. 78, seria V, nr. 1-2, Ian.-Febr. 1943.

Despre Octavian Goga și poezia lui, scrie d. Paolo Salvati: „noi iubim eroii, care, oricât de mari ar fi, nu încetează niciodată de a fi oameni. Aceasta ne-a fost simțirea, de când a început rasa noastră să mișune pe pământ. În poemele lui Omer, eroii și chiar zeii au toate slăbiciunile omului: în Divina Comedie, Dante apare ca un om simplu și smerit: chiar Evanghelia creștină ne arată cum Mântuitorul însuși, întrucât a avut parte de firea noastră omenească, a cunoscut o clipă de desnădejde, atunci când a zis: „Părinte, de ce mă părăsești?”

Deaceea, arătând cum poetul erou al calvarului românesc a cântat și suferințele sale de om, eu am vrut să-l apropii încă mai mult de inimile noastre și să-l fac mai vrednic de înțelegere și iubire pentru toate sufletele care au, după vorba poetului italian, „intelletto d'amore”.

În restul volumului, I. Agârbiceanu, George Tudoranu, Ion Potopiu, Victor Papilian, Ion Minulescu, Lizica Nour, Dan Botta, Ion Ojog, C. Gerota, Maura Prigor, Victor Ion Popa, I. U. Soricu.

Bogatele cronici semnate de: Octav Șuluțiu, C. Stellan, Mihail Iorgulescu. Idei — Fapte — Oameni. E. C.

„Candela”. Revistă teologică și bisericească. Anii 1939, 1940, 1941, Cernăuți 1942.

Un volum de 800 pagini închinat amintirii marelui canonist Dr. Dr. Valerian Șesan, arhiepiscop stavrofor și profesor universitar.

Partea comemorativă, semnată de I. P. S. Mitropolit Tit al Bucovinei (Modeste însemnări despre un mare dascăl), I. P. S. Mitropolitul Nicolae al Ardealului (În amintirea unui bun prieten: Prof. Dr. Valerian Șesan), I. P. S. Mitropolitul Nifon al Olteniei (Un om...), I. P. S. Mitropolit Gorazd al Cehiei (În amintirea lui V. Șesan), Dr. Vasile Loichiță (În amintirea Dr. Val. Șesan), etc., reconstituie activitatea rodnică a celui ce a fost Dr. Valerian Șesan.

Prof. Dr. I. Zugrav, Dr. Simion Reli, Prof. Dr. V. Gheorghiu, Prof. Dr. I. Moisescu, Prof. Dr. I. Procopoviciu, Prof. Dr. O. Bucevski, Prof. Dr. Lecca Morariu, Prof. Dr. V. Grecu, Prof. Val. Iordăchescu, Prof. Dr. Victor Morariu, semnează partea științifică a revistei. E. C.

BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI

I. Petrovici, „Momente solemne“, a-mintiri, Casa Școalelor, 1943.

Heinrich Heinke, „Bazele raporturilor economice dintre Statele Europene“, Iena, 1942.

N. Dașcovici, „Regimul Dunării și al Strămtorilor în ultimele două decenii“, Iași, 1943.

D. Iov, „Moldova dela Nistru“, București, 1943.

Petre Stati, „Spre Viitor“, Poem simbolic în două tablouri, Iași, 1943.

Octavian Ionescu, „O instituție de drept privat german: Bunul rural de familie“, București, 1943.

Al. Gregorian, „Poeme pentru Cruciați“, Cugetarea, București, 1943.

Aurel H. Golimas, „Despre Capuchehaile Moldovei și poruncile Porții către Moldova până la 1829“, Iași, 1943.

Ștefan Pop, „Liga Culturală“, cuvântare, București, 1943.

Vasile Ciurea, „Două decenii de muncă, 1919—1939“, istoricul și activitatea Muzeului Fălticeniilor, Fălticeni, 1943.

Vasile Ciurea, „Muzeul Fălticeniilor, Catalog sumar și călăuză, Fălticeni, 1940.

Horățiu Ionescu, „Geniul Singurătății, Odesa, 1943.

Gh. Verșescu, „Monografia Comunei Tarcău-Neamț“, Piatra-Neamț, 1942.

Ion Muslea, „Anuarul Arhivei de Folclor VI“, Acad. Rom., 1942.

REVISTE

DIN STRĂINĂTATE

Die Kunst im Deutschen Reich, Berlin, an. VII, nr. 2, Februar, 1943.

National-Sozialistische Monatshefte, München, an. XIII, nr. 152—153, Nov.-Dec., 1942 și an. XIV, nr. 154, Ian. 1943.

Reich, Volksordnung, Lebensraum, Darmstadt, vol. III, 1942.

Weltwirtschaftliches Archiv, Zeitschr. an der Univ. Kiel, vol. LVII, nr. 1, 1943.

Die Weltliteratur, Leipzig, an. XVIII, nr. 1, 1943.

Illustrierte Zeitung, Leipzig, an. C, nr. 5020, 5021, 5022, 5023, 1943.

Deutschland, Berlin, an. X, nr. 2, Februar, 1943.

Deutsche Literaturzeitung, Berlin, an. LXIV, nr. 1-2, 3-4, 5-6, 1943.

Serviciul Mondial, Frankfurt p. Mein, an. IV, nr. 5-6, Martie 1943.

Orizontul, revista pentru Europa Nouă, Leipzig, an. I, nr. 1, Aprilie 1943.

Bollettino bibliografico italiano, Milano, an. III, nr. 10, Octombrie 1942.

DIN TARĂ

Revista Fundațiilor Regale, An. X, Aprilie 1943.

Păstorul Tutovei, An. V, Nr. 8, 9, 10.

Convorbiri Literare, Nr. 7—12, 1942.

Candela, An. L, LI, LII, 1939, 1940, 1941.

Familia, An. 78, Seria IV, Nr. 1-2, 1943.

Gândirea, An. XXII, No. 4, Aprilie 1943.

Viața Basarabiei, București, An. XII, Nr. 3-4, Martie-Aprilie, 1943, dir. Pan. Halipa.

Saeculum, Sibiu, An. I, Nr. 2, Martie-Aprilie 1943, dir. Lucian Blaga.

Luceafărul, Sibiu, An. III, Nr. 3 și 4 Martie și Aprilie 1943.

Muncitorul român, București, An. V, Nr. 10, Martie 1943, dir. Pan M. Viziurescu.

Guget Moldovenesc, Iași, An. XII, Nr. 3-4, Martie-Aprilie 1943, dir. P. Stati.

Italica, Bollettino annuale di studi italiani, Univ. din Iași, An. II, 1842, îngrijit de Giuseppe Petronio.

Revista Bucovinei, Cernăuți, An. II, Nr. 4, Aprilie 1943.

Revista Științelor oto-rino-laringologice, Cluj-Sibiu, An. VII, Nr. 1-II, 1 Ian.—1 Aprilie, dir. prof. G. Buzoianu.

Școala și Viața, București, an. XIII, Nr. 1-2, Sept.-Oct. 1942, dir. T. Iacobescu.

Satul, Buc., An. XIII, Nr. 149 și 150, Aprilie și Mai 1943, dir. Andrei Udrea.

Liga, Buletin al Ligii Culturale, Buc., An. I, Nr. 1, Iunie 1941, Nr. 2—4, Iulie 1941—Dec. 1942.

Tribuna Avânturilor, Buc., An. VII, Nr. 11-12, Nov.-Dec. 1942.

Vizitați SLĂNICUL MOLDOVEI!

Stațiunea Slănic Moldova, proprietatea Epitropiei Sf. Spiridon din Iași, este situată în jud. Bacău, la 18 km. de Tg. Ocna, în bazinul Slănicului, având o altitudine de peste 500 metri. Este cea mai renumită stațiune de băi și ape minerale din țară.

Această stațiune se află așezată la poalele munților, în una din cele mai frumoase poziții ale Carpaților, bucurându-se de un climat dulce. În general, în Slănicul Moldovei, avem o vară plăcută, puțin racoroasă față de arșița dogoritoare din regiunile de șes și deluroase și nici iarna nu e atât de aspră. Precipitațiunile sunt relativ puține în cele 5 luni de vară și de cură.

Stațiunea Slănic, cu cele mai vaste posibilități de cură și tratament din țară, posedă ape minerale renumite, fiind indicată în bolile de ficat, boli de stomac, de intestine și de nutriție. În această stațiune se găsesc ape minerale de băut, ape minerale pentru inhalatii și pulverizații pentru balneo-terapie, băi de acid carbonic, hidroterapie, institut de fizioterapie, etc. În inhalatorul acestei stațiuni, se tratează bolile aparatului respirator ca : astm, bronșite, etc.

Slănicul mai oferă vizitatorilor și numeroase distracții : cinema, teatru, bibliotecă, sală de dans, orchestră, diferite sporturi, (tenis și pescuit), precum și excursiuni în împrejurimile minunate ale stațiunei.

În această stațiune se găsesc numeroase vile, hoteluri și restaurante de primul rang.

Un repaus în stațiune este indicat și reconfortant, ape minerale cu minunate efecte, altitudine potrivită și o climă dulce, iată ce oferă Slănicul vizitatorilor săi.

Distanța Tg. Ocna—Slănic se parcurge cu autobuzele C. F. R., pe o șosea de un pitoresc minunat, prin cheile Slănicului. Toată valea e strânsă între munți uriași, iar utilul se armonizează cu frumosul. Epitropia Sf. Spiridon n'a cruțat niciun sacrificiu pentru a desăvârși cu tot confortul acest cuib de liniște, sănătate și voie bună.

Vizitați Slănicul Moldovei. Stațiunea este deschisă între 1 Iunie—1 Octombrie ; în lunile Iunie și Septembrie se acordă reducere la toate taxele.

Preferăți Slănicul Moldovei, celorlalte stațiuni !

COMERCIALA FARMACEUTICĂ

SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ

BUCUREȘTI

STRADA GENERAL BERTHELOT Nr. 39

Telefon 5-05-89

Telefon 5-12-68

DEPOZIT DE MEDICA-
MENTE ȘI CHIMICALE,
ULEIURI ETERICE
PENTRU PARFUMERIE
ȘI SCOPURI COMES-
TIBILE, FIOLAJE

REPREZENTANȚE PENTRU ROMÂNIA A FABRICILOR
DEUTSCHE KABELWERKE A. G., BERLIN; CAUCIUCĂRIE
MEDICINALĂ GEHE & Co., A. G., DRESDEN;
SPECIALITĂȚI FARMACEUTICE

COLECȚIA „CETAȚII MOLDOVEI”

- Ștefan Berechet, *Care din trei*, trad. din Cehov.
G. Bezviconi, *Roirea familiilor românești peste Nistru*.
— *Costache Negruzzi, scriitor basarabean*.
— *Legăturile familiale ale lui A. C. Cuza cu Basarabia*
— *Scriitorul Leon Donci*
— *Prințul Constantin Moruzi*.
— *Romancierul Dimitrie Moruzi*.
Gh. A. Cuza, *Frankfurt, Cetatea antiindustrialismului mondial* (epuizat)
— *Cuza-Goga, o înfrățire ideală*, (ed. II-a), 10 lei.
— *Prin Tighina și Cetatea-Albă*, 60 lei.
— *Profanare scelerată sau act de demență. (Cazul Gh. Călinescu)*.
— *Bugeacul—drumuri și popasuri basarabene* (epuizat)
— *Tit Liviu, cântăreț epic al Romei*.
— *Naționalismul și generațiile studențești ale României moderne*.
— *Alătura de Mareșal, pentru țară*.
— *4 Martie 1923*.
V. I. Cataramă, *Sufletul Junimii: Vasile Pogor*.
D. Florea-Rariște, *Rătăcire prin vis, (versuri)*.
A. M. Frimu, *Prăznuirea slovei naționaliste din Moldova*.
— *Inaugurarea Institutului German de Știință*
N. Grigoraș, *Orașele Moldovei și populațiile de origine străină*
— *Ceva despre urmașii lui Petru Vodă Rareș*
— *Mănăstirea Cetățuia*.
— *Naționalismul antisemit al lui A. D. Xenopol*.
Petru Iroaie, *Natură și sens popular românesc*.
I. G. Loghin, *M. Eminescu și provinciile desrobite*.
C. Martiniuc, *Moldova de Sus*.
Marga Mateescu, *Assisi, cetatea Sf. Francisc*.
Anton Nițu, *Simbolul religios egeean de pe figurina plastică neo-eneolitică dela Casimcea (Dobrogea)*.
Ion G. Savin, *Mitropolitul Movilă și Sinodul dela Iași*.
— *Religia creștină, — formă fundamentală a civilizației și culturii române*.
— *Politica religioasă a Axei*
C. Toma, *Societatea Comunală de Electricitate*.
Gh. Ungureanu, *Un act de dreptate istorică*.
Alexandru Vioreanu, *Vasile Gherasim*.
-

PREȚUL 80 LEI